

Članak 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Primorsko-goranske županije“.

KLASA: 024-01/23-01/6

URBROJ: 2170-01-01/6-23-30

Rijeka, 13. veljače 2023.

Ž u p a n

Zlatko Komadina, dipl. ing., v. r.

19.

Na temelju članka 28. točke 23. Statuta Primorsko – goranske županije („Službene novine“ broj 23/09, 9/13, 25/13 - pročišćeni tekst, 5/18, 8/18 – pročišćeni tekst, 2/20 i 4/21) i članka 84. Poslovnika Županijske skupštine Primorsko-goranske županije („Službene novine“ broj 26/09, 16/13, 25/13-pročišćeni tekst

i 4/21), Županijska skupština Primorsko-goranske županije na 15. sjednici održanoj 16. veljače 2023. godine, donijela je

ZAKLJUČAK

1. Donosi se Program mjera za razvoj poduzetništva Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022. do 2025. (Program je sastavni dio ovog Zaključka)

2. Ovaj Zaključak i Program iz točke 1. objavit će se u „Službenim novinama Primorsko-goranske županije“.

KLASA: 024-04/23-01/1

URBROJ: 2170-01-01/5-23-11

Rijeka, 16. veljače 2023.

Predsjednik

Marko Boras Mandić, v. r.

Na temelju članka 28. točke 23. Statuta Primorsko – goranske županije („Službene novine“ broj 23/09, 9/13, 25/13 - pročišćeni tekst, 5/18, 8/18 – pročišćeni tekst, 2/20 i 4/21) i članka 84. Poslovnika Županijske skupštine Primorsko-goranske županije („Službene novine“ broj 26/09, 16/13, 25/13-pročišćeni tekst i 4/21), Županijska skupština Primorsko-goranske županije na 15. sjednici, održanoj 16. veljače 2023. godine, donijela je

Program mjera za razvoj poduzetništva

Primorsko-goranske županije

za razdoblje 2022. do 2025.

Sadržaj:

1. Uvod.....	4
1.1. Metodologija.....	4
1.2. Djelokrug rada.....	5
1.3. Vizija.....	7
1.4. Misija.....	7
2. Izazovi i razvojne potrebe poduzetništva koji će se adresirati provedbom programa.....	8
2.1. Analiza stanja poduzetništva Primorsko-goranske županije.....	10
2.1.1. Bruto domaći proizvod i bruto dodana vrijednost u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2009.-2019. godine.....	10
2.1.1. Poslovanje poduzetnika Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine	15
2.1.2. Tržište rada u Primorsko-goranskoj županiji.....	29
2.1.3. Obrtništvo Primorsko-goranske županije u razdoblju 2011.-2021. godine.....	42
2.1.4. Ekonomski odnosi Primorsko-goranske županije s inozemstvom za razdoblje 2011.-2021. godine.....	47
2.1.6. Potporno okruženje Primorsko-goranske županije.....	56
2.2. Definiranje razvojnih potreba poduzetništva Primorsko-goranske županije.....	58
3. Razvoj poduzetništva u okviru Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.....	61
3.1. Održivo gospodarstvo i društvo.....	61
3.1.1. SC1 Razvoj globalno konkurentne, zelene i digitalne industrije.....	62
3.1.2. SC2 Razvoj poduzetništva i obrta.....	62
3.1.3. SC3 Razvoj znanosti i tehnologije.....	63
3.1.4. SC4 Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma.....	63
3.1.5. SC5 Poticanje razvoja kulture i medija.....	63
3.2. Jačanje otpornosti na krize.....	64
3.3. Zelena i digitalna tranzicija.....	64
3.3.1. SC11 Digitalna tranzicija društva i gospodarstva.....	65
3.4. Ravnomjeran regionalni razvoj.....	65
3.4.1. SC13 Jačanje regionalne konkurentnosti.....	65
4. Razvoj poduzetništva u okviru Plana razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.....	67
4.1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na znanju i inovacijama.....	67

4.2. Gospodarski rast usmjeren na jačanje izvoza podizanjem produktivnosti i digitalnu transformaciju.....	68
4.3. Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja.....	69
4.4. Razvoj mikroregija aktiviranjem razvojnih potencijala.....	70
5. Prioriteti razvoja poduzetništva u području nadležnosti UO / Primorsko-goranske županije.....	71
6. Mjere za provedbu prioriteta razvoja poduzetništva s ključnim aktivnostima i pripadajućim pokazateljima rezultata.....	72
6.1. Poticanje razvoja konkurentnih proizvoda i usluga ulaganjem u napredne tehnologije, razvoj, istraživanje i inovacije.....	73
6.2. Podrška razvoju turizma visoke dodane vrijednosti.....	75
6.3. Podrška jačanju konkurentnosti mikro, malog i srednjeg poduzetništva.....	76
6.4. Podrška razvoju gospodarstva u post COVID razdoblju.....	78
6.5. Provođenje poticajnih mjera i politika u svrhu jačanja mikroregija (Gorski kotar i Otoci).....	80
7. Terminski okvir za provedbu mjera, aktivnosti i projekata.....	81
8. Okvir za praćenje i izvještavanje – Popis ključnih pokazatelja ishoda i pokazatelja rezultata.....	82

1. Uvod

Program mjera za razvoj poduzetništva (u daljnjem tekstu: Program) je kratkoročni akt strateškog planiranja kojim se uspostavlja razvojni okvir poduzetništva na području Primorsko-goranske županije u skladu s postojećim strateškim dokumentima i propisima koji se tiču poduzetništva i razvojne strategije na području Primorsko-goranske županije, Republike Hrvatske i Europske unije.

Smjernice i mjere za razvoj poduzetništva definirane su na način da se njihovom razradom i provedbom potiču ideje i projekti koji su pogodni za sufinanciranje iz EU fondova. Izvršitelj je istražio i utvrdio sve strateške dokumente višeg ranga koji obuhvaćaju razvoj poduzetništva na bilo koji način te su predložene smjernice razvoja i provedbene mjere koje će biti u skladu sa zacrtanim ciljevima. Strateški ciljevi oblikovani su na način da budu provedivi i da otvaraju mogućnost razrade kroz konkretne mjere i aktivnosti. Programom je utvrđena poduzetnička klima na području Primorsko-goranske županije te je poduzetništvo povezano i s ostalim djelatnostima na području Primorsko-goranske županije. Pri tome se vodilo računa na razlike koje postoje između razvijenijih i manje razvijenih sredina (otoci, primorje i gorja).

Programom je obuhvaćen period razvoja od 2022. do 2025. godine.

1.1. Metodologija

Program mjera za razvoj poduzetništva Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022. do 2025. kreiran je odabirom sljedećih sadržaja i analiza:

- Pokazatelja BDP-a i BDV-a na razini Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije, za razdoblje 2009.-2019. godine koje obrađuje i publicira DZS,
- Pokazatelja poslovanja poduzetnika kroz inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2011.-2021. godine, a koje obrađuje i publicira HNB,
- Osnovnih financijskih rezultata poduzetnika Primorsko-goranske županije 2013.-2021. godine, a koje izrađuje FINA prema godišnjim financijskim izvještajima,
- Analize zaposlenosti i rada koje obrađuje i publicira DZS na temelju redovitih anketnih upitnika na godišnjoj razini,
- Pokazatelja nezaposlenosti koje prikuplja i obrađuje Hrvatski zavod za zapošljavanje na godišnjoj razini,
- Analize obrtništva Republike Hrvatske i obrtništva po županijama koje obrađuje i publicira Hrvatska obrtnička komora na godišnjoj razini,
- Potporna okruženja,
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.,
- Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.,
- Provedbeni program Primorsko-goranske županije za 2021.-2025. godine,
- Ostalih izvora.

Program mjera se sastoji od ukupno 8 radnih cjelina. Isti počinje prikazom izazova i razvojnih potreba poduzetništva koji će se adresirati provedbom programa kroz analizu stanja poduzetništva Primorsko-goranske županije (Bruto domaći proizvod i bruto dodana vrijednost u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2009.-2019. godine, Poslovanje poduzetnika Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, Tržište rada u Primorsko-goranskoj županiji, Ekonomski odnosi Primorsko-goranske županije s inozemstvom za razdoblje 2011.-2021. godine, Potporno okruženje Primorsko-goranske županije) te definiranje razvojnih potreba poduzetništva Primorsko-goranske županije. Nastavno na analizu poduzetništva Primorsko-goranske županije prikazani su nacionalni i regionalni razvojni prioriteti odnosno razvoj poduzetništva u okviru Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030., razvoj poduzetništva u okviru Plana razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027., te prioriteti razvoja poduzetništva u području nadležnosti UO / Primorsko-goranske županije. Nastavno na analizu nacionalnih i regionalnih razvojnih prioriteta predložene su mjere za provedbu prioriteta razvoja poduzetništva s ključnim aktivnostima i pripadajućim pokazateljima rezultata, terminski okvir za provedbu mjera, aktivnosti i projekata te okvir za praćenje i izvještavanje – Popis ključnih pokazatelja ishoda i pokazatelja rezultata.

1.2. Djelokrug rada

Primorsko-goranska županija ustrojena je kao jedinica područne (regionalne) samouprave na čijem se području nalazi 36 jedinica lokalne samouprave, od toga 14 gradova i 22 općine.

Jedinice lokalne samouprave podijeljene su prema mikroregijama na:

1. Priobalje,
2. Gorski kotar,
3. Otoci.

U mikroregiji Priobalje smješteni su gradovi Bakar, Crikvenica, Kastav, Kraljevica, Novi Vinodolski, Opatija i Rijeka te općine Čavle, Jelenje, Klana, Kostrena, Lovran, Matulji, Mošćenička Draga, Viškovo, Vinodolska općina i Omišalj (Prema Prostornom planu Primorsko-goranske županije (SN 32/13) Općina Omišalj smještena je u mikroregiju Priobalje).

U mikroregiji Gorski kotar smješteni su gradovi Čabar, Delnice i Vrbovsko te općine Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad.

U mikroregiji Otoci smješteni su gradovi Cres, Krk, Mali Lošinj i Rab te općine Baška, Dobrinj, Malinska-Dubašnica, Punat, Vrbnik i Lopar.

Primorsko-goranska županija obavlja poslove od područnog (regionalnog) značenja. Navedeni poslovi odnose se na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje akata prostornog uređenja i drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za

područje županije, a izvan područja Grada Rijeke, te ostale poslove sukladno posebnim zakonima. Od 1. siječnja 2020. godine pojedina upravna tijela obavljaju i povjerene poslove državne uprave koje je obavljao Ured državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji. Povjereni poslovi su iz područja zdravstva, obrazovanja, opće uprave i udruga, prometa, gospodarstva, socijalne skrbi, rada i ostvarivanja prava hrvatskih branitelja, sporta, imovinsko-pravnih poslova. Jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove lokalnog značenja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, koje nisu u nadležnosti državnih ili županijskih tijela. To su poslovi koji se odnose na uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, primarnu zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svom području, te ostale poslove sukladno posebnim propisima.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na:

- pripremu, provođenje i praćenje programa i mjera razvitka turizma u skladu sa strateškim planovima razvoja turizma Županije i suradnju s turističkim zajednicama i strukovnim udruženjima iz područja turizma;
- praćenje stanja u području gospodarstva, predlaganje i provođenje mjera promicanja razvoja, sustavnog unapređivanja i tehnološkog razvoja malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva;
- suradnju s domaćim i stranim institucijama, udruženjima i centrima koji se bave razvojem poduzetništva i inovacija;
- praćenje provedbe nacionalnog programa ruralnog razvoja te pripremu, provođenje i praćenje programa i mjera ruralnog razvoja u Županiji u području poljoprivrede poduzetništva, turizma i šumarstva;
- praćenje stanja u području poljoprivrede, predlaganje i provođenje programa i mjera za razvoj poljoprivrede, stočarstva, vinogradarstva, vinarstva i proizvodnje hrane, posebno autohtonih proizvoda i ribarstva;
- praćenje dodjele državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup, te pripremanje i sudjelovanje u provedbi programa i mjera okrupnjavanja i navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta;
- predlaganje i provođenje programa i mjera razvoja u području šumarstva i drvoprerađivačke industrije i suradnja sa subjektima iz navedenog područja;
- primjena propisa iz područja lovstva, a posebice provođenje postupaka davanja u zakup zajedničkih lovišta, te predlaganje i provođenje mjera i programa razvitka lovstva i suradnja sa subjektima iz navedenog područja;
- primjena propisa iz područja zaštite životinja, a posebice sudjelovanje u pripremi i predlaganju akata i mjera kojima se uređuje zaštita napuštenih i izgubljenih životinja te praćenje izvršenja;
- praćenje i koordiniranje rada trgovačkih društava i ustanova iz nadležnosti Upravnog odjela, a u kojima je Županija član ili osnivač, te podnošenje izvješća o njihovom radu;
- predlaganje i kandidiranje projekata od interesa za Županiju i obavljanje stručnih poslova vezanih za programe Europske unije i Republike Hrvatske;

povjerene poslove državne uprave, te druge poslove koji su mu posebnim zakonom stavljeni u nadležnost.

1.3. Vizija

Vizija daljnjeg razvoja županije utvrđena je Provedbenim programom Primorsko-goranske županije za razdoblje 2021.-2025. godine:

Primorsko-goranska županija je konkurentna, pametna, održiva i društveno pravedna regija poželjna za život i rad.

Ostvarenju vizije pridonijet će se postizanjem postavljenih posebnih ciljeva i usklađenom provedbom politika kroz pet prioriteta na čije je definiranje osim dosegnutog stupnja razvoja, utjecala novonastala globalna kriza uzrokovana pandemijom virusa COVID-19, koja se snažno odrazila na gospodarstvo županije i sve segmente društva.

Nastavno na dugoročnu viziju daljnjeg razvoja županije, programom mjera se stavlja naglasak na kvalitetu uvjeta poslovanja na području županije, kao prosperitetne regije za ostvarenje vlastitog razvojnog potencijala, ostanak i zapošljavanje mladih te još kvalitetnije korištenje sredstava europskih fondova u sufinanciranju projekata.

1.4. Misija

Program mjera za razvoj poduzetništva Primorsko-goranske županije donosi se za razdoblje od 2022. do 2025. godine, pri čemu će se realizacija aktivnosti pratiti od 2022. godine. U svrhu ostvarenja prethodno navedene vizije, ovim Programom utvrđuje se sljedeća misija:

Kreiranje i provedba mjera za ravnomjeran i održiv razvoj poduzetništva Primorsko-goranske županije, utemeljen na istraživanju i inovacijama, gospodarski rast usmjeren na podizanje produktivnosti i digitalnu transformaciju, atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja, te razvoj mikroregija aktiviranjem razvojnih potencijala.

Razvojem županije bavi se više institucija, i to Primorsko-goranska županija te 14 gradova i 22 općine, odnosno upravna tijela preko kojih se oblikuje i provodi razvojna politika. U aktivnostima regionalnoga razvoja sudjeluju i brojne institucije, kao što su strukovne komore, komunalna društva, razvojne agencije, lokalne akcijske grupe, Hrvatski zavod za zapošljavanje, turističke zajednice, osnovne i srednje škole, Sveučilište u Rijeci, poduzetničke potporne institucije, organizacije civilnog društva, nacionalne agencije, resorna ministarstva i druge. U narednom razdoblju nastavit će se razvijati sustav upravljanja razvojem te primjena dobre prakse u svim sferama djelovanja županije.

2. Izazovi i razvojne potrebe poduzetništva koji će se adresirati provedbom programa

Izazovi i razvojne potrebe poduzetništva definirane su Planom razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022-2027. te se isti adresiraju provedbom Programa mjera:

a) Konkurentnost

- Održati vodeću poziciju u proizvodnosti među županijama i dalje je jačati;
- Potreba generiranja novih radnih mjesta i podizanja razine zaposlenosti te okretanju industrijama temeljenim na naprednim i zelenim tehnologijama kao rezultat trenda izražene servisizacije prerađivačke industrije;
- Podržati daljnju diverzifikaciju gospodarstva radi smanjenja strukturnih rizika i negativnih učinaka kriznih situacija;
- Ojačati izvoznu aktivnost;
- Održati i jačati ulaganja u intelektualnu imovinu, opremu i postrojenja, općenito u nove tehnologije; digitalizaciju ekonomije i pametnu specijalizaciju;
- Poticati regionalnu otpornost na krize i formulirati strategiju upravljanja gospodarskim krizama.

b) Poduzetništvo

- Jačati upravljačke kapacitete gospodarskih subjekata za ostvarivanje boljeg pristupa izvorima financiranja (kreditni, jamstva, sredstva EU fondova);
- Jačati kapacitete gospodarskih subjekata u digitalizaciji poslovanja radi jačanja konkurentnosti;
- Razvijati krizne mjere koje će odgovarati potrebama poduzetnika u suradnji s poduzetničkim potpornim institucijama, resornim ministarstvima i financijskim sektorom;
- Ojačati položaj obrtnika, podržati proizvodno zanatstvo te proizvodnju hrane.

c) Ljudski resursi

- Planirati obrazovanje ljudskih resursa i doškoloavanje/prekvalifikaciju u skladu s potrebama gospodarstva i županijske vizije razvoja (osigurati ključne kadrove koji su nosioci inovativnih aktivnosti te su ključni u generiranju veće vrijednosti u gospodarstvu);
- Sagledati potrebe za kadrovima koje iskazuju strani ulagači;
- Sprječavati socijalnu isključenost nezaposlenih, osobito skupina čija se nezaposlenost povećava i u mikroregijama s većom stopom nezaposlenosti (žene, starije osobe, Gorski Kotar).

d) Investicije

- Osigurati preduvjete za intenzivnije prisustvo velikih međunarodnih tvrtki na području Županije;
- Promovirati i razvijati portfelj ulagačkih projekata na području Županije (uključujući projekte javno-privatnog partnerstva) radi kvalitetnijeg pozicioniranja među potencijalnim ulagačima.

e) Sektori

- Definirati ključne sektore razvoja te značajnije ulaganje u njihovu transformaciju prema većoj dodanoj vrijednosti uz pomoć analiza ključnih sektora i formuliranja smjernica/mjera;
- Intenzivirati aktivnosti za daljnji razvoj turizma prema većoj dodanoj vrijednosti i cjelogodišnjem poslovanju – planiranje i razvoj strateških projekata, stvaranje preduvjeta za cjelogodišnje poslovanje turističke djelatnosti (npr. stvaranjem dodatnih sadržaja i dr.), poboljšanje kvalitete turističke ponude (više smještaja visoke kategorizacije, veća kvaliteta izvanpansionske ponude i obiteljskoga smještaja);
- Podržati umrežavanje poduzetnika prerađivačke industrije kroz najpogodnije oblike i modele suradnje (npr. klasteri, poduzetnički i inovacijski ekosustavi i sl.) koji su zasnovani na suvremenoj tehnologiji radi suradnje, međusobnog učenja, inoviranja i/ili zajedničkog nastupa.

f) Izvoz

- Razvijati programe usmjerene na jačanje nastupa industrije na inozemnim tržištima samostalno ili u suradnji s nacionalnim institucijama, uključujući radionice o uvjetima na stranim tržištima, europskim certifikatima kvalitete i sl.;
- Uključiti se u programe Europske unije kojima se omogućuje jačanje međunarodne konkurentnosti gospodarskih subjekata iz Europske unije;
- Poticati razvoj tvrtki, njihovih konkurentnih proizvoda i usluga te njihov plasman na inozemno tržištu.

g) Poslovna infrastruktura

- Razvijati poduzetničke zone većih prostornih kapaciteta;
- Razvijati sektorski usmjerenu poslovno-tehnološku infrastrukturu u skladu sa suvremenim tehnološkim trendovima i gospodarskom strukturom županije; ubrzati razvoj poduzetničkih potpornih institucija;
- Prilagođavati poslovnu infrastrukturu potrebama korisnika;
- Izraditi strategiju promidžbe poduzetničkih i slobodnih zona.

h) Inovacije

- Identificirati prepreke u suradnji javnog sektora, znanosti i gospodarskog sektora na inovacijama te raditi na uklanjanju tih prepreka i na promicanju razvoja projekata transfera znanja i razvoju inovacija (npr. formulirati programe suradnje);
- Poticati stvaranje inovativnih start-up tvrtki te njihovu suradnju sa znanstvenim sektorom;

- Jačati sektore koji su ključni za brži prijelaz u digitalnu ekonomiju, osobito stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti;
- Približiti informacije o izvorima financiranja inovacija poduzećima i inovatorima na području županije – na županijskoj, nacionalnoj i europskoj razini (europski inovacijski programi poput Obzora 2020);
- Uključiti se u europske mreže inovativnih regija koje surađuju na različitim projektima s mogućnošću kandidiranja za financiranje iz različitih izvora.

2.1. Analiza stanja poduzetništva Primorsko-goranske županije

Analiza stanja poduzetništva pruža informacije o nefinancijskim i financijskim pokazateljima koji oblikuju opće stanje gospodarstva Županije. Unutar ove analize moguće je pronaći podatke o bruto domaćem proizvodu, bruto dodanoj vrijednosti, općim gospodarskim kretanjima poduzetnika, visini izravnih inozemnih ulaganja, razmjeni roba i usluga s inozemstvom, tržištu rada, obrtništvu i poduzetničkim potpornim institucijama Primorsko-goranske županije.

Pokazatelji izvedeni u Analizi stanja poduzetništva Primorsko-goranske županije dobiveni su na temelju podataka koje obrađuju i publiciraju DZS, HZZ, HNB i standardiziranih pokazatelja iz financijskih izvještaja koje obrađuje FINA te podataka kojima raspolaže ovaj ured iz prijašnjih istraživanja.

Pri izradi i korištenju ove Analize treba uzeti u obzir objektivno ograničenje iskazivanja financijskih rezultata u Republici Hrvatskoj. Analizom su obuhvaćene pravne osobe i obrtnici koji su obveznici poreza na dobit i koji su obveznici podnošenja godišnjih financijskih izvještaja u Registar godišnjih financijskih izvještaja FINA-i. Unutar javno objavljenih analiza nisu uključeni obveznici poreza na dohodak. Navedeno ograničenje ne umanjuje analitičku vrijednost ove Analize iz razloga što ista daje uvid u regionalnu razvijenost Primorsko-goranske županije izraženu financijskim ostvarenjima poduzetnika Primorsko-goranske županije i kao takva može poslužiti kao polazna podloga istraživanja kvantitativne i kvalitativne dinamike razvoja učinaka županijskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj.

2.1.1. Bruto domaći proizvod i bruto dodana vrijednost u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2009.-2019. godine

2.1.1.1. Bruto domaći proizvod u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2009.-2019. godine

Bruto domaći proizvod (BDP) bitan je pokazatelj ekonomske snage određene zemlje, odnosno mjerilo gospodarske aktivnosti neke zemlje u određenoj godini. Izražava se u novčanim jedinicama, a uključeni su samo oni proizvodi i usluge koji su dovršeni i spremni za neposrednu

potrošnju. Izračunava se zbrajanjem dohodaka u gospodarstvu tijekom danog razdoblja – dohotka od rada, dohotka od kapitala i indirektnih poreza.

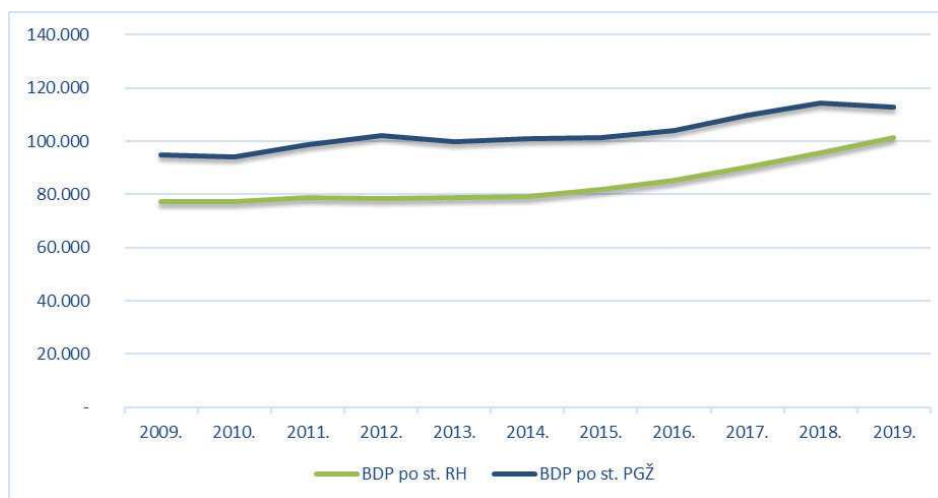
Regionalni BDP pokazatelj je proizvodnje regije i stoga se može koristiti za mjerenje i uspoređivanje stupnja gospodarske aktivnosti različitih regija. Regionalni BDP nije mjerilo regionalnog blagostanja ili regionalnog dohotka. U ovoj analizi korišteni su posljednji dostupni službeni podaci na razini županija. S obzirom na to da u pojedinim pokazateljima objava službenih podataka na razini županije kasni za objavom podataka na nacionalnoj razini, korišteni su dostupni podaci iz 2019. godine. Novoobjavljeni podaci Državnog zavoda za statistiku izračunani su primjenom nove Nacionalne klasifikacije statističkih regija 2021. (HR NUTS 2021.) (NN, br. 125/19.) za cijelu seriju podataka 2000. – 2019. godine.

Tablica 1: Kretanje BDP-a na razini Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije, razdoblje 2009.-2019. godine

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
BDP RH u mil. HRK	333.333	332.223	337.572	334.592	335.955	335.292	344.034	355.920	372.355	390.856	412.228
BDP po st. RH	77.405	77.327	78.818	78.376	78.965	79.152	81.757	85.303	90.162	95.543	101.354
BDP PGŽ u mil. HRK	28.202	27.995	29.287	30.226	29.474	29.660	29.628	30.148	31.490	32.535	31.921
BDP po st. PGŽ	94.846	94.285	98.873	102.307	100.019	100.975	101.507	104.155	109.767	114.392	112.923

Izvor: Državni zavod za statistiku, Izvješća na razini županija 2009.-2019. godine

Grafikon 1: Kretanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku na razini Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije, razdoblje 2009.-2019. godine



Izvor: Državni zavod za statistiku, Izvješća na razini županija 2009.-2019. godine

Kako je vidljivo iz Tablice 1 i Grafikona 1, od 2009. godine do 2019. godine krivulja BDP-a oscilira i na razini Republike Hrvatske i na razini Primorsko goranske županije. U 2015. godini BDP u odnosu na prethodnu godinu je rastao na obje razine, a rast BDP-a se nastavio u 2016., 2017. i 2018. godini čime je prekinut negativan trend kretanja BDP-a.

U 2019. godini BDP po glavi stanovnika Primorsko-goranske županije iznosi 112,9 tisuća kuna, što je za oko 13% više od BDP-a koji se ostvaruje po glavi stanovnika na razini Republike Hrvatske kada je BDP po glavi stanovnika iznosio 101,35 tisuću HRK. U odnosu na prethodnu 2018. godinu ostvaren je pad regionalnoga BDP-a od 1,9%, odnosno pad BDP-a po stanovniku od 1,3%. Događaj koji je utjecao na pad je stečaj društva Uljanik grupe te povezano otkazivanje gradnje brodova i u 3.MAJ Brodogradilište d.d. u Rijeci. Naime u 2013. godini Uljanik Grupa je preuzela društvo 3.MAJ Brodogradilište d.d. čime je isti izgubio svoju samostalnost odlučivanja i značajnih funkcija, ali nije ostao pošteđen od utjecaja štete stečaja nad matičnim društvom.

2.1.1.2. Bruto dodana vrijednost u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2009. – 2019. godine

Bruto dodana vrijednost kao povećanje vrijednosti proizvodnje jednaka je razlici između bruto vrijednosti proizvodnje i međufazne potrošnje. Dodana je vrijednost razlika između vrijednosti ulaznog dijela u proces (informacije, energija, materijali, usluge) i rezultata proizvodnog procesa. Bit proizvodne funkcije svodi se na dodavanje vrijednosti za trajanja procesa imajući na umu želje/interese svih uključenih čimbenika te pomirenja ekonomskih, društvenih i aspekata toga procesa povezanih sa zaštitom okoliša.

U nastavku je u Tablici 2 dan prikaz bruto dodane vrijednosti za Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2009.-2019. godine, po djelatnostima.

Tablica 2: Bruto dodana vrijednost po djelatnostima i ukupno, za Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2009. – 2019. godine, u tisućama HRK

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
A-Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	263.475	251.401	253.640	263.899	268.830	260.191	256.720	240.410	253.126	266.011	277.752
B,C,D,E-Rudarstvo i vađenje te ostale industrije	6.057.633	6.542.136	7.752.701	8.554.590	7.490.270	7.400.087	6.869.673	6.561.689	6.921.208	6.895.775	5.529.515
Od čega C-Prerađivačka industrija	4.691.253	5.166.039	6.371.612	6.927.321	5.483.756	5.724.812	5.523.399	5.463.578	5.818.947	6.009.887	4.603.169
F-Građevinarstvo	1.610.900	1.449.108	1.365.711	1.083.849	1.038.533	1.107.115	1.155.664	1.255.055	1.363.383	1.577.059	1.627.241
G,H,I-Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	5.924.794	5.603.972	5.608.576	5.616.964	5.947.782	5.958.405	6.248.877	6.531.209	6.914.259	6.998.026	7.127.780
J- Informacije i komunikacije	955.529	732.460	706.050	673.926	631.173	599.254	586.429	593.397	562.732	584.486	599.150
K-Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	942.649	857.128	904.266	850.286	818.720	846.914	839.243	862.350	901.234	816.416	802.310
L-Poslovanje nekretninama	2.597.743	2.657.135	2.788.816	2.819.905	2.829.398	2.883.507	2.934.636	2.975.327	2.995.806	3.073.217	3.258.377
M,N-Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.698.338	1.588.492	1.585.791	1.589.265	1.609.331	1.669.874	1.674.202	1.754.348	1.845.874	2.017.213	2.208.353
O,P,Q-Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrb	3.370.792	3.347.241	3.294.904	3.229.606	3.142.484	3.136.069	3.191.886	3.323.992	3.332.754	3.587.364	3.735.644
R,S,T,U-Ostale uslužne djelatnosti	697.834	755.617	772.080	804.951	838.831	878.089	845.321	950.296	1.002.851	1.001.301	1.115.095
UKUPNO	24.119.686	23.784.691	25.032.536	25.487.242	24.615.352	24.739.505	24.602.651	25.048.072	26.093.229	26.816.869	26.281.217

Izvor: Državni zavod za statistiku, Izvješća na razini županija 2009.-2019. godine

Prema podacima iz Tablice 2 vidljivo je da je najviši BDV u 2012. godini zabilježen u djelatnostima B,C,D,E-Rudarstvo i vađenje te ostale industrije. Od pojave ekonomske krize 2008. godine pa sve do 2012. godine poduzetnici sa sjedištem u Primorsko-goranskoj županiji registrirani u djelatnostima B,C,D,E-Rudarstvo i vađenje te ostale industrije bilježe eksponencijalni rast bruto dodane vrijednosti te je 2012. godine postignuta najviša vrijednost BDV-a s iznosom od 8,6 milijardi kuna. Nakon 2012. godine BDV pada u predmetnoj djelatnosti sve do 2016. godine kada iznosi 6,6 milijardi kuna što je za 23% manje u odnosu na 2012. godinu. U 2017. godini BDV je porastao za 5,13%, a u 2018. godini je zabilježen ponovni pad od 0,27% u odnosu na prethodnu godinu. U 2019. godini zabilježen je pad od 19,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Također, visok BDV zabilježen je i u djelatnostima G,H,I – Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane i to u 2019. godini kada je iznosio 7,1 milijardi kuna. Najniži iznos u predmetnoj djelatnosti zabilježen je 2010. godine te je iznosio 5,6 milijardi kuna, što je za 27% manje u odnosu na 2017. godinu.

Najniže vrijednosti BDV-a zabilježene su u djelatnostima A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo čije su vrijednosti u promatranom razdoblju oscilirale. U 2019. godini zabilježena je najviša vrijednost s iznosom od 277,8 milijuna kuna, a u 2016. godini zabilježena je najniža vrijednost BDV-a u ovoj djelatnosti s 240 milijuna kuna.

Grafikon 2: Bruto dodana vrijednost, ukupno za Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2009. – 2018. godine, u mil. kn



Izvor: Državni zavod za statistiku, Izvješća na razini županija 2009.-2019. godine

Promatrajući Grafikon 2 vidljivo je kako su razine BDV-a u promatranom razdoblju za Primorsko-goransku županiju oscilirale. Najniža vrijednost BDV-a u promatranom razdoblju zabilježena je 2010. godine kada je iznosila 23,8 milijardi kuna. Od 2010. godine BDV je u porastu do

2012. godine, kada je iznosila 25,5 milijardi kuna. U 2013. godini BDV naglo pada za 3,4% u odnosu na prethodnu godinu. Nakon 2015. godine BDV počinje rasti te u 2018. godini iznosi 26,8 milijardi, a u 2019. godini ponovno pada na 26,3 milijarde kuna, što je za 2% manje u odnosu na 2018. godinu.

2.1.1. Poslovanje poduzetnika Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine

Promatrajući gospodarstvo Primorsko–goranske županije, Primorsko–goranska županija ubraja se u ekonomski najrazvijenije županije u Republici Hrvatskoj čiji rezultati su navedeni u nastavku. Primorsko-goranska županija među hrvatskim županijama izdvaja se svojim gospodarstvom dijelom zahvaljujući i jakom urbanom središtu, Gradom Rijekom koji pripada mikroregiji Priobalje. Dijelom zahvaljujući Gradu Rijeci i velikome broju gospodarskih subjekata, mikroregija Priobalje svojim gospodarskim rezultatima izdvaja se i prednjači pred ostale dvije mikroregije, Otocima i Gorskim kotarom.

2.1.1.1. Broj i struktura poduzeća (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

Promatrajući opća gospodarska kretanja pravnih subjekata Primorsko-goranske županije broj pravnih subjekata je u porastu. U nastavku je u Tablici 3 i Grafikonu 3 prikazan broj pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2013.-2021. godine.

Registrirane pravne osobe su jedinice upisane u Registar, i to trgovačka društva, ustanove, zadruge, udruge, političke stranke, tijela javne vlasti i ostale neusklađene jedinice koje su imale pravnu osobnost prema propisima koji su prije bili na snazi.

Tablica 3: Broj pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji, za razdoblje 2013.-2021. godine

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj pravnih subjekata u PGŽ	9.011	9.324	9.436	9.689	10.189	10.974	11.261	11.461	11.753

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Grafikon 3: Broj pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji, za razdoblje 2013.-2021. godine



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Raspoloživi podaci FINA-e za razdoblje od 2013.-2021. godine pokazuju da je na području Primorsko-goranske županije broj pravnih subjekata konstantno u porastu. U 2013. godini poslovalo je 9.011 pravnih osoba, a u 2014. godini poslovalo je 9.324 pravnih osoba. Pozitivan trend rasta registriranih pravnih osoba se nastavio te je prema tome u 2015. godini broj pravnih osoba iznosio 9.436, u 2016. godini 9.689, a u 2017. godini 10.189 pravnih osoba. Nadalje, u 2018. godini broj registriranih pravnih osoba iznosio je 10.974, u 2019. godini 11.261, a u 2020. godini 11.461 što je porast za 1,78% u odnosu na prethodnu godinu. Broj pravnih osoba u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu povećao se za 2,55% i iznosio je sveukupno 11.753 registrirane pravne osobe.

Prema veličini pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini, 10.771 subjekata pripada kategoriji mikro poduzetnika (91,6%), 864 subjekata pripada kategoriji malih poduzetnika (7,4%), 98 subjekata pripada kategoriji srednje velikih poduzetnika (0,8%) te 20 subjekata pripada kategoriji velikih poduzetnika (0,2%).

Tablica 4: Struktura pravnih subjekata prema veličini u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini

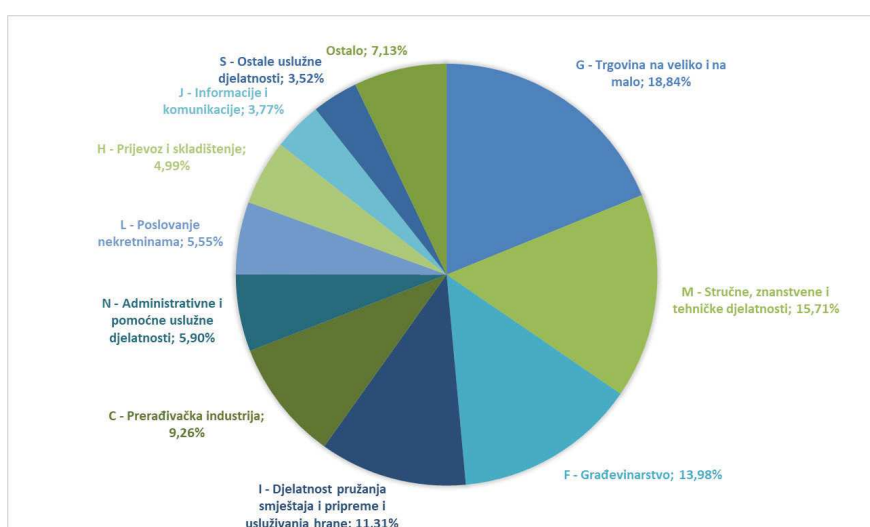
Opis veličine	2021.	Udio u PGŽ, u % 2021.
Mikro	10.771	91,6
Mali	864	7,4
Srednje veliki	98	0,8
Veliki	20	0,2

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Prema strukturi pravnih subjekata po broju subjekata prema NKD-u u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini, među prvih pet djelatnosti spadaju:

1. trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala sa 18,8%
2. stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti sa 15,71%,
3. građevinarstvo sa 13,98%,
4. djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane sa 11,31%
5. prerađivačka industrija sa 9,26%.

Grafikon 4: Struktura pravnih subjekata po broju subjekata prema NKD-u u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Najveći je broj pravnih subjekata Primorsko-goranske županije u 2021. bio u Priobalju (9.472), zatim na Otocima (1.748), a najmanje ih je bilo u Gorskom kotaru (533).

Priobalje ima najveću koncentraciju pravnih subjekata, 81,7% pravnih subjekata u županiji. Pri tome se Rijeka ističe najvećim brojem pravnih subjekata, njih 5.132 ili 43,7% svih pravnih subjekata u županiji te predstavlja gospodarsko žarište županije. U gospodarskoj strukturi županije brojem pravnih subjekata izdvajaju se i Opatija (6,7%), Viškovo (6%), Matulji (4,8%), Kastav (4,3%), Crikvenica (3,1%) i Bakar (2,3%). Prema veličini pravnih subjekata u mikroregiji Priobalje u 2021. godini, 91,8% subjekata pripada kategoriji mikro poduzetnika, 7,3% subjekata pripada kategoriji malih poduzetnika, 0,8% subjekata pripada kategoriji srednje velikih poduzetnika te 0,2% pravnih subjekata pripada kategoriji velikih poduzetnika.

Brojem pravnih subjekata na Otocima izdvajaju se Krk i Mali Lošinj s 357 i 356 pravna subjekta, kao i Rab s 223 pravna subjekta. Ova mikroregija sudjeluje s 13,7% u broju pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji, a tri navedena JLS-a od toga čine 8%. Prema veličini pravnih subjekata u mikroregiji Otoci u 2021. godini, 91,% subjekata pripada kategoriji mikro poduzetnika, 7,1% subjekata pripada kategoriji malih poduzetnika, 0,9% subjekata pripada kategoriji srednje velikih poduzetnika te 0,3% pripada kategoriji velikih poduzetnika.

U Gorskom kotaru najveća koncentracija pravnih subjekata je u Delnicama, njih 151 ili 1,3% županijskih pravnih subjekata. Prema veličini pravnih subjekata u mikroregiji Gorski kotar u 2021. godini, 88,9% subjekata pripada kategoriji mikro poduzetnika, 9,9% subjekata pripada kategoriji malih poduzetnika te 1,1% subjekata pripada kategoriji srednje velikih poduzetnika.

Iz navedenih podataka vidljivo je da mikroregije Priobalje i Otoci imaju značajne prednosti u vidu aglomeracijskih ekonomija koje su povezane s gradovima kao središtima gospodarske aktivnosti.

Tablica 5: Struktura pravnih subjekata prema veličini u Primorsko-goranskoj županiji po mikroregijama u 2021. godini

Mikroregija	Naziv općine	Mikro	Mali	Srednje veliki	Veliki	Ukupno	Udio u PGŽ (%)
Gorski kotar	FUŽINE	42	7	1	0	50	0,4%
	LOKVE	20	0	1	0	21	0,2%
	MRKOPALJ	15	0	0	0	15	0,1%
	RAVNA GORA	59	6	0	0	65	0,6%
	BROD MORAVICE	76	1	0	0	77	0,7%
	SKRAD	18	1	0	0	19	0,2%
	VRBOVSKO	63	10	0	0	73	0,6%
	ČABAR	51	10	1	0	62	0,5%
	DELNICE	130	18	3	0	151	1,3%
	UKUPNO		474	53	6	0	533
Otoci	KRK	322	29	5	1	357	3,0%
	MALI LOŠINJ	329	24	2	1	356	3,0%
	MALINSKA-DUBAŠNICA	158	12	1	1	172	1,5%
	PUNAT	96	9	1	0	106	0,9%
	RAB	203	17	2	1	223	1,9%
	VRBNIK	37	6	0	0	43	0,4%
	CRES	129	11	4	1	145	1,2%
	LOPAR	20	2	0	0	22	0,2%
	DOBRINJ	105	4	0	0	109	0,9%
	BAŠKA	77	0	0	0	77	0,7%
	UKUPNO		1.476	114	15	5	1.610
Priobalje	JELENJE	91	8	1	0	100	0,9%
	KASTAV	459	37	5	1	502	4,3%
	KLANA	43	6	2	0	51	0,4%
	KRALJEVICA	101	7	1	0	109	0,9%
	LOVRAN	176	5	1	0	182	1,5%
	MATULJI	496	63	3	0	562	4,8%
	MOŠČENIČKA DRAGA	72	2	0	0	74	0,6%
	NOVI VINODOLSKI	113	16	1	0	130	1,1%
	OMIŠALJ	126	10	1	1	138	1,2%
	OPATIJA	729	44	5	2	780	6,6%

RIJEKA	4742	339	39	10	5.130	43,6%
BAKAR	214	36	16	1	267	2,3%
VINODOLSKA OPĆINA	67	3	0	0	70	0,6%
VIŠKOVO	646	60	1	0	707	6,0%
CRIKVENICA	340	26	1	0	367	3,1%
KOSTRENA	166	10	0	0	176	1,5%
ČAVLE	240	25	0	0	265	2,3%
UKUPNO	8.821	697	77	15	9.610	81,8%

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

2.1.1.2. Broj zaposlenih kod poduzeća (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

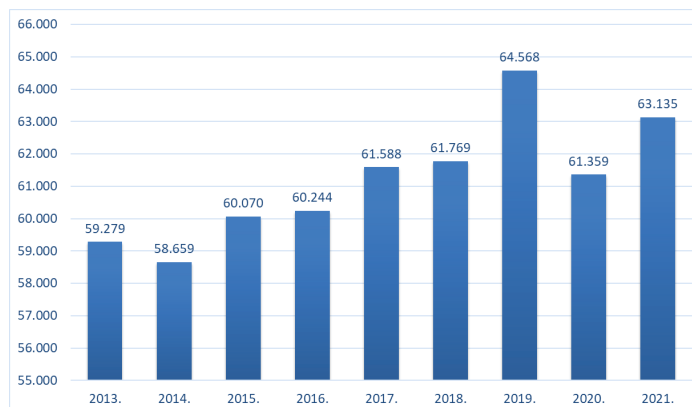
Promatrajući kretanje broja zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije broj poduzeća je u porastu. Prema podacima FINA-e za razdoblje 2013.-2021. godine, broj zaposlenih kod poduzeća Primorsko-goranske županije (nisu obuhvaćeni obrti, poljoprivrednici i ostala slobodna zanimanja) kretao se od 58,1 tisuća u 2013. godini, nakon čega je došlo do pada broja zaposlenih u 2014. i 2015. godini na 57,5 tisuća. Tijekom 2016., 2017., 2018. i 2019. godine, sukladno porastu broja registriranih pravnih osoba, zabilježen je i porast broja zaposlenih kod poduzeća. U 2016. godini broj zaposlenih je narastao i brojio 60,2 tisuća zaposlenih. Tijekom 2017. godine ostvaren je porast broja zaposlenih na 61,2 tisuće što je za oko 2,2% više u odnosu na prethodnu 2016. godinu. U 2018. godini pozitivan trend rasta se nastavlja te je broj zaposlenih kod poduzeća PGŽ-a iznosio 61,8 tisuća zaposlenih, što je povećanje za 0,3% u odnosu na 2017. godinu. U 2019. godini došlo je do povećanja broja zaposlenih kod poduzeća za 4,5% u odnosu na 2018. godinu. U 2020. godini vidljiv je pad broja zaposlenih kod poduzeća za 3,7% u odnosu na 2019. godinu, a uzrok tome je utjecaj epidemije virusa COVID-19 i povezanog smanjenja broja djelatnika, posebno u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića. U 2021. godini broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije je iznosio 63.135 zaposlenih, što je povećanje za 2,9% u odnosu na 2020. godinu s 61.359 zaposlena.

Tablica 6: Broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj zaposlenih kod pravnih subjekata u PGŽ	59.279	58.659	60.070	60.244	61.588	61.769	64.568	61.359	63.135

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Grafikon 5: Broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine

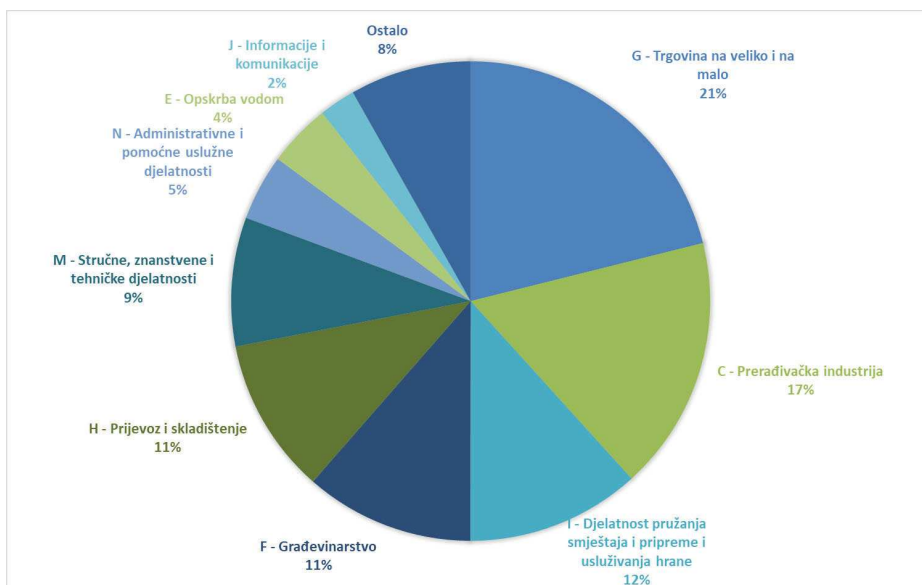


Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Prema broju zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije po djelatnosti u 2021. godini, među prvih pet djelatnosti spadaju:

1. trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala sa 21,1%
2. prerađivačka industrija sa 17,2%,
3. djelatnost pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane sa 11,8%,
4. građevinarstvo sa 11,4%,
5. prijevoz i skladištenje sa 10,5%.

Grafikon 6. Broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije po djelatnosti u 2021. godini



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Struktura zaposlenih u mikroregijama korelira sa strukturom pravnih subjekata u mikroregijama. Tako je u 2021. godini najviše zaposlenih kod pravnih subjekata bilo u Priobalju (50.899 ili 80,6%), zatim na Otocima (9.484 ili 15%), a najmanje u Gorskom kotaru (2.752 ili 4,4%).

U strukturi zaposlenih kod pravnih subjekata u županiji u 2021. godini, Rijeka predvodi brojem zaposlenih s 30.202 zaposlena. Nadalje, u Priobalju je značajan broj zaposlenih u Bakru, Opatiji, Viškovu, Matuljima i Crikvenici. U mikroregiji Otoci najveći broj zaposlenih evidentiran je u Krku, Malom Lošinj, Cresu, Rabu i Malinskoj-Dubašnici, dok je u mikroregiji Gorski kotar najveći broj zaposlenih evidentiran u Delnicama, Čabru, Ravnoj Gori i Fužinama.

Prema veličini pravnih subjekata u 2021. godini u mikroregiji Priobalje najveći broj zaposlenih zaposlen je kod subjekata koji pripadaju kategoriji mikro poduzetnika (36%), u mikroregiji Otoci najveći broj zaposlenih zaposlen je kod subjekata koji pripadaju kategoriji velikih poduzetnika (33,9%), a slijedi ih broj zaposlen kod subjekata koji pripadaju kategoriji mikro poduzetnika (30,3%), dok je u mikroregiji Gorski kotar najveći broj zaposlenih zaposlen kod subjekata koji pripadaju kategoriji malih poduzetnika (46,8%).

Tablica 7: Struktura broja zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije po mikroregijama u 2021. godini

Mikroregija	Naziv općine	Mikro	Mali	Srednje veliki	Veliki	Ukupno	Udio u PGŽ (%)
Gorski kotar	FUŽINE	76	143	186	0	405	0,6%
	LOKVE	54	0	87	0	141	0,2%
	MRKOPALJ	27	0	0	0	27	0,0%
	RAVNA GORA	141	316	0	0	457	0,7%
	BROD MORAVICE	28	13	0	0	41	0,1%
	SKRAD	44	15	0	0	59	0,1%
	VRBOVSKO	123	143	0	0	266	0,4%
	ČABAR	115	301	104	0	520	0,8%
	DELNICE	251	357	228	0	836	1,3%
	UKUPNO	859	1.288	605	0	2.752	4,4%
Otoci	KRK	666	425	303	708	2.102	3,3%
	MALI LOŠINJ	611	384	261	702	1.958	3,1%
	MALINSKA-DUBAŠNICA	252	202	55	722	1.231	1,9%
	PUNAT	180	178	72	0	430	0,7%
	RAB	447	314	147	523	1.431	2,3%
	VRBNIK	67	139	0	0	206	0,3%
	CRES	198	218	552	556	1.524	2,4%
	LOPAR	39	35	0	0	74	0,1%
	DOBRINJ	184	114	0	0	298	0,5%
	BAŠKA	230	0	0	0	230	0,4%
UKUPNO	2.874	2.009	1.390	3.211	9.484	15,0%	
Priobalje	JELENJE	194	81	117	0	392	0,6%
	KASTAV	1.038	774	430	221	2.463	3,9%
	KLANA	94	123	385	0	602	1,0%
	KRALJEVICA	196	191	123	0	510	0,8%
	LOVRAN	363	65	181	0	609	1,0%
	MATULJI	1.038	1.154	263	0	2.455	3,9%
	MOŠČENIČKA DRAGA	118	44	0	0	162	0,3%
	NOVI VINODOLSKI	215	346	112	0	673	1,1%
	OMIŠALJ	216	147	104	340	807	1,3%
	OPATIJA	1.118	786	333	740	2.977	4,7%
	RIJEKA	9.897	6.556	4.502	9.247	30.202	47,8%
	BAKAR	523	499	1.716	247	2.985	4,7%
	VINODOLSKA OPĆINA	174	29	0	0	203	0,3%
	VIŠKOVO	1.570	1.204	58	0	2.832	4,5%
	CRIKVENICA	661	605	266	0	1.532	2,4%
	KOSTRENA	315	186	0	0	501	0,8%
ČAVLE	587	407	0	0	994	1,6%	
UKUPNO	18.317	13.197	8.590	10.795	50.899	80,6%	

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

2.1.1.3. *Neto financijski rezultat poslovanja kod poduzeća (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)*

Promatrajući kretanja ukupnih prihoda pravnih subjekata Primorsko-goranske županije vidljiv je pozitivan trend rasta. U 2013. godini ukupni prihodi pravnih subjekata Primorsko-goranske županije iznosili su 31,9 milijarde kuna te su rasli sve do 2020. godine kada je zabilježen pad uslijed utjecaja epidemije koronavirusa. U 2021. godini pravni subjekti Primorsko goranske županije ostvarili su 45,8 milijardi kuna prihoda, što je porast od 22,1% u odnosu na 2020. godinu (dok je pad prihoda u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu iznosio 8,4%).

Tablica 8. Ukupni prihod kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, u tisućama HRK

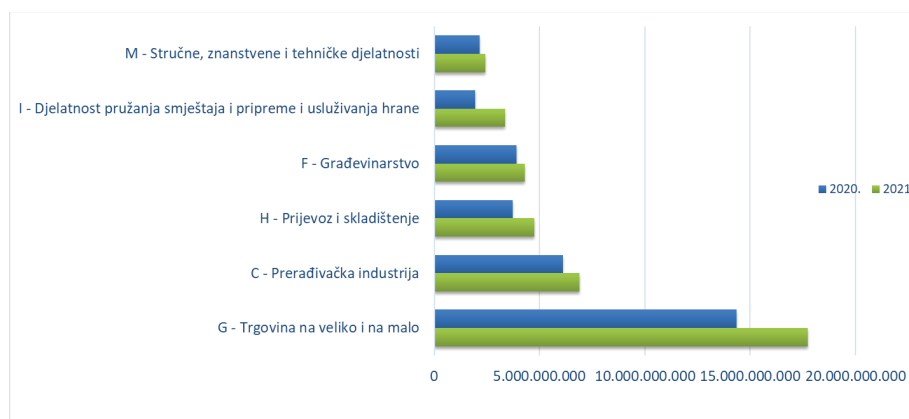
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupan prihod kod pravnih subjekata u PGŽ	31.880.621	32.376.577	34.762.529	34.991.604	38.276.507	39.220.039	40.959.589	37.549.541	45.846.609

Izvor: Izradio Poslovni biro PBIRO d.o.o. prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Najveći ukupni prihodi kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije u 2021. godini zabilježeni su u djelatnostima:

- G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (17,3 milijarde kuna, 38,7%),
- C – Prerađivačka industrija (6,9 milijardi kuna, 13%),
- H – Prijevoz i skladištenje (4,7 milijardi kuna, 10,4%),
- F – Građevinarstvo (4,3 milijarde kuna, 9,4%),
- I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (3,4 milijarde kuna, 7,3%).
- M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (2,4 milijarde kuna, 5,3%).

Grafikon 7. Najveći ukupni prihodi prema djelatnostima kod poduzeća Primorsko-goranske županije po djelatnosti u 2020. i 2021. godini



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Najveći porast ukupnih prihoda u 2021. godini zabilježen je u djelatnostima L – Poslovanje nekretninama (88,2%), I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (73,6%), K – Financijske djelatnosti (39,5%), N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (38,2%) te H – Prijevoz i skladištenje (27,7%), a pad ukupnih prihoda zabilježen je u djelatnostima O – Javna uprava i obrana (80,5%) te B - Rudarstvo i vađenje (4,5%).

Među 10 najvećih poduzetnika PGŽ sortiranih prema ukupnom prihodu u 2021. godini su:

- PLODINE d.d. sa 5,2 milijarde kuna prihoda koje ujedno i zapošljavaju najveći broj zaposlenika u odnosu na ostale tvrtke, njih 3.656 (Djelatnost G),
- ADRIA OIL d.o.o. sa 1,1 milijarde kuna prihoda (Djelatnost G),
- JADROLINIJA sa 913 milijuna kuna prihoda (Djelatnost H),
- JGL d.d. sa 721,2 milijuna kuna prihoda (Djelatnost C),
- GP KRK d.d. sa 692,4 milijuna kuna prihoda (Djelatnost F),
- LOGISTA d.o.o. sa 567,6 milijuna kuna prihoda (Djelatnost G),
- TRGOVINA KRK d.d. sa 519,8 milijuna kuna prihoda (Djelatnost G),
- MICK d.o.o. sa 381,3 milijuna kuna prihoda (Djelatnost G),
- JADRANKA TURIZAM d.o.o. sa 349,3 milijuna kuna prihoda (Djelatnost I),
- EUROSPIN HRVATSKA d.o.o. sa 346 milijuna kuna prihoda (Djelatnost G).

U strukturi ukupnih prihoda Primorsko-goranske županije u 2021. godini dominira Priobalje s 83,8%, slijede Otoci 12,5% i Gorski kotar s 3,7%. Pojedinačno gledajući, grad Rijeka je zabilježio najveće ukupne prihode u 2021. godini i iznosili su 23 milijarde kuna, dok su u Mrkoplju bili najmanji i iznosili su 11,4 milijuna kuna.

Prema veličini pravnih subjekata u 2021. godini u mikroregiji Priobalje najveći ukupni prihodi ostvareni su kod subjekata koji pripadaju kategoriji malih poduzetnika (29%), u mikroregiji Otoci najveći ukupni prihodi ostvareni su kod subjekata koji pripadaju kategoriji velikih poduzetnika (35,3%), dok su u mikroregiji Gorski kotar najveći ukupni prihodi ostvareni kod subjekata koji pripadaju kategoriji malih poduzetnika (50,1%).

Najveće ukupne prihode u mikroregiji Gorski kotar ostvarili su pravni subjekti u Delnicama, ukupno 581,3 milijuna kuna u 2021. godini, a slijede ih pravni subjekti u Čabru s 347,6 milijuna kuna te pravni subjekti u Fužinama s 306,8 milijuna kuna.

Priobalje kao mikroregija sudjeluje sa 83,8% udjela u ukupnim prihodima pravnih subjekata županije. U Priobalju su prema ukupnim prihodima u 2021. godine bile najznačajnije Rijeka koja sudjeluje u ukupnih prihodima županije s 50,4%, zatim slijede Bakar (7,3%), Kastav (5,7%), Opatija (5,1%), Opatija (4,34%), Matulji (3,7%), i Viškovo (3,2%).

Otoci u ukupnim prihodima pravnih subjekata županije sudjeluju s 12,5% u 2021. godini. Prema udjelu u prihodima županije u 2021. godini vodeći su Krk s 1,68 milijardi kuna i Mali Lošinj s 1,06 milijardi kuna.

Tablica 9: Ukupni prihod kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije u mikroregijama u 2021. godini, u tisućama HRK

Mikroregija	Naziv općine	Mikro	Mali	Srednje veliki	Veliki	Ukupno	Udio u PGŽ (%)
Gorski kotar	FUŽINE	30.138	106.470	170.194	0	306.802	0,7%
	LOKVE	18.224	0	41.189	0	59.413	0,1%
	MRKOPALJ	11.364	0	0	0	11.364	0,0%
	RAVNA GORA	47.548	160.053	0	0	207.601	0,5%
	BROD MORAVICE	48.402	10.202	0	0	58.604	0,1%
	SKRAD	19.921	10.203	0	0	30.124	0,1%
	VRBOVSKO	35.639	72.096	0	0	107.735	0,2%
	ČABAR	51.705	242.453	53.447	0	347.605	0,8%
	DELNICE	83.114	255.027	243.126	0	581.267	1,3%
	UKUPNO	346.056	856.505	507.956	0	1.710.517	3,7%
Otoci	KRK	308.414	347.122	330.013	692.446	1.677.997	3,7%
	MALI LOŠINJ	224.927	249.313	236.315	349.339	1.059.895	2,3%
	MALINSKA-DUBAŠNICA	140.305	170.172	35.174	519.806	865.456	1,9%
	PUNAT	94.123	155.909	60.295	0	310.327	0,7%
	RAB	157.905	217.892	123.914	280.413	780.124	1,7%
	VRBNIK	30.566	72.114	0	0	102.680	0,2%
	CRES	70.163	92.621	373.040	183.003	718.827	1,6%
	LOPAR	13.706	9.929	0	0	23.635	0,1%
	DOBRINJ	67.361	34.090	0	0	101.451	0,2%
	BAŠKA	89.256	0	0	0	89.256	0,2%
	UKUPNO	1.196.727	1.349.161	1.158.752	2.025.007	5.729.647	12,5%
Priobalje	JELENJE	66.989	90.699	131.146	0	288.835	0,6%
	KASTAV	392.966	506.182	561.504	1.162.372	2.623.023	5,7%
	KLANA	43.422	194.121	149.901	0	387.444	0,8%
	KRALJEVICA	69.754	115.247	59.422	0	244.424	0,5%
	LOVRAN	137.824	38.052	79.147	0	255.023	0,6%
	MATULJI	523.813	959.343	226.594	0	1.709.750	3,7%

MOŠČENIČKA DRAGA	43.610	7.600	0	0	51.210	0,1%
NOVI VINODOLSKI	94.556	150.168	48.247	0	292.971	0,6%
OMIŠALJ	119.754	64.167	90.234	220.293	494.448	1,1%
OPATIJA	572.304	767.110	442.225	552.801	2.334.440	5,1%
RIJEKA	4.554.865	5.967.262	4.363.694	8.198.380	23.084.201	50,4%
BAKAR	259.453	649.828	2.375.497	286.059	3.570.836	7,8%
VINODOLSKA OPĆINA	55.270	19.186	0	0	74.455	0,2%
VIŠKOVO	540.696	870.566	68.971	0	1.480.232	3,2%
CRIKVENICA	257.522	339.214	150.794	0	747.530	1,6%
KOSTRENA	127.761	115.372	0	0	243.133	0,5%
ČAVLE	224.088	300.403	0	0	524.491	1,1%
UKUPNO	8.084.646	11.154.520	8.747.375	10.419.904	38.406.445	83,8%

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Financijski rezultat poslovanja predstavlja srž, odnosno temeljni cilj tržišnog gospodarstva. Definira se kao razlika prihoda i rashoda, a predstavlja dobit, odnosno gubitak prije poreza. Nakon utvrđene obveze poreza na dobit za obračunsko razdoblje, utvrđuje se konačni financijski rezultat poslovanja. Ostvareni pozitivni neto financijski rezultat predstavlja prirast vlastitog kapitala iz poslovanja. Nasuprot tome, negativni neto financijski rezultat predstavlja umanjeње vlastitog kapitala.

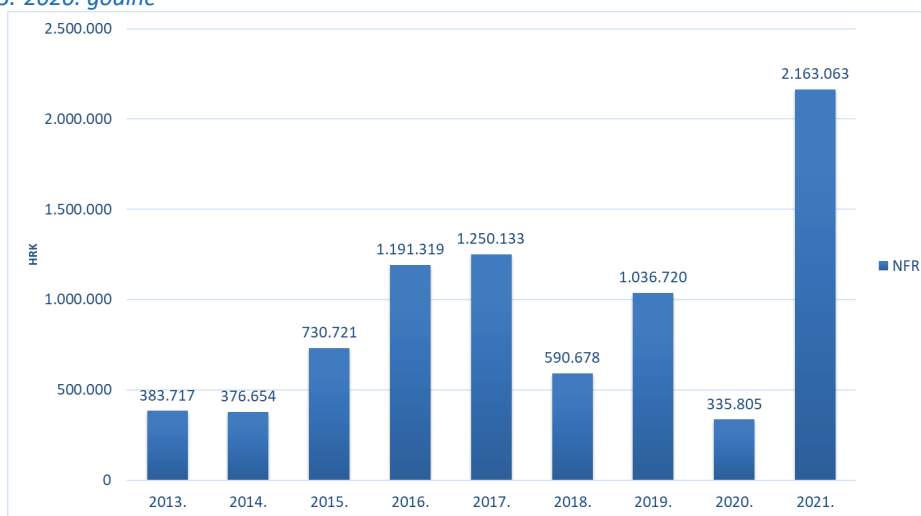
U razdoblju od 2013. do 2021. godine financijski rezultat poduzeća Primorsko-goranske županije je bilježio značajne oscilacije. U 2014. godini zabilježen je pad Neto financijskog rezultata (NFR) poduzeća Primorsko-goranske županije kada je iznosio 376,7 milijuna kuna, što je pad od gotovo 1,8% u odnosu na prethodnu godinu kada je NFR iznosio oko 383,7 milijuna kuna. U 2015. godini poduzetništvo Primorsko-goranske županije zabilježilo je rast Neto financijskog rezultata od 94%, odnosno, NFR je iznosio 730,7 milijuna kuna. Rast NFR-a zabilježen je i 2016. godine kada je iznosio oko 1,2 milijarde kuna, odnosno došlo je do porasta NFR-a za 63% u odnosu na 2015. godinu. U 2017. godini rast NFR-a se nastavlja pa je tako zabilježen porast za oko 4,9%. Nakon trogodišnjeg rasta NFR-a tijekom 2018. godine bilježi se pad NFR-a. Navedene godine NFR je iznosio 590 milijuna kuna te je zabilježeno smanjenje za 659 milijuna kuna odnosno pad za 52,8% na području Primorsko-goranske županije. Razlog tom padu je svakako značajno smanjenje poslovanja društva 3.MAJ Brodogradilište d.d.. U 2019. godini zabilježen je porast NFR-a za 446 milijuna kuna, odnosno 75% u odnosu na prethodnu godinu, no još se uvijek nije uspio vratiti na razinu iz 2017. godine. U 2020. godini zabilježen je najznačajniji godišnji pad NFR-a od čak 67,61%, odnosno 700,9 milijuna kuna i iznosi 335,8 milijuna kuna. Razlog značajnom padu NFR-a je utjecaj epidemije koronavirusa. U 2021. godini uslijed oporavka ekonomske aktivnosti zabilježen je porast NFR-a za 1,8 milijardi kuna i isti iznosi 2,2 milijarde kuna, odnosno 544% više u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 10: Neto financijski rezultat poslovanja poduzeća Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2020. godine, u tisućama HRK

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
NFR	383.717	376.654	730.721	1.191.319	1.250.133	590.678	1.036.720	335.805	2.163.063

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Grafikon 8: Neto financijski rezultat poslovanja poduzeća Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2020. godine



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Od sveukupno registriranih 11.753 poduzetnika, u 2021. godini broj poduzetnika koji su ostvarili dobit razdoblja iznosio je 7.296 (povećanje za 1.150 poduzetnika), a 4.457 je onih koji su u 2021. poslovali s gubitkom razdoblja (smanjenje za 183 poduzetnika). Pri tome, najveća dobit razdoblja zabilježena je u djelatnostima G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (713,5 milijuna kuna), C – Prerađivačka industrija (349,3 milijuna kuna), M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (331,8 milijuna kuna), te H – Prijevoz i skladištenje (291,5 milijuna kuna). Najveći gubitak razdoblja zabilježen je u djelatnosti I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (22,8 milijuna kuna).

U strukturi neto financijskog rezultata ostvarenog u mikroregijama Primorsko-goranske županije u 2021. godini dominira Priobalje s 82%, slijede Otoci s 13,8% i Gorski kotar s 4,2%. Pojedinačno gledajući, grad Rijeka je zabilježio najveću dobit razdoblja u 2021. godini i ista je iznosila mikroregiji 1,1 milijardu kuna, dok je u Novom Vinodolskom i Opatiji zabilježen najveći gubitak razdoblja koji je iznosio oko 11,4 milijuna kuna.

Prema veličini pravnih subjekata u 2021. godini u mikroregiji Priobalje najveća dobit razdoblja ostvarena je kod subjekata koji pripadaju kategoriji malih poduzetnika (35%), u mikroregiji Otoci najveća dobit razdoblja ostvarena je kod subjekata koji pripadaju kategoriji mikro poduzetnika

(31,9%), dok je u mikroregiji Gorski kotar najveća dobit razdoblja ostvarena kod subjekata koji pripadaju kategoriji malih poduzetnika (56,1%).

Najveću dobit razdoblja u mikroregiji Gorski kotar ostvarili su pravni subjekti u Čabru, ukupno 27,8 milijuna kuna u 2021. godini, a slijede ih pravni subjekti u Delnicama s 26,4 milijuna kuna te pravni subjekti u Fužinama s 21,5 milijuna kuna. Gubitak razdoblja ostvaren je kod pravnih subjekata u Mrkoplju, u vrijednosti 296 tisuća kuna.

Priobalje kao mikroregija sudjeluje sa 82% udjela u ostvarenoj dobiti razdoblja pravnih subjekata županije. U Priobalju su prema ostvarenoj dobiti razdoblja u 2021. godini bile najznačajnije Rijeka koja sudjeluje u dobiti razdoblja županije s 51,2%, zatim slijede Bakar (14%), Kastav (4,3%), i Matulji (4,4%). Gubitak razdoblja ostvaren je kod pravnih subjekata u Mošćeničkoj Dragi, 936 tisuća kuna, u Opatiji, 11,5 milijuna kuna te u Novom Vinodolskom, 11,4 milijuna.

Otoci u ostvarenoj dobiti razdoblja pravnih subjekata županije sudjeluju s 13,8% u 2021. godini. Prema udjelu u ostvarenoj dobiti razdoblja županije u 2021. godini vodeći su Krk s 71,9 milijuna kuna i Mali Lošinj s 62,2 milijuna kuna.

Tablica 11: Neto financijski rezultat poslovanja pravnih subjekata Primorsko-goranske županije u mikroregijama u 2021. godini, u tisućama HRK

Mikroregija	Naziv općine	Mikro	Mali	Srednje veliki	Veliki	Ukupno	Udio u PGŽ (%)
Gorski kotar	FUŽINE	846	12.186	8.496	0	21.527	1,0%
	LOKVE	250	0	363	0	613	0,0%
	MRKOPALJ	-296	0	0	0	-296	0,0%
	RAVNA GORA	1.373	-711	0	0	662	0,0%
	BROD MORAVICE	1.695	-1.156	0	0	539	0,0%
	SKRAD	349	1.166	0	0	1.515	0,1%
	VRBOVSKO	1.481	11.216	0	0	12.697	0,6%
	ČABAR	8.062	11.209	8.567	0	27.838	1,3%
	DELNICE	2.575	17.369	6.441	0	26.385	1,2%
	UKUPNO	16.333	51.279	23.867	0	91.480	4,2%
Otoci	KRK	29.140	17.743	6.789	18.260	71.932	3,3%
	MALI LOŠINJ	19.560	6.942	3.762	31.947	62.211	2,9%
	MALINSKA-DUBAŠNICA	17.014	6.446	407	5.170	29.037	1,3%
	PUNAT	11.241	30.013	20.201	0	61.454	2,8%
	RAB	5.491	10.285	9.409	15.666	40.850	1,9%
	VRBNIK	1.583	3.500	0	0	5.083	0,2%
	CRES	2.034	-293	11.688	6.432	19.862	0,9%
	LOPAR	1.682	777	0	0	2.459	0,1%
	DOBRINJ	2.563	-1.761	0	0	802	0,0%
	BAŠKA	5.017	0	0	0	5.017	0,2%
	UKUPNO	95.325	73.652	52.256	77.476	298.708	13,8%
	Priobalje	JELENJE	3.938	2.455	8.460	0	14.853
KASTAV		21.462	-1.680	36.009	38.011	93.803	4,3%

KLANA	-139	5.646	2.669	0	8.176	0,4%
KRALJEVICA	4.491	7.263	5.838	0	17.592	0,8%
LOVRAN	9.453	4.052	842	0	14.347	0,7%
MATULJI	20.771	66.080	7.394	0	94.245	4,4%
MOŠČENIČKA DRAGA	-1.732	796	0	0	-936	0,0%
NOVI VINODOLSKI	-7.533	-3.828	7	0	-11.353	-0,5%
OMIŠALJ	5.991	-2.769	8.206	4.754	16.183	0,7%
OPATIJA	35.358	26.835	1.742	-75.403	-11.469	-0,5%
RIJEKA	226.582	371.378	141.095	369.458	1.108.513	51,2%
BAKAR	28.180	62.643	186.611	25.613	303.048	14,0%
VINODOLSKA OPĆINA	2.667	-503	0	0	2.164	0,1%
VIŠKOVO	22.677	45.927	253	0	68.857	3,2%
CRIKVENICA	6.127	13.549	-7.576	0	12.101	0,6%
KOSTRENA	14.598	9.036	0	0	23.634	1,1%
ČAVLE	5.668	13.451	0	0	19.118	0,9%
UKUPNO	398.560	620.331	391.551	362.434	1.772.875	82,0%

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

2.1.2. Tržište rada u Primorsko-goranskoj županiji

Najbolji pokazatelj stanja gospodarstva je promatranje tržišta rada - zaposlenosti i nezaposlenosti radne snage te je cilj svake ekonomije što viši doseg životnog standarda. Tijekom gospodarskog prosperiteta stopa nezaposlenosti je relativno niska, dok u vrijeme krize i recesije nezaposlenost raste. Nezaposlenost je jedna od ključnih makroekonomskih problema koja ima snažne učinke na ekonomiju, ali i negativan psiho-fizički učinak na pojedinca – nezaposlenu osobu. Visoka nezaposlenost utječe na smanjenje BDP-a, ne koriste se resursi koliko je moguće, a time se ne proizvode dobra i usluge koja su nužna za život i blagostanje. Nezaposlenost utječe i na eroziju obrazovane radne snage, odnosno dolazi do velikih migracija u druge zemlje koje pojedincu mogu ponuditi sigurniji život. Osim toga, pojedinci koji ne odlaze iz zemlje, predstavljaju veliki fiskalni trošak. Također, nezaposleni pojedinci zbog nesigurne budućnosti štede pa se i razina potrošnje u državi smanjuje čime se ulazi u "začarani krug" – manja potrošnja = manja proizvodnja = višak radne snage = veća nezaposlenost.

U sljedećem poglavlju analizirano je tržište rada Primorsko-goranske županije, odnosno stopa zaposlenosti i nezaposlenosti u razdoblju 2011.-2021. godine.

2.1.2.1. Zaposlenost po djelatnostima za razdoblje 2011.-2021. godine (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

Stopa zaposlenih u ukupno radno aktivnom stanovništvu iznimno je bitna s obzirom na to da na zaposleno stanovništvo pada teret uzdržavanja sveukupnog stanovništva kroz poreze, doprinose i ostala davanja i mjerilo je težine socijalnih teškoća i razlika u društvu. Stopa zaposlenih je omjer nezaposlenih i ukupno raspoloživih resursa radne snage izražen kao postotak. Unatoč nastavku pandemije bolesti COVID-19 i primjene mjera za zaustavljanje širenja bolesti, kretanja na tržištu rada u 2021. godini bila su povoljnija u odnosu na prethodnu godinu, kako u Republici Hrvatskoj tako i u Primorsko-goranskoj županiji. Prosječna stopa zaposlenosti ukupno radno sposobnog stanovništva u Hrvatskoj u 2021. godini se kreće oko 63,4%, dok se prosječna stopa zaposlenosti ukupno radno sposobnog stanovništva u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini kreće oko 92%.

U nastavku je dana tablica s ukupnim brojem zaposlenih po djelatnostima za Primorsko-goransku županiju u razdoblju od 2011. do 2021. godine.

Tablica 12: Zaposlenost stanovništva Primorsko-goranske županije prema djelatnostima, za razdoblje 2011. – 2021. godine

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.329	1.303	1.245	1.265	1.174	1.188	1.106	1.256	1.223	1.203	1.226
B - Rudarstvo i vađenje	287	273	34	35	30	36	36	40	35	68	65
C - Prerađivačka industrija	14.567	13.785	12.608	11.908	11.366	11.291	11.494	11.324	11.187	10.878	10.862
D - Opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.560	1.539	1.464	1.317	1.287	1.222	1.203	1.115	1.076	1.064	1.010
E - Opskrba vodom	2.222	2.243	2.228	2.072	2.204	2.276	2.275	2.355	2.450	2.619	2.587
F - Građevinarstvo	5.650	5.530	5.336	5.560	5.282	5.683	5.707	6.243	6.402	6.984	7.310
G - Trgovina na veliko i na malo	13.894	13.951	13.429	13.121	13.086	12.918	13.679	14.854	13.963	13.660	13.670
H - Prijevoz i skladištenje	7.987	7.893	7.840	7.187	7.043	7.169	7.276	7.375	7.666	7.863	7.841
I - Djelatnost pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane	5.629	5.701	5.747	5.928	6.029	6.582	6.572	7.522	7.140	6.870	6.818
J - Informacije i komunikacije	1.797	1.825	1.746	1.641	1.656	1.650	1.510	1.795	1.921	1.928	1.976
K - Financijske djelatnosti	2.137	2.197	2.170	2.178	2.162	2.041	2.016	2.016	1.856	2.008	2.033
L - Poslovanje nekretninama	490	513	482	574	584	554	604	685	741	610	568
M - Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	3.598	3.687	3.852	4.137	4.550	4.508	4.439	4.901	5.246	5.519	5.301
N - Administrativne i	3.230	3.324	3.079	2.903	2.946	3.202	3.293	3.388	3.555	3.521	3.460

pomoćne uslužne djelatnosti											
O - Javna uprava i obrana	5.942	5.845	5.828	5.561	5.721	5.590	5.537	5.455	5.331	5.252	5.277
P - Obrazovanje	7.723	7.775	7.884	7.986	8.045	8.225	8.312	8.467	8.465	8.992	9.206
Q - Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	7.138	7.366	7.269	7.165	7.925	7.351	7.518	7.693	8.048	8.274	8.332
R - Umjetnost, zabava i rekreacija	1.778	1.687	1.710	1.648	1.880	1.841	1.784	2.276	2.185	2.103	2.032
S - Ostale uslužne djelatnosti	1.132	1.175	1.194	936	1.243	1.335	1.303	1.377	1.359	1.360	1.350
UKUPAN BROJ ZAPOSLENIH	88.090	87.612	85.145	83.122	84.213	84.662	85.664	90.137	89.849	90.776	90.924

Izvor: Izradio autor prema podacima DZS-a, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10063>

Tablica 12 prikazuje kretanja zaposlenosti stanovništva po djelatnostima u pravnim osobama u Primorsko-goranskoj županiji u promatranom razdoblju 2011.-2021. godine. Podaci o broju zaposlenih po županijama dobiveni su na temelju godišnjeg istraživanja koje se provodi jedanput na godinu sa stanjem 31. ožujka. Tim istraživanjem obuhvaćene su pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području Republike Hrvatske, odnosno Primorsko-goranske županije. Pri tome valja napomenuti da podacima nisu obuhvaćeni ni zaposleni u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija ni zaposleni osiguranici poljoprivrednici.

Promatrajući na ukupnoj razini, broj zaposlenih u pravnim osobama u Primorsko-goranskoj županiji do 2014. godine pada. Od 2014. do 2018. godine zabilježen je rast, dok u 2019. godini ukupan broj zaposlenih pada za 288 zaposlena u odnosu na 2018. godinu. U 2020. godini vidljiv je ponovni rast za 927 zaposlena, što iznosi 1,03% u odnosu na prethodnu godinu. U 2021. godini nastavlja se trend rasta te u odnosu na 2020. godinu zabilježen je rast broja zaposlenih u pravnim osobama za 0,2%, odnosno za 148 zaposlena.

Promatrajući jedanaestogodišnje razdoblje, dio djelatnosti bilježi pad, a dio djelatnosti bilježi rast u 2021. godini u odnosu na 2011. godinu. Najveći pad zaposlenosti zabilježen je u djelatnosti B – rudarstvo i vađenje gdje je u 2021. godini zabilježeno 65 zaposlenih dok je broj zaposlenih u 2011. godini u toj djelatnosti bio 287, što je pad zaposlenih za 77%. Veliki pad broja zaposlenih zabilježen je i u djelatnosti D - Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija gdje je u 2021. godini zaposleno 550 djelatnika manje nego 2011. godine, odnosno 35% manje. Također i u djelatnosti C–Prerađivačka industrija se bilježi pad broja zaposlenih s 14.567 zaposlenih u 2011. godini i 10.862 zaposlenih u 2021. godini što je 3.705 djelatnika manje nego u 2011. godini, odnosno izraženo u postotku smanjenje od 25%.

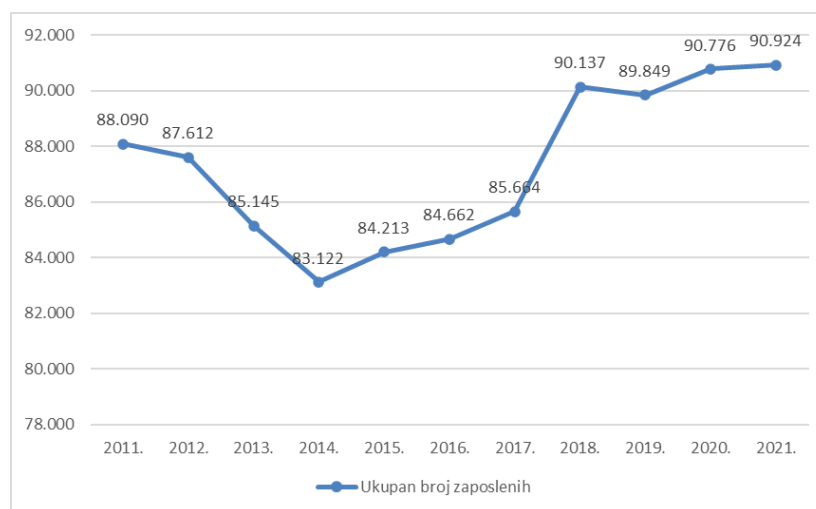
Nadalje, broj zaposlenih u nekim je djelatnostima viši u 2021. nego u 2011. godini. Najveći rast zabilježen je u djelatnosti M – Stručne i znanstvene i tehničke djelatnosti gdje je 2011. godine zabilježeno 3.598 zaposlenih, a u 2021. godini broj zaposlenih je porastao za 47% i iznosi sveukupno 5.301 zaposlenika. Valja spomenuti i rast broja zaposlenih u djelatnosti F – Građevinarstvo gdje je u 2011. godini bilo zaposleno 5.650 zaposlenika, a u 2021. godine zabilježeno je 7.310 zaposlenih što je porast za 29%. Pored navedenih znatnije povećanje broja zaposlenih bilježi se i u djelatnosti I –

Djelatnost pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane, a u kojoj je u 2021. godini zabilježeno 1.189 više zaposlenih u odnosu na 2011. godinu kada je broj zaposlenika iznosio 5.629, a što je izraženo u postotku povećanje od 21%.

Uspoređujući 2021. godinu s prethodnom godinom znatniji porast zaposlenih zabilježen je u djelatnostima F – Građevinarstvo za 326 zaposlena, odnosno za 4,7%, zatim u djelatnosti J – Informacije i komunikacije za 48 zaposlenih što je izraženo u postotku 2,5%, te P – Obrazovanje gdje je zabilježeno povećanje za 34 zaposlena, odnosno za 2,4%.

Promatrajući kretanje zaposlenosti za razdoblje od 2011.-2021. u Županiji jasno je vidljivo kako je realni sektor (trgovina, industrija, nefinancijske usluge) izgubio veliki broj zaposlenih. U 2021. godini u odnosu na 2020. godinu smanjenje je vidljivo u djelatnosti L – poslovanje nekretninama za 6,9%, zatim djelatnosti D – Opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija za 5,1%, te djelatnost B – Rudarstvo i vađenje za 4,4%.

Grafikon 9. Kretanje ukupnog broja zaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2011.-2021. godine

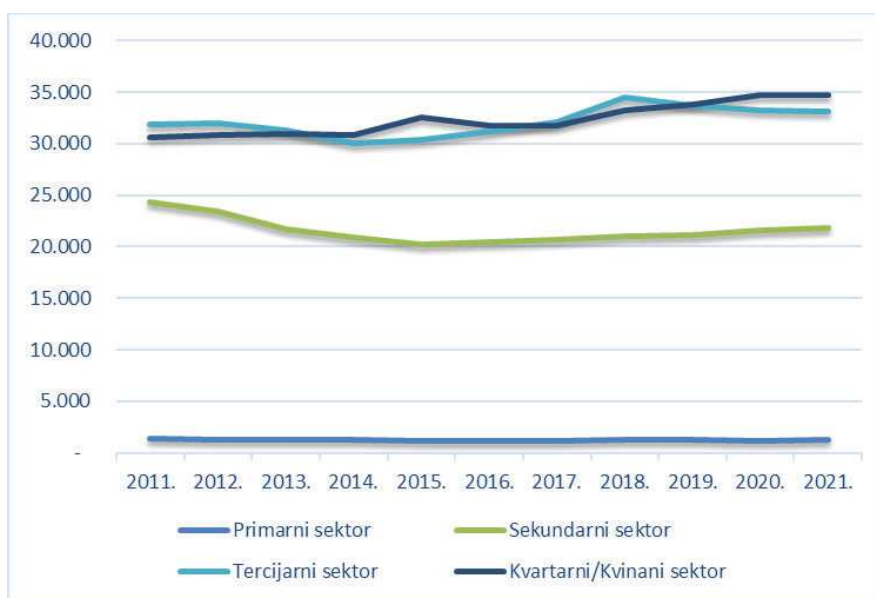


Izvor: Izradio autor prema podacima DZS

Kako je jasno vidljivo i u Grafikonu 9, ukupan broj zaposlenih kreće se trendom pada sve do 2014. godine. Prosječno je broj zaposlenih opadao za oko 1.200 u razdoblju između 2011.-2014. godine. Nakon 2014. godine, tržište se stabilizira te je broj zaposlenih do 2018. godine u porastu. Na razini Primorsko-goranske županije u 2018. godini s 90.137 zaposlenih zabilježen je porast broja zaposlenih za oko 5,2% u odnosu na 2017. godinu. Međutim u 2019. godini zabilježen je pad ukupnog broja zaposlenih u Županiji, na 89.849 zaposlenih, odnosno 0,32% manje u odnosu na 2018. godinu. Uspoređujući 2019. s 2011. godinom bilježi se razlika od oko 1.759 zaposlenih više u 2019. godini.

Promatrajući tablicu br. 4 broj zaposlenih kod poduzeća Primorsko-goranske županije u 2020. godini vidljiv je pad broja zaposlenih za 3,7% u odnosu na prethodnu godinu, a broj zaposlenih u pravnim osobama porastao je za 927 zaposlena, odnosno za 1,03%. Iz navedenoga je vidljivo da je epidemija koronavirusa više utjecala na broj zaposlenih u realnom sektoru Primorsko-goranske županije, nego na ukupni broj zaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji, a koji obuhvaća i djelatnike javnog sektora. Vidljivo je da je broj zaposlenih u 2020. godini premašio broj iz 2011. godine i to za 3%. U 2021. godini vidljiv je daljnji pozitivan trend rasta te je broj zaposlenih u pravnim osobama porastao za 0,2%.

Grafikon 10: Zaposlenost stanovništva u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2011. – 2021. godine po sektorima



Izvor: Izradio autor prema podacima DZS

Grafikon 10 prikazuje kretanje broja zaposlenih Primorsko-goranske županije raspoređenih prema sektorskoj strukturi nacionalnog gospodarstva za razdoblje 2011.-2021. godine. Sve djelatnosti s aspekta nacionalnog gospodarstva se dijele u veće skupine, odnosno sektore, a osnovna podjela je trosektorska. Primarni sektor čine sve djelatnosti zasnovane na korištenju prirodnih resursa (djelatnost A), sekundarni sve prerađivačke djelatnosti (djelatnosti B, C, D, E, F), a tercijarni čine sve uslužne djelatnosti (djelatnosti G, H, I, N, S). Tercijarni sektor se može podijeliti na kvartarni i kvinarni sektor (djelatnosti J, K, L, M, O, P, Q, R), a to su djelatnosti koje stvaraju znanje i koje pružaju moderne poslovne usluge.

Promatrajući grafikon vidljivo je da djelatnosti u primarnom sektoru broje najmanje zaposlenika te se ne događaju značajni pomaci u broju zaposlenih. U sekundarnom sektoru najveći

broj zaposlenika je zabilježen u 2011. godini nakon koje je vidljiv pad broja zaposlenih sve do 2015. godine. Od 2015. godine vidljiv je lagani porast zaposlenika do 2021. godine. Tercijarni i kvartarni/kvinarni broje najviše zaposlenika. U kvartarnom/kvinarnom sektoru broj zaposlenika je rastao do 2015. godine, nakon koje je uslijedio pad do 2018. godine. Od 2018. godine broj zaposlenika u kvartarnom/kvinarnom sektoru se povećavao te je u 2021. godini zadržan pozitivan trend rasta. Promatrajući tercijarni sektor, vidljiv je pad broja zaposlenih do 2014. godine, a od 2014. do 2018. broj zaposlenika u ovom sektoru je rastao. Od 2019. godine do 2021. godine broj zaposlenika u tercijarnom sektoru je padao.

2.1.2.2. Nezaposlenost po spolu, dobi, obrazovanju, radnom stažu i skupini zanimanja za razdoblje 2011.-2021. godine (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

Visoke stope nezaposlenosti smatraju se među najtežim ekonomskim problemima određenog gospodarstva te predstavljaju ozbiljan problem kako za društvo, tako i za pojedinca. Nezaposlenost karakterizira nedostatak prihoda i proizvodnje, izaziva visoke fiskalne troškove, povećava nejednakost u društvu, ali i ostavlja snažan negativan učinak na nezaposlenog pojedinca kroz osjećaj beskorisnosti i bezizglednosti. Prema metodologiji Eurostata, nezaposlene osobe su osobe koje imaju od 15 do 74 godina, trenutno raspoložive za rad i koje aktivno traže zaposlenje. U nastavku je u tablicama i grafikonima dan pregled kretanja nezaposlenosti u Primorsko-goranskoj županiji po spolu, dobi, obrazovanju, radnom stažu i skupini zanimanja za razdoblje 2011.-2021. godine.

Tablica 13: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021. godine, po spolu

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
PGŽ ukupno	17.780	18.453	19.321	18.469	15.518	12.888	9.774	7.946	6.704	8.617	8.416
Muškarci	7.661	8.133	8.637	8.122	6.657	5.436	4.012	3.363	2.928	3.808	3.726
Žene	10.119	10.320	10.684	10.347	8.861	7.453	5.762	4.583	3.777	4.809	4.691

Izvor: Izradio autor prema podacima HZZ-a, <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

Kako je prikazano u Tablici 13, u promatranom razdoblju broj nezaposlenih od 2011. do 2013. godine bilježi porast. U Županiji je 2013. godine zabilježen najveći broj nezaposlenih te je na HZZ-u bila evidentirano 19.321 nezaposlenih osoba. Nakon 2013. godine dolazi do blagog pada nezaposlenosti, a značajniji pad nezaposlenosti kreće se od 2015. godine nadalje. Tako je u roku od 4 godine (2015.-2019.) iz evidencije nezaposlenih izašlo gotovo 9.000 ljudi. Iako su prikazani pokazatelji nezaposlenosti pozitivni za gospodarstvo PGŽ-a, treba uzeti u obzir da na smanjenje nezaposlenosti utječe i odljev radne snage iz Republike Hrvatske.

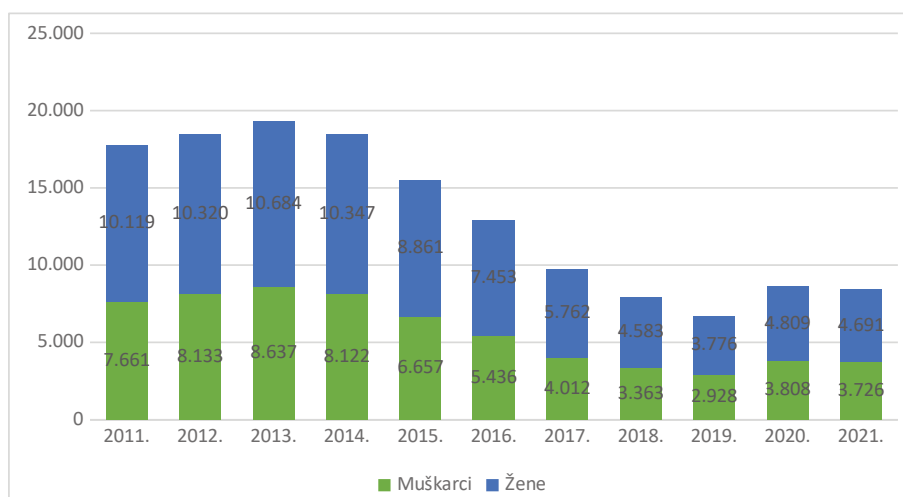
Tijekom 2019. godine trend pada nezaposlenih se nastavlja te je iste godine zabilježen najmanji broj nezaposlenih u promatranom razdoblju. Tako se ukupan broj nezaposlenih osoba u

Primorsko-goranskoj županiji smanjio za oko 15% u odnosu na 2018. godinu, od čega se broj nezaposlenih žena više smanjio nego broj nezaposlenih muškaraca.

Epidemija koronavirusa je ipak ostavila značajnog učinka u 2020. godini s obzirom da je zabilježen porast broja nezaposlenih za 1.913, odnosno 28% u odnosu na prethodnu godinu. Broj nezaposlenih muškaraca je porastao za 30% u odnosu na 2019. godinu, odnosno 2 postotna boda više u odnosu na nezaposlenost žena.

U 2021. godini zabilježeno je smanjenje broja nezaposlenih za 2,3%, odnosno zabilježeno je 8.416 nezaposlenih, od toga 3.726 nezaposlenih muškaraca (44,3%) te 4.691 nezaposlenih žena (55,7%).

Grafikon 11: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021. godine, po spolu



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Na Grafikonu 11 prikazan je odnos ukupnog broja nezaposlenih muškaraca i žena. Tijekom cijelog promatranog razdoblja žene sudjeluju manje na tržištu rada od muškaraca, odnosno broj nezaposlenih žena je veći nego broj nezaposlenih muškaraca. Postotak nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih Primorsko-goranske županije kreće se od 55%-60%. Najveći postotak nezaposlenih žena zabilježen je 2017. godine, kada su nezaposlene žene činile 59% ukupno nezaposlenog stanovništva dok je najmanji nesrazmjer u nezaposlenosti prema spolovima zabilježen 2013. godine s 55% nezaposlenih žena, kada je zabilježena i najveća stopa nezaposlenosti. Unatoč trendu smanjenja nezaposlenih žena, još uvijek je veći broj nezaposlenih žena u odnosu na muškarce. Tako je u 2019. godini broj nezaposlenih žena činio oko 56% ukupno nezaposlenih Primorsko-goranske županije. U 2020. godini zabilježen je porast broja nezaposlenih za 28% zbog utjecaja epidemije koronavirusa. Broj nezaposlenih žena porastao je za 27% te je činio 55% ukupno nezaposlenih osoba Primorsko-goranske županije. U 2021. godini iako se sveukupno

broj nezaposlenog stanovništva u odnosu na prethodnu godinu smanjio, broj nezaposlenih žena činio je i dalje 55% nezaposlenih osoba.

Tablica 14: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., po dobi

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
15-19	646	688	745	676	583	438	294	222	179	216	205
20-24	2.024	2.114	2.234	1.978	1.566	1.245	873	672	537	734	689
25-29	2.573	2.694	2.723	2.560	1.968	1.620	1.189	896	705	979	887
30-34	2.078	2.216	2.274	2.150	1.746	1.347	1.004	830	667	913	874
35-39	1.714	1.776	1.914	1.873	1.606	1.311	979	822	725	1.040	976
40-44	1.536	1.639	1.751	1.682	1.428	1.209	958	784	680	985	961
45-49	1.732	1.736	1.812	1.714	1.458	1.211	914	766	689	873	889
50-54	2.435	2.346	2.302	2.070	1.769	1.500	1.111	838	716	882	868
55-59	2.323	2.446	2.640	2.691	2.332	1.990	1.544	1.234	985	1.102	1.107
60 i više	721	796	926	1.075	1.062	1.018	908	882	821	893	960
Ukupno nezaposleni	17.780	18.453	19.321	18.469	15.518	12.888	9.774	7.946	6.704	8.617	8.416

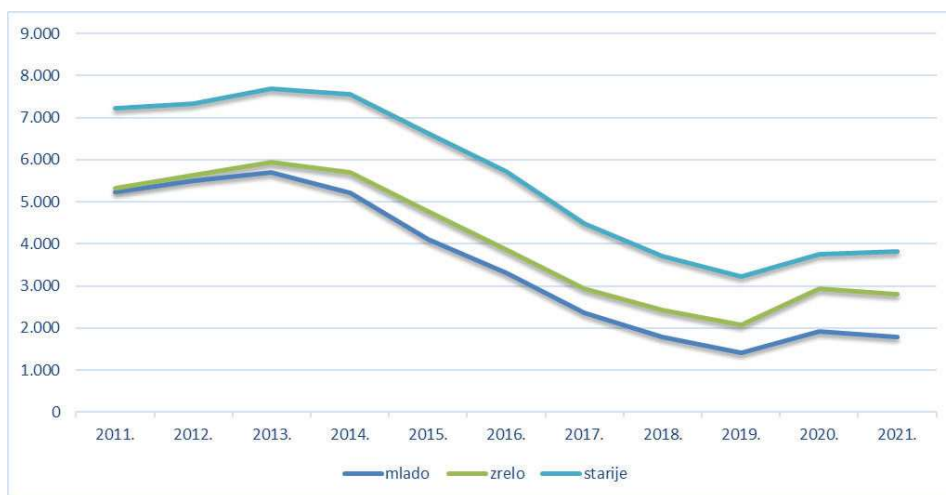
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

Kako je vidljivo iz Tablice 14 najveći broj nezaposlenih u promatranom razdoblju čini skupina od 55 do 59 godina te skupina od 25 do 29 godina. Također je zabilježen visok broj nezaposlenosti u 2021. godini među mladima između 35 i 39 godina. Nezaposlenost mladih osjetljivija je na kretanja u poslovnom ciklusu nego nezaposlenost odraslih. Budući da većina mladih osoba s 25 godina završi fakultet, novi su sudionici na tržištu rada s ograničenim radnim iskustvom te je manja vjerojatnost da će pronaći posao što predstavlja problem stjecanja radnog iskustva. S druge strane, visoki je broj nezaposlenih u dobnoj skupini između 55 i 59 godina. Djelatnici u ovoj dobnoj skupini najčešće dobivaju otkaz upravo zbog svoje dobi – smatra se da više ne mogu adekvatno obavljati radne zadatke. Takvi nezaposleni se jako teško i zapošljavaju, upravo zbog svoje dobi. Veliki je problem i što su relativno blizu mirovine, a opet im za ispunjenje uvjeta prijevremene ili starosne mirovine nedostaje određeni broj godina radnog staža.

Najmanji broj nezaposlenih u promatranom razdoblju čini skupina od 15 do 19 godina te skupina od 60 godina i više u kojoj je zabilježen najmanji broj nezaposlenih do 2016. godine. Od 2016. godine nadalje najmanji broj nezaposlenih uz mlade od 15 do 19 godina činila je dobna skupina od 20 do 24 godine.

Tijekom 2021. godine najveći broj nezaposlenih također je zabilježen u dobi od 55 do 59 godina i 35-39 godina. Najmanji broj nezaposlenih čine mladi od 15 do 19 godina i mladi od 20 do 24 godine. Navedeno svakako ima smisla uzevši u obzir da obrazovanje u prosjeku traje do 24 godine starosti.

Grafikon 12: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., po dobi i grupama stanovnika



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

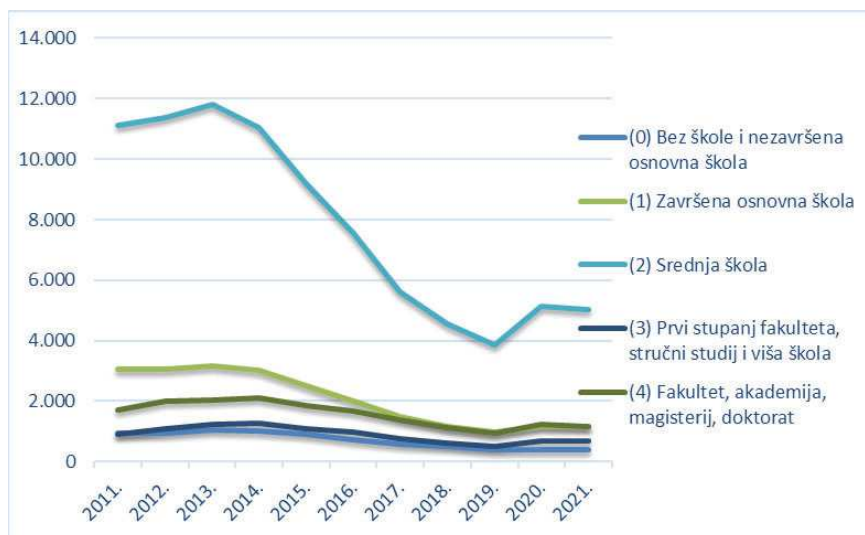
Prema podacima iz Tablice 14 nezaposleno stanovništvo je podijeljeno na tri grupe, mlado stanovništvo od 15 do 29 godina, zrelo od 30 do 44 godina i starije stanovništvo od 45 godina i više. Prema tome, iz Grafikona 12 vidljivo je da u sve tri grupe 2013. godina broji najviše nezaposlenih, nakon koje je broj nezaposlenih počeo padati te je u 2019. godini zabilježen najmanji broj nezaposlenih u promatranom razdoblju. U 2020. godini vidljivo je da broj nezaposlenih raste u sve tri skupine, te slijedom navedenog, broj nezaposlenih u skupini starijeg stanovništva za 16,8%, u grupi zrelog stanovništva za 41,8%, dok u grupi mladih za 35,7%. U 2021. godini broj nezaposlenih u skupini mladog stanovništva u odnosu na prethodnu godinu se smanjio za 7,7%, a u skupini zrelog stanovništva za 4,3%. Broj nezaposlenih u skupini starijeg stanovništva se povećao za 2%. Uspoređujući sve tri grupe stanovnika, najviše nezaposlenih je među starijim stanovništvom, a najmanje među mladim stanovništvom Primorsko-goranske županije.

Tablica 15: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema stupnju obrazovanja

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	949	955	1.068	1.023	903	730	571	489	404	410	379
(1) Završena osnovna škola	3.073	3.044	3.166	3.010	2.513	1.988	1.471	1.172	975	1.169	1.145
(2) Srednja škola	11.127	11.358	11.808	11.052	9.185	7.529	5.597	4.549	3.868	5.130	5.038
(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	922	1.101	1.233	1.267	1.078	969	772	615	520	690	690
(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	1.710	1.994	2.046	2.117	1.839	1.672	1.363	1.122	937	1.217	1.165
Ukupno	17.780	18.453	19.321	18.469	15.518	12.888	9.774	7.946	6.704	8.617	8.416

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

Grafikon 13: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema stupnju obrazovanja



Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

Prema Tablici 15 i Grafikonu 13 vidljivo je da najveći broj nezaposlenih ima završenu srednju školu. Njihov broj se kreće od oko 11.000 u 2011. godini do gotovo 12.000 nezaposlenih u 2013.

godini. Broj nezaposlenih sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem počeo je padati od 2014. godine. U 2019. godini iznosio je 3.868 nezaposlene osobe, što je pad nezaposlenosti za oko 67% u odnosu na 2013. godinu kada je zabilježen najveći broj nezaposlenih sa srednjoškolskim obrazovanjem. U 2020. godini broj nezaposlenih sa srednjoškolskim obrazovanjem je narastao za 33% u odnosu na 2019. godinu, a 2021. godine se smanjio za 1,8% u odnosu na prethodnu godinu. Također iz Tablice 15 i Grafikona 13 može se zaključiti da se broj nezaposlenih u 2019. godini smanjio na svim razinama obrazovanja. Najmanji broj nezaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji su osobe bez ikakvog obrazovanja čiji se broj u 2019. godini smanjio za 17% u odnosu na prethodnu godinu. U 2020. godini zabilježen je rast nezaposlenih bez obrazovanja za 1,5% u odnosu na 2019. godinu, a u 2021. godini u odnosu na prethodnu se ponovno bilježi pad za 7,6%. Relativno je nizak i broj nezaposlenih sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom čiji se broj s 520 nezaposlenih u 2019. godini smanjio za 15% u odnosu na prethodnu godinu. U 2020. godini vidljivi su nešto drukčiji podaci te je najveći porast broja nezaposlenih zabilježen kod osoba sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem ili višom školom, čak 32,69%, zatim slijede osobe sa srednjom školom s 32,63%, te osobe s fakultetom, akademijom, magisterij i doktoratom s 29,88%. U 2021. se u svim stupnjima obrazovanja, izuzev prvog stupnja fakulteta, stručni studij i viša škola koji je ostao na istoj razini kao i 2020. godine, a u odnosu na prethodnu godinu, bilježi pad broja nezaposlenih. Pad broja nezaposlenih najviše se ističe kod nezaposlenih bez obrazovanja čiji je pad izražen u postotku iznosio 7,6%.

Tablica 16: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema radnom stažu

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Bez staža	2.516	2.657	2.813	2.762	2.259	1.882	1.385	1.069	835	902	1.026
Do 1 godine	1.641	1.838	1.924	1.768	1.543	1.250	896	691	570	718	668
1 - 2 godine	1.223	1.322	1.438	1.541	1.358	1.178	891	693	531	729	671
2 - 3 godine	916	890	910	876	789	672	548	456	384	541	519
3 - 5 godina	1.518	1.528	1.515	1.331	1.094	900	720	598	552	789	738
5 - 10 godina	2.705	2.815	2.952	2.744	2.150	1.719	1.301	1.085	926	1.309	1.276
10 - 20 godina	3.074	3.210	3.453	3.323	2.812	2.385	1.896	1.613	1.438	1.969	1.890
20 - 30 godina	2.820	2.772	2.817	2.630	2.255	1.881	1.418	1.146	920	1.052	1.022
30 - 35 godina	1.041	1.013	996	957	806	646	471	362	329	366	352
35 - 40 godina	312	371	452	469	401	339	226	196	191	201	207
Preko 40 godina	16	35	51	68	51	37	22	37	28	41	49
Ukupno	17.780	18.453	19.321	18.469	15.518	12.888	9.774	7.946	6.704	8.617	8.416

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>

Iz Tablice 16 vidljivo je kako najveći broj nezaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji u promatranom razdoblju ima radni staž od 10 do 20 godina. Relativno visok je i broj nezaposlenih bez radnog staža, zatim s radnim stažom od 5 do 10 godina i od 20 do 30 godina. Iako su mladi bez radnog staža veliki problem po pitanju nezaposlenosti, mladi nezaposleni s manje od jedne do pet godina radnog staža predstavljaju tek manji udio nezaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji. Najmanje nezaposlenih ima radni staž preko 40 godina.

Grafikon 14: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema godinama radnog staža



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Prema Grafikonu 14 najveći broj nezaposlenih je s radnim stažom od 5 do 20 godina te slijede nezaposleni sa stažom od 0 do 1 godine. Najmanji broj nezaposlenih su oni nezaposleni sa stažom od 35 do 40 godina i više. Valja spomenuti kretanja u 2020. godini, kada su posljedice epidemije koronavirusa vidljive na ukupnom broju nezaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji u 2020. godini. Tako je značajniji porast zabilježen na ukupnom broju nezaposlenih s 5 do 20 godina radnog staža i to za 39% u odnosu na 2019. godinu. Pored navedenoga značajan porast zabilježen je i na nezaposlenima s 1 do 5 godina radnog staža za 40%, dok je pad od 20% zabilježen kod nezaposlenih s 0 do 1 godine radnog staža. Razlog tomu je činjenica da je većina poslodavaca iskoristila priliku te zatražila poticaje za zapošljavanje mladih osoba bez radnog staža.

U 2021. godini se smanjio broj nezaposlenih s radnim stažom od 1 do 5 godina, od 5 do 20 godina, od 20 do 35 godina, od kojih najveće smanjenje nezaposlenosti za 6,4% se bilježi u skupini s radnim stažom od 1 do 5 godina. U skupinama od 0 do 1 godine te 35 godina i više se bilježi povećanje nezaposlenosti, od kojih kod skupine s 35 godina i više je došlo do povećanja nezaposlenosti za 5,7%.

Tablica 17: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema skupini zanimanja

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
(0) Vojna zanimanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
(1) Zakonodavci, dužnosnici i direktori	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0
(2) Znanstvenici, inženjeri i stručnjaci	1.855	2.213	2.338	2.424	2.069	1.910	1.514	1.245	1.035	1.363	1.334
(3) Tehničari i stručni suradnici	2.338	2.533	2.655	2.571	2.233	1.944	1.453	1.180	985	1.299	1.370
(4) Administrativni djelatnici	3.017	2.953	3.045	2.944	2.479	2.095	1.675	1.368	1.185	1.460	1.410
(5) Uslužna i trgovačka zanimanja	3.694	3.643	3.624	3.237	2.759	2.268	1.648	1.320	1.084	1.653	1.489
(6) Poljoprivrednici, šumari, ribari, lovci	73	78	87	101	105	95	75	64	53	59	65
(7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	2.275	2.472	2.630	2.344	1.828	1.316	818	634	512	636	690
(8) Rukovatelji postrojenja, industrijski proizvođači i sastavljači proizvoda	809	767	756	698	537	419	277	214	181	251	227
(9) Jednostavna zanimanja	3.721	3.792	4.185	4.150	3.507	2.842	2.313	1.921	1.668	1.896	1.831
Ukupno	17.782	18.451	19.321	18.469	15.518	12.889	9.774	7.946	6.704	8.617	8.416

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

Iz Tablice 17 može se ustanoviti kako je u promatranom razdoblju najviše nezaposlenih bilo u skupini (9) Jednostavnih zanimanja. Slijede (5) Uslužna i trgovačka zanimanja te (4) Administrativni djelatnici. Relativno visoku nezaposlenost bilježe (2) Znanstvenici, inženjeri i stručnjaci, te (3) Tehničari i stručni suradnici. Najmanja nezaposlenost bilježi se u (6) Poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu i lovstvu te kod (8) Rukovatelja postrojenjima. (0) Vojna zanimanja i (1) Zakonodavci imaju zabilježenu izrazito nisku nezaposlenost.

U 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu, u zanimanjima (3) Tehničari i stručni suradnici, (6) Poljoprivrednici, šumari, ribari, lovci, (7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji nezaposlenost se povećala, a od navedenih broj nezaposlenih se najviše povećao u zanimanju (7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji za 8,5%. U zanimanjima (2) Znanstvenici, inženjeri i stručnjaci, (4) Administrativni djelatnici, (5) Uslužna i trgovačka zanimanja, (8) Rukovatelji postrojenjima, industrijski proizvođači i sastavljači proizvoda te (9) Jednostavna zanimanja broj nezaposlenih se smanjio. Najveće smanjenje broja nezaposlenih bilježi se u skupini zanimanja (5) Uslužna i trgovačka zanimanja za 9,9%. U skupini zanimanja (0) Vojna zanimanja te (1) Zakonodavci, dužnosnici i direktori ne bilježe se promjene u odnosu na prethodnu godinu te je broj nezaposlenih osoba iznosio 0.

2.1.3. Obrtništvo Primorsko-goranske županije u razdoblju 2011.-2021. godine

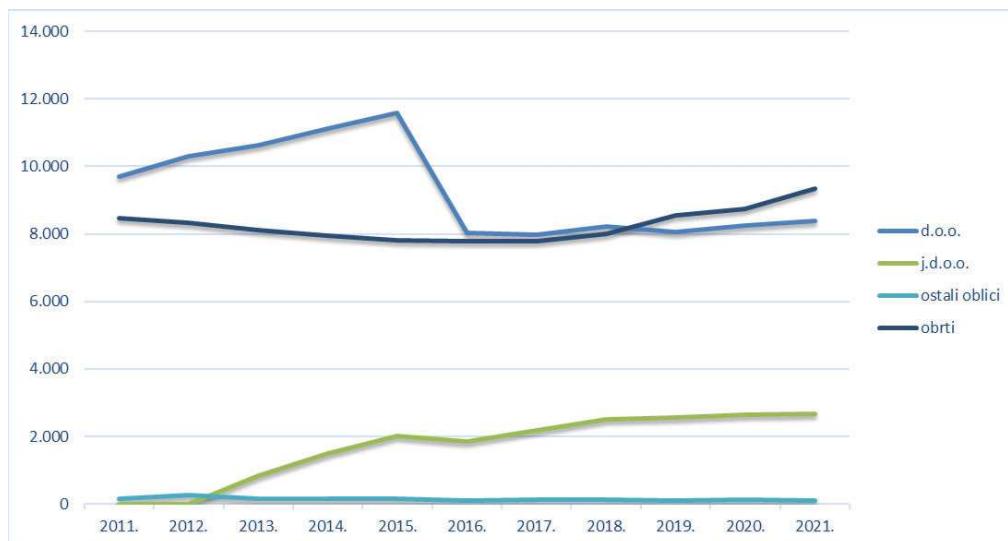
Obrtništvo predstavlja veliki udio poduzetništva jednog gospodarstva te u hrvatskom gospodarstvu ima najdužu tradiciju. Kada se promatra ukupno poduzetništvo često se u obzir ne uzima i obrtništvo zbog nedostupnosti financijskih podataka. Obrt je prema definiciji samostalno i trajno obavljanje gospodarskih djelatnosti, u skladu sa Zakonom, koje obavljaju fizičke osobe sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Unutar ovog poglavlja biti će analizirani dostupni pokazatelji za poduzetništvo kao što su broj obrta, cehovski ustroj, vlasništvo i broj zaposlenih na razini Primorsko-goranske županije.

Tablica 18: Aktivni ustrojbeni oblici u Primorsko-goranskoj županiji za promatrano razdoblje 2011.-2021.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
d.o.o.	9.710	10.289	10.639	11.110	11.586	8.035	7.969	8.214	8.045	8.248	8.375
j.d.o.o.	/	/	838	1.487	2.018	1.840	2.190	2.498	2.552	2.653	2.663
ostali oblici	158	268	160	156	165	109	114	122	112	116	112
obrti	8.478	8.319	8.114	7.956	7.800	7.790	7.778	8.013	8.553	8.745	9.339
UKUPN O	18.346	18.876	19.751	20.709	21.569	17.774	18.051	18.847	19.262	19.762	20.489

Izvor: Izradio autor prema podacima HOK-a, publikacija "Obrtništvo u brojkama"

Grafikon 15: Aktivni ustrojbeni oblici u Primorsko-goranskoj županiji za promatrano razdoblje 2011.-2021. godine



Izvor: Izradio autor prema podacima HOK-a, publikacija "Obrtništvo u brojkama"

U Tablici 18 i Grafikonu 15 prikazan je broj aktivnih ustrojbenih oblika u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2011.-2021. godine. Trgovačka društva konstantno rastu u razdoblju od 2011.-2015. godine nakon čega slijedi nagli pad aktivnih društava s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) u 2016. godini za oko 30% u odnosu na prethodnu godinu kada je zabilježen najveći broj društava s ograničenom odgovornošću. Broj obrta je u konstantnom opadanju od 2010. godine do 2017. godine. U 2017. godini broj društava s ograničenom odgovornošću nastavlja s laganim padom dok se broj jednostavnih društava s ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.) od 2013. godine povećava, a razlog tome je relativno mali trošak osnivanja i temeljnog kapitala te brzina osnivanja. U 2018. godini svi navedeni aktivni ustrojbeni oblici su u porastu u odnosu na prethodnu godinu. U 2019. godini broj društava s ograničenom odgovornošću bilježi pad od 2%, dok jednostavna društva s ograničenom odgovornošću bilježe porast za 2% u odnosu na 2018. godinu. Također je zabilježen porast aktivnih obrta u 2019. godini od 6,7% u odnosu na prethodnu godinu. U 2020. godini zabilježen je porast broja svih aktivnih ustrojbenih oblika u Primorsko-goranskoj županiji, odnosno broja društava s ograničenom odgovornošću za 2,52%, jednostavnih društava s ograničenom odgovornošću za 3,96%, obrta za 2,24% te ostalih oblika za 3,57% u odnosu na 2019. godinu. U 2021. godini zabilježen je porast broja svih aktivnih ustrojbenih oblika u Primorsko-goranskoj županiji, osim ostalih oblika, odnosno zabilježen je porast broj društava s ograničenom odgovornošću za 1,5%, jednostavnih društava s ograničenom odgovornošću za 0,4%, obrta za 6,8%, dok je kod ostalih oblika zabilježen pad od 3,4% u odnosu na 2020. godinu. Jedan od razloga porasta aktivnih ustrojbenih oblika pripisuje se i potporama za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Naime, prema podacima HZZ-a, u 2020. godini potporu za samozapošljavanje na području Primorsko-goranske županije ostvarilo je 320 korisnika, a u 2021. godini 581 korisnik.

Tablica 19: Postotak obrta u ukupnim ustrojbenim oblicima Primorsko-goranske županije, za razdoblje 2011.-2021.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
% obrtnika u ukupnom poduzetništvu PGŽ-a	46,2%	44,1%	41,1%	38,4%	36,2%	43,8%	43,1%	42,5%	44,4%	44,3%	45,6%

Izvor: Izradio autor prema podacima HOK-a, publikacija "Obrtništvo u brojkama"

Kako je prikazano u Tablici 19, obrtnici čine značajan postotak aktivnih ustrojbenih oblika u Primorsko-goranskoj županiji. Nakon 2011. godine njihov postotak u ukupnom poduzetništvu Primorsko-goranske županije pada do 2015. godine. Obrtnici najniže udjele u ukupnom poduzetništvu Primorsko-goranske županije bilježe tijekom 2014. i 2015. godine kada su udjeli bili na razini ispod 40%. Ova se pojava može pripisati i uvođenjem novog ustrojbenog oblika – j.d.o.o.- a koji se u to vrijeme mnogim poduzetnicima činio atraktivnijim i jednostavnijim za osnivanje od samog obrta. U 2016. godini udio obrtnika u ukupnom poduzetništvu Primorsko-goranske županije je krenuo rasti i iznosio je 43,83% dok u 2017. i 2018. godini pada te u 2019. godini opet raste na 44,40%. U 2020. godini zabilježen je ponovni pad udjela obrtnika u Županiji te je iznosio 44,25%. U 2021. godini udio obrta u ukupnom poduzetništvu PGŽ porastao je na 45,6%.

Tablica 20: Ukupni broj zaposlenih u obrtništvo Primorsko-goranske županije za razdoblje 2011.-2021. godine

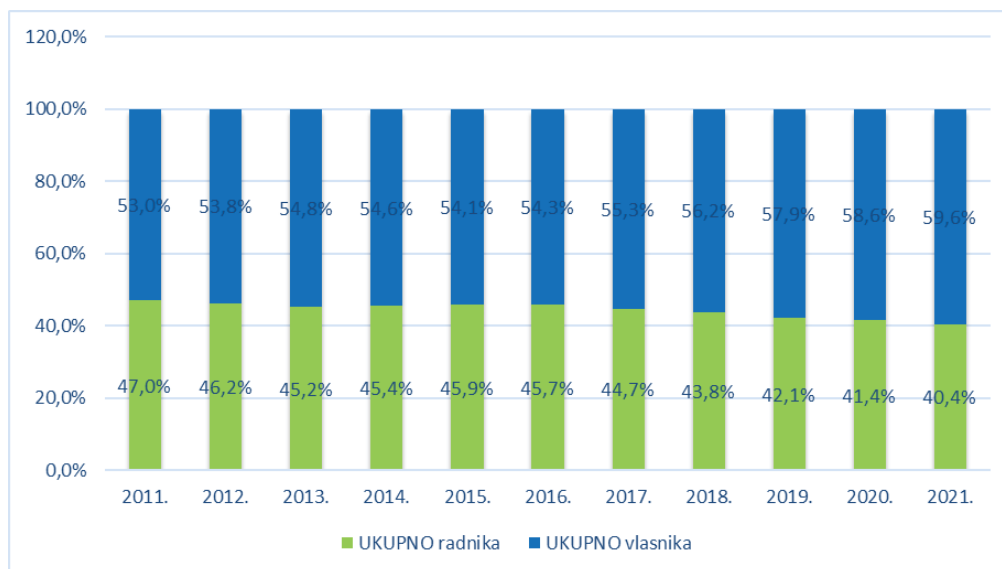
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
vlasnica/ ortak obrta	2.836	2.778	2.708	2.683	2.620	2.674	2.679	2.837	3.067	3.180	3.450
radnice	3.624	3.344	3.253	3.197	3.210	3.218	3.022	2.941	2.939	2.865	2.906
vlasnik/ ortak obrta	5.929	5.802	5.659	5.515	5.425	5.356	5.339	5.395	5.712	5.793	6.119
radnici	4.137	4.026	3.657	3.627	3.613	3.553	3.464	3.477	3.445	3.486	3.584
UKUPNO radnika	7.761	7.370	6.910	6.824	6.823	6.771	6.486	6.418	6.384	6.351	6.490
UKUPNO vlasnika	8.765	8.580	8.367	8.198	8.045	8.030	8.018	8.232	8.779	8.973	9.569
UKUPNO zaposleni	16.526	15.950	15.277	15.022	14.868	14.801	14.504	14.650	15.163	15.324	16.059

Izvor: Izradio autor prema podacima HOK-a, publikacija "Obrtništvo u brojkama"

Promatrajući razdoblje od 2011.-2021. godine prema podacima iz Tablice 20 vidljivo je da broj zaposlenih u obrtništvo nakon 2011. godine pada sve do 2018. godine kada je zabilježen lagan porast broja zaposlenih. Porast je vidljiv i u 2019. godini, za 513 zaposlena, odnosno 3,5% u odnosu na prethodnu godinu. Daljnji porast je vidljiv i u 2020. godini za 161 zaposlena, odnosno za 1,06%. U 2021. godini sa ukupno 16.059 zaposlenih u obrtima, uključujući i vlasnike, zabilježen je daljnji porast broja zaposlenih za 4,8% u odnosu na prethodnu godinu kada je broj zaposlenih iznosio 15.324. Zanimljivo je za uočiti kako se struktura zaposlenih u obrtništvo mijenjala u promatranom razdoblju. Nadalje, ukupan broj radnika je u konstantnom padu, a ukupan broj vlasnika nakon 2011.

bilježi pad sve do 2018. kada je broj vlasnika porastao u odnosu na prethodnu godinu. Porast broja vlasnika je zabilježen i u 2019., 2020. i 2021. godini te je iznosio 9.569, odnosno 6,6% više u odnosu na 2020. godinu. Prema navedenom može se zaključiti kako u strukturi zaposlenih vlasnici čine veći udio. Promatrajući vlasništvo u obrtništvu po spolu, vidljivo je da je u cijelom promatranom razdoblju broj vlasnika veći od broja radnika, a u 2021. godini omjer je 64% naprema 36%.

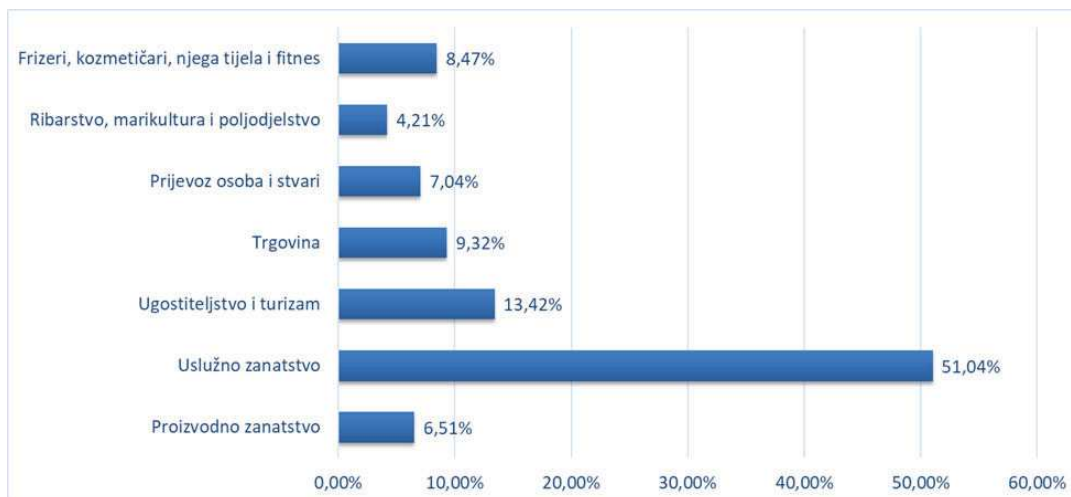
Grafikon 16: Promjene u strukturi zaposlenih u obrtništvu Primorsko-goranske županije za razdoblje 2011.-2021. godine



Izvor: Izradio autor prema podacima HOK-a, publikacija "Obrtništvo u brojkama"

Kako je vidljivo iz Grafikona 16, vlasnici u strukturi zaposlenih čine više od 50%. Navedeno je pokazatelj utjecaja krize na obrtništvo Primorsko-goranske županije. Najveći broj zaposlenih u obrtništvu Primorsko-goranske županije zabilježen je 2011. godine s 16.526 zaposlenih, od čega je 7.761 radnika i 8.765 zaposlenih vlasnika. Broj zaposlenih nakon 2011. godine je padao sve do 2018. godine kada je zabilježen porast broja zaposlenih za 1% u odnosu na prethodnu godinu. Nadalje, promatrajući strukturu broja zaposlenih, broj radnika u obrtima ima negativan trend sve do 2021. godine kada se povećao za 2,2% u odnosu na 2020. godinu, dok broj vlasnika od 2018. godine na dalje bilježi pozitivan trend te se u 2021. godini povećao za dodatnih 6,6% u odnosu na 2020. godinu. Uspoređujući podatke zaposlenih u 2021. i 2011. godini, broj zaposlenih u 2021. godini je manji za 467 zaposlena, odnosno za 2,8%.

Grafikon 17: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini, u postocima



Izvor: Izradio autor prema podacima HOK-a, publikacija "Obrtništvo u brojkama"

Iz Grafikona 17 vidljivo je da od ukupnog broja obrta koji u 2021. godini iznosi 9.339 aktivnih obrta, najviše se obrtnika bavi uslužnim zanatstvom s 4.767 obrta koji čine oko 49% udjela, nakon čega slijedi ugostiteljstvo i turizam. Najmanje aktivnih obrta je u djelatnosti ribarstva, marikulture i poljodjelstva s 393 obrta koji čine oko 4,2% udjela.

Tablica 21: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2013.-2021. godine

Cehovi	2011.	2012.	2013.	2014	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Proizvodno zanatstvo	802	764	718	674	615	615	595	585	585	588	608
Uslužno zanatstvo	3.105	3.078	3.053	3.046	3.117	3.117	3.244	3.504	3.985	4.249	4.767
Ugostiteljstvo i turizam	1.610	1.565	1.490	1.447	1.399	1.399	1.348	1.324	1.317	1.261	1.253
Trgovina	1.260	1.212	1.150	1.086	964	964	903	876	886	869	870
Prijevoz osoba i stvari	658	655	655	642	632	632	635	645	669	640	657
Ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo	480	472	464	451	427	427	412	396	397	397	393
Frizeri, kozmetičari, njega tijela i fitnes	563	573	584	610	636	636	641	683	714	741	791
UKUPNO	8.478	8.319	8.114	7.956	7.790	7.790	7.778	8.013	8.553	8.745	9.339

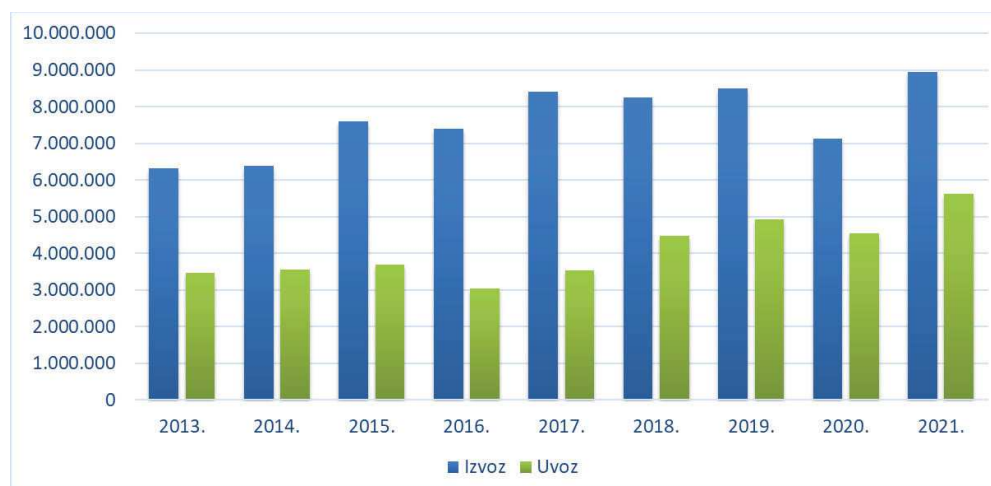
Nadalje, u promatranom razdoblju Primorsko-goranska županija u svim godinama ostvaruje pozitivni vanjskotrgovinski saldo, odnosno suficit. Vanjskotrgovinski saldo od 2,9 milijarde kuna zabilježen je u 2013. godini, u 2014. godini iznosio je oko 2,8 milijarde kuna, u 2015. godini iznosio je oko 3,8 milijardi kuna, u 2016. godini 4,3 milijarde kuna, u 2017. godini iznosio je oko 4,9 milijarde kuna, u 2018. godini 3,8 milijarde kuna, u 2019. godini 3,5 milijarde kuna. U 2020. godini zabilježeno je smanjenje vanjskotrgovinskog salda na 2,6 milijarde kuna, uslijed utjecaja epidemije koronavirusa. U 2021. godini isti je porastao za 27,7% te je iznosio 3,3 milijarde kuna.

Tablica 22: Razmjena roba i usluga s inozemstvom kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, u tisućama HRK

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Izvoz	6.329.949	6.389.286	7.592.103	7.389.690	8.407.561	8.256.621	8.487.825	7.131.689	8.939.203
Uvoz	3.457.173	3.564.944	3.699.398	3.045.668	3.530.029	4.467.809	4.934.339	4.543.814	5.634.560
Pokrivenost uvoza izvozom	183%	179%	205%	243%	238%	185%	172%	157%	159%

Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

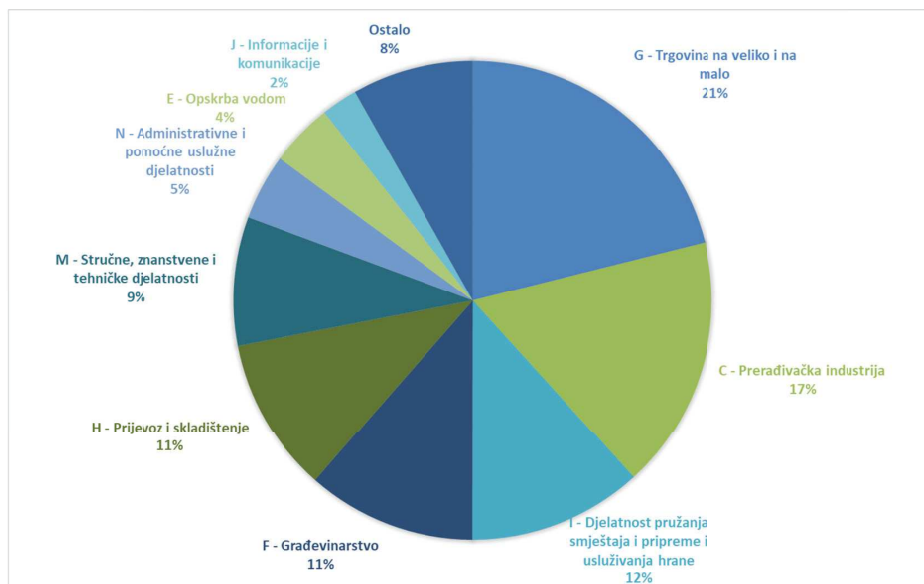
Grafikon 18: Razmjena roba i usluga s inozemstvom kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, u tisućama HRK



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Najveći izvoz zabilježen je u djelatnostima C – Prerađivačka industrija (36%), H – Prijevoz i skladištenje (19%), G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (12%), M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (8%), N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (8%) te I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (6%).

Grafikon 19: Izvoz pravnih subjekata Primorsko-goranske županije prema djelatnosti u 2021. godini



Izvor: Izradio autor prema podacima FINA-e, registar godišnjih financijskih izvještaja

Najveći uvoznici su tvrtke:

- Plodine d.d. sa 878,6 milijuna kuna uvoza (Djelatnost G),
- JGL d.d. sa 343,3 milijuna kuna uvoza (Djelatnost C),
- Mick d.o.o. sa 268,1 milijuna kuna uvoza (Djelatnost G),
- HERMES d.o.o. sa 175,1 milijuna kuna uvoza (Djelatnost C),
- C. A. K. d.o.o. sa 111,8 milijuna kuna uvoza (Djelatnost G),
- VARGON d.o.o. sa 108,9 milijuna kuna uvoza (Djelatnost C),
- EXCLUSIVE NETWORKS CROATIA d.o.o. sa 104,9 milijuna kuna uvoza (Djelatnost J),
- AURO DOMUS BULLION MARKET d.o.o. sa 102,6 milijuna kuna uvoza (Djelatnost G),
- PK d.o.o. sa 92,5 milijuna kuna uvoza (Djelatnost C),
- ORADA ADRIATIC d.o.o. sa 88,9 milijuna kuna uvoza (Djelatnost A).

Najveći izvoznici su tvrtke:

- JGL d.d. sa 495,3 milijuna kuna izvoza (Djelatnost C),
- BRODOGRADILIŠTE VIKTOR LENAC d.d. sa 230,2 milijuna kuna izvoza (Djelatnost C),
- MONTELEKTRO d.o.o. sa 217 milijuna kuna izvoza (Djelatnost C),
- MKM Yachts d.o.o. sa 193,6 milijuna kuna izvoza (Djelatnost C),
- 3. MAJ Brodogradilište d.d. sa 192,4 milijuna kuna izvoza (Djelatnost C),
- LIBURNIA RIVIERA HOTELI d.d. sa 181,4 milijuna kuna izvoza (Djelatnost I),
- DRVENJAČA d. d. sa 162,3 milijuna kuna izvoza (Djelatnost C),
- MEETING POINT CROATIA d.o.o. sa 144,9 milijuna kuna izvoza (Djelatnost N),
- JADRANSKA VRATA d.d. sa 142,2 milijuna kuna izvoza (Djelatnost H),
- AURO DOMUS d.o.o. sa 141,3 milijuna kuna izvoza (Djelatnost G).

2.1.4.2. Vrijednost ukupnih inozemnih ulaganja u Republici Hrvatskoj i Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju 2011.-2021. godine (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

Inozemna ulaganja, u najširem smislu riječi, predstavljaju sva ulaganja inozemnih pravnih i fizičkih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje. Dio su platne bilance i obuhvaćaju vlasnička ulaganja, zadržanu dobit i dužničke odnose između vlasnički povezanih rezidenata i nerezidenata. Faktori privlačnosti određene zemlje za ulaganje su lokacija, veličina tržišta, zemljopisni položaj, stanje ekonomije, porezni tereti, kulturno i političko okruženje i sl. S druge strane, gospodarstva u koja se ulaže bilježe pozitivne učinke kao što su priljevi u državni proračun kroz poreze, povećanje broja radnih mjesta, prijenos znanja, tehnologije, know-how-a i drugo. Možemo reći kako strana ulaganja pokazuju privlačnost određenog gospodarstva.

Globalna ekonomska kriza je utjecala na slab priljev inozemnih izravnih ulaganja u hrvatsko gospodarstvo, problem korupcije, zakonski okvir i kapacitet na nacionalnoj i lokalnoj razini. Kretanja izravnih inozemnih ulaganja prikazana su u sljedećim poglavljima.

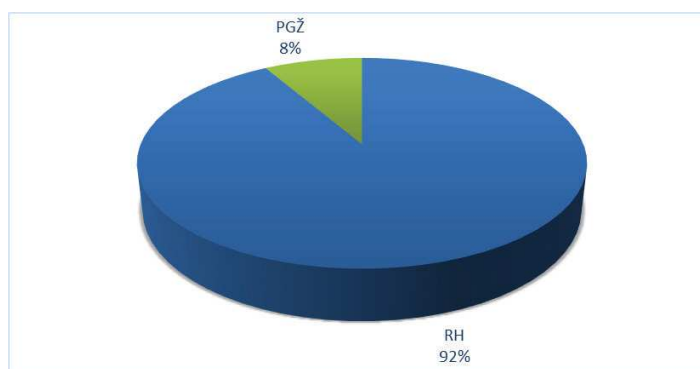
Ukupna ulaganja u Republiku Hrvatsku za razdoblje 2011.–2021. godine iznosila su 17 milijarde EUR, dok su ulaganja u Primorsko-goransku županiju u istom razdoblju iznosila 1,51 milijun EUR, odnosno 8,9% ukupnih ulaganja na razini Republike Hrvatske.

Tablica 23: Struktura inozemnih ulaganja u RH i u PGŽ za razdoblje 2011. - 2021. godine, u mil. EUR

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
RH	895,0	1015,4	729,7	2.305,2	14,6	362,4	437,6	1.080,6	3.488,5	1.054,1	3.774,7
PGŽ	121,5	107,4	60,5	130,3	-59,1	219,4	92,7	165,0	159,9	166,4	346,2

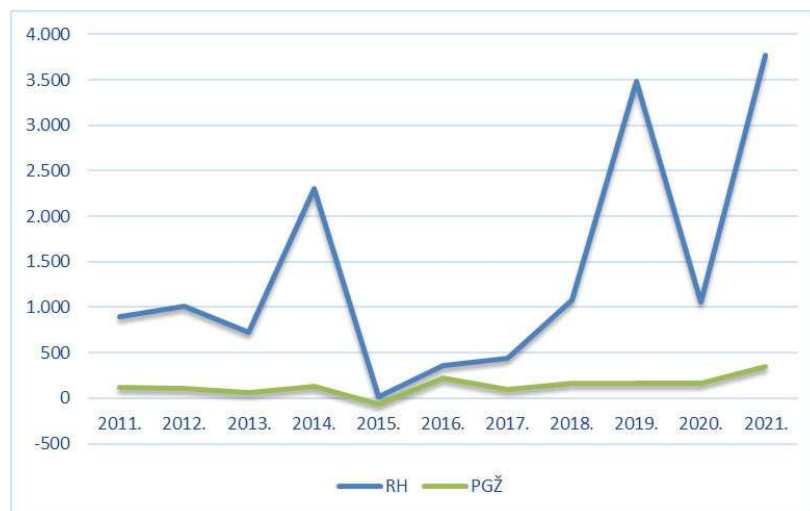
Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

Grafikon 20: Struktura ukupnih inozemnih ulaganja u RH i u PGŽ u 2021. godini



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

Grafikon 21: Struktura inozemnih ulaganja u RH i u PGŽ za razdoblje 2011. - 2021. godine, u mil. EUR

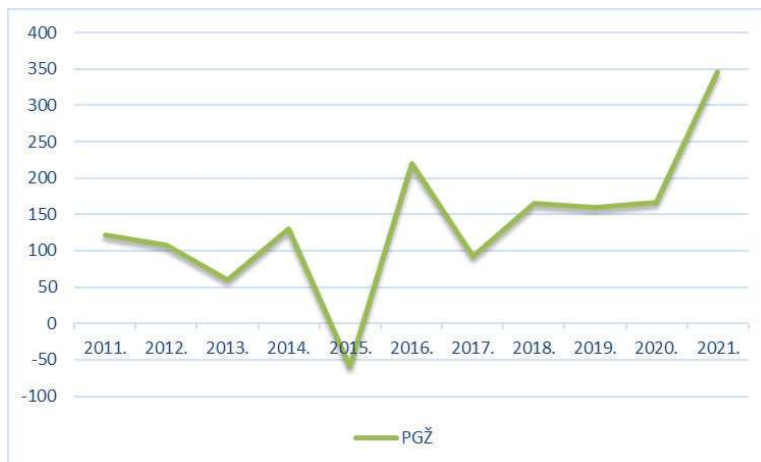


Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

U Tablici 23 i Grafikonu 20 i 21 prikazana su kretanja strukture inozemnih ulaganja u Republiku Hrvatsku i Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2011.-2021. godine u milijunima eura. Iz navedenog je vidljivo da je u promatranom razdoblju najviši iznos izravnih inozemnih ulaganja na razini Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije zabilježen u 2021. godini.

Najniži iznos izravnih stranih ulaganja u Republiku Hrvatsku ostvaren je u 2015. godini kada su strana ulaganja iznosila 2.290 mil. EUR manje u odnosu na 2014. godinu. Iste godine na razini PGŽ-a je povučeno 59,07 mil. EUR kapitala u inozemstvo. Razlozi pada investicija su pogoršanje uvjeta na svjetskim financijskim tržištima. U 2016. godini inozemna ulaganja rastu na razini Primorsko-goranske županije i na razini Republike Hrvatske. Pozitivna kretanja nastavljaju se i u 2017. godini, ali samo na razini Republike Hrvatske, dok je na razini Primorsko-goranske županije došlo do znatnijeg pada za 126,67 mil. EUR-a odnosno za 58% u odnosu na prethodnu godinu. U 2018. godini ulaganja na razini Republike Hrvatske i na razini Primorsko-goranske županije su porasla. Tako je Primorsko-goranska županija u 2018. godini s iznosom od 165,03 milijuna eura ostvarila povećanje ulaganja za 72,35 mil. EUR-a što je za oko 78% više u odnosu na prethodnu godinu. U 2019. godini inozemna ulaganja na razini Republike Hrvatske porasla su za 2.408 milijuna eura, odnosno 222,8%, a na razini Primorsko-goranske županije pala za 3,1%. U 2020. godini su izravna strana ulaganja na razini Republike Hrvatske pala za 69,8%, dok su na razini Županije porasla za 4,1%, odnosno za 6,5 milijuna EUR. U 2021. godini ostvareno je povećanje ulaganja na razini Republike Hrvatske i na razini Primorsko-goranske županije. Na razini Primorsko-goranske županije izravna strana ulaganja povećana su za 179,8 mil. EUR-a što je za oko 108,1% više u odnosu na prethodnu godinu, odnosno došlo je do priljeva od 346,2 milijuna EUR kroz izravna inozemna ulaganja.

Grafikon 22: Struktura inozemnih ulaganja u PGŽ za razdoblje 2011. – 2021 godine, u mil. EUR



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

2.1.4.3. Struktura ulaganja u 2021. godini prema djelatnostima (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

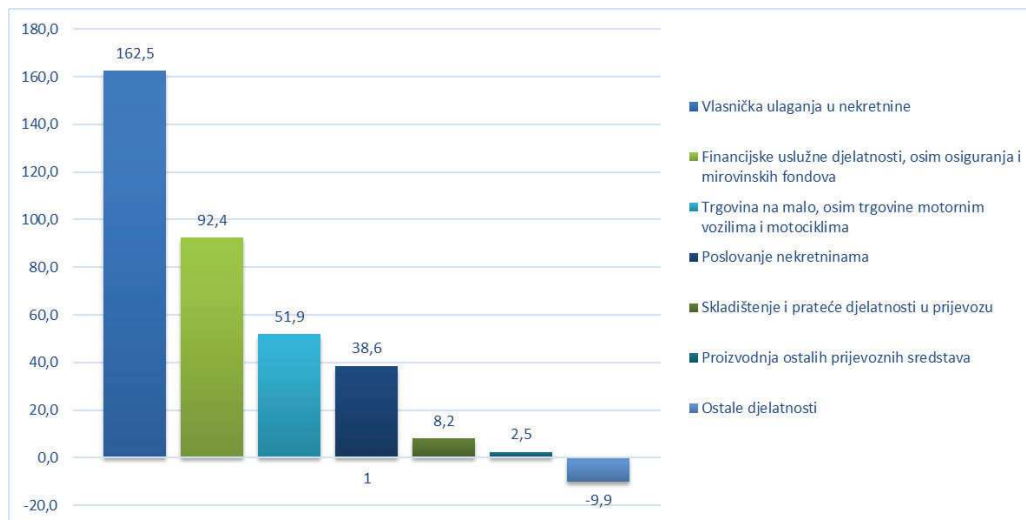
U Primorsko-goransku županiju u 2021. godini došlo je do priljeva od 346,2 milijuna EUR kroz izravna inozemna ulaganja. U Tablici 24 navedena je struktura i iznos stranih ulaganja prema djelatnostima.

Tablica 24: Ukupna inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju u 2021. godini, po djelatnostima, u mil. EUR

NKD	Djelatnost	PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
	Vlasnička ulaganja u nekretnine	162,5
64	Financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	92,4
47	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	51,9
68	Poslovanje nekretninama	38,6
52	Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu	8,2
30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	2,5
	Ostale djelatnosti	-9,9
	Ukupno	346,2

Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

Grafikon 23: Ukupna inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju u 2021. godini, po djelatnostima, u mil. EUR



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

Kako je prikazano u Tablici 24 i Grafikonu 23 u 2021. godini u strukturi djelatnosti u koje je najviše ulagano, dominiraju vlasnička ulaganja u nekretnine (46,9%) i ulaganja u financijske djelatnosti (26,7%). Djelatnost koja je ulagačima najprivlačnija i u koju se slilo najviše stranih investicija su Vlasnička ulaganja u nekretnine s uloženi 162,5 mil. EUR (povećanje s 68,7 mil. EUR u 2020. godini). Nakon toga slijede Financijske uslužne djelatnosti, među koje spadaju bankarske usluge, usluge holding-društava te usluge pružanja financijskih leasinga s 92,4 mil. EUR (povećanje s 52,2 mil. EUR u 2020. godini) ulaganja (15%).

Stranim investitorima za ulaganja bila je privlačna i djelatnost 47–Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima. Prema tome inozemna strana ulaganja na području Primorsko-goranske županije u ovu djelatnost u 2021. godini iznose 51,9 mil. EUR (povećanje s 41,3 mil. EUR u 2020. godini).

Inozemna ulaganja u sve ostale djelatnosti na području Primorsko-goranske županije, u 2021. godini iznose 39,4 mil. EUR.

Prikazana negativna inozemna ulaganja označavaju kako je u navedenim djelatnostima u 2021. godini došlo do povlačenja kapitala u inozemstvo.

2.1.4.4. Struktura ulaganja u 2021. godini prema zemljama ulaganja (Opisni dio i analitički dio – tabelarni i grafički prikaz)

Kako je u prethodnom poglavlju utvrđeno, Primorsko-goranska županija je u proteklom razdoblju inozemnim investitorima najprivlačnija bila u djelatnostima povezanim s nekretninama te u djelatnostima povezanim s financijama. U sljedećoj tablici vidljiva su ukupna inozemna ulaganja i podrijetlo inozemnih ulagača na području Primorsko-goranske županije u 2021. godini.

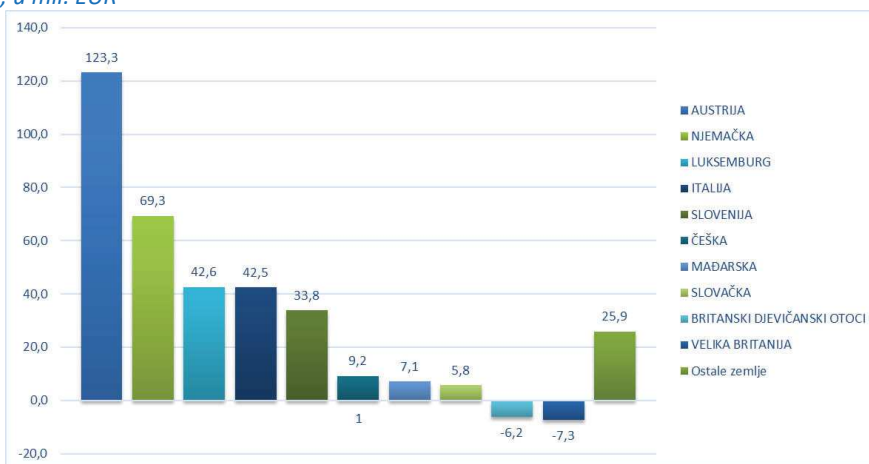
Tablica 25: Inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju prema podrijetlu ulagača u 2021. godini, u mil. EUR

Zemlja	PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
AUSTRIJA	123,3
NJEMAČKA	69,3
LUKSEMBURG	42,6
ITALIJA	42,5
SLOVENIJA	33,8
ČEŠKA	9,2
MAĐARSKA	7,1
SLOVAČKA	5,8
BRITANSKI DJEVIČANSKI OTOCI	-6,2
VELIKA BRITANIJA	-7,3
Ostale zemlje	25,9
Ukupno	346,2

Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

Kako je vidljivo iz Tablice 25 najveći udio inozemnih ulaganja na području Primorsko-goranske županije za promatrano razdoblje dolazi od ulagača iz Austrije (35,6%). Od ostalih navedenih zemalja, veći iznosi inozemnih ulaganja dolaze od ulagača iz Njemačke (20%), Luksemburga (12,3%), Italije (12,3%) i Slovenije (9,8%), dok su Britanski Djevičanski otoci i Velika Britanija povukli svoj kapital.

Grafikon 24: Inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju prema podrijetlu ulagača 2021. godine, u mil. EUR



Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatske narodne banke, Baza inozemnih izravnih ulaganja

Grafikon 24 jasno prikazuje nesrazmjer u inozemnim ulaganjima s obzirom na zemlju podrijetla ulagača. U promatranom razdoblju vidljivo je kako je Primorsko-goranska županija bila orijentirana na zemlje Europe. Od svih zemalja ulagači iz Austrije su najviše uložili na području Primorsko-goranske županije u 2021. godini, čak 123,3 mil. EUR (povećanje s 57,6 mil. EUR u 2020. godini). Zatim slijede ulagači iz Njemačke, Luksemburga, Italije i Slovenije koji su u promatranom razdoblju zajedno uložili 188,3 mil. EUR. Sve ostale promatrane zemlje u istom su razdoblju na području Primorsko-goranske županije zajedno su uložile oko 34,6 mil. EUR.

2.1.6. Potporno okruženje Primorsko-goranske županije

Primorsko-goranska županija, u sklopu svojih programa, odjela i ustanova aktivno potiče poduzetništvo, partner je i (su)osnivač poduzetničke infrastrukture, stvara pogodnu poduzetničku klimu, potiče regionalni razvitak i ujednačenost te sufinancira poduzetničke projekte.

Poduzetnička infrastruktura u Primorsko-goranskoj županiji obuhvaća poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije, a osnovna pitanja njihovog uređenja sadržana su u Zakonu o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, 114/13, 41/14, 57/18 i NN 138/21). Poduzetnička infrastruktura u širem smislu Zakona o unapređenju poduzetničke infrastrukture predstavlja ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Republike Hrvatske.

Poduzetničke zone su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone s ostalim korisnicima poduzetničke zone.

Prema Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture, koji evidentira i sistematizira subjekte poduzetničke infrastrukture na području Primorsko-goranske županije djeluje 14 poduzetničkih zona:

1. Lunga – Hreljin, Grad Bakar
2. Glavičina, Grad Bakar
3. Bakar, Grad Bakar
4. Industrijska zona Kukuljanovo, Grad Bakar, Općina Čavle i Grad Rijeka
5. Radna zona Žegoti, Grad Kastav
6. Poduzetnička zona Zapad, Novi Vinodolski
7. Poduzetnička zona Kargač, Novi Vinodolski
8. Radna zona Mišnjak, Grad Rab
9. Proizvodna zona Soboli I2, Općina Čavle
10. Poslovna Zona K-3 Šoići, Općina Kostrena
11. Poduzetnička zona Lokva, Lovran

12. Radna zona Marinići K-1, Općina Viškovo
13. Radna zona Mariščina K-2, Općina Viškovo
14. Poduzetnička zona Barci, Vinodolska općina

Poduzetničke potporne institucije su gospodarski subjekti usmjereni na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj i provode programe usmjerene na razvoj poduzetništva te su usmjereni na operativno pružanje podrške poduzetnicima, uključujući pružanje podrške i na nekomercijalnoj osnovi.

Poduzetničke potporne institucije su Razvojne agencije, Poduzetnički centri, Poslovni inkubatori, Poduzetnički akceleratori, Poslovni parkovi, Znanstveno-tehnološki parkovi te Centri kompetencije.

Prema Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture, na području Primorsko-goranske županije djeluje 14 poduzetničkih potpornih institucija:

- Razvojne agencije:
 - Lokalna razvojna agencija PINS d.o.o., Skrad
 - Regionalna energetska agencija Kvarner d.o.o., Rijeka
 - Riječka razvojna agencija PORIN d.o.o., Rijeka
- Poduzetnički centri:
 - Poduzetnički centar VINODOL d.o.o., Novi Vinodolski
 - Poslovni biro PBIRO d.o.o., Rijeka
 - Centar za inovacije i poduzetništvo d.o.o., Rijeka
 - RIJEKA 2020 d.o.o., Rijeka
- Poduzetnički inkubatori:
 - Riječka razvojna agencija PORIN d.o.o. - Poduzetnički inkubator za proizvodne djelatnosti Rujevica, Rijeka
 - Riječka razvojna agencija PORIN d.o.o. - Poduzetnički inkubator za uslužne djelatnosti Torpedo, Rijeka
 - P. A. R. d.o.o., Rijeka
 - Visoka poslovna škola PAR, Rijeka
 - STEP RI d.o.o., Rijeka
- Znanstveno-tehnološki park:
 - STEP RI Znanstveno-tehnološki park Sveučilišta u Rijeci d. o. o., Rijeka
- Poduzetnički akcelerator:
 - Mediteransko edukacijski komorski centar inovacija d.o.o., Rijeka

Razvojne agencije (lokalne, županijske, za određene djelatnosti) zadužene su za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja.

Poduzetnički centri zaduženi su za operativno provođenje mjera za razvoj i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području (županija, regija) i predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći poduzetnicima radi razvoja poduzetništva u svojim sredinama.

Poslovni inkubatori (poduzetnički, za nove tehnologije) zaduženi su za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj do treće godine poslovanja.

Znanstveno-tehnološki parkovi osnivaju se radi komercijalizacije znanstvenih rezultata i poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika.

Poduzetnički akceleratori su zaduženi za pružanje podrške poduzetnicima u post-inkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu.

Pored navedenih, važno je napomenuti i Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije, osnovan od Primorsko-goranske županije, općine Brod Moravice, Čavle, Fužine, Jelenje, Klana, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad, Vinodolska, Viškovo i gradova Čabar, Delnice, Kastav i Vrbovsko. U 2020. godini, Centru su pristupili kao osnivači i gradovi Novi Vinodolski, Bakar, Cres, Rab, Krk i Opatija, te općine Matulji, Omišalj, Lovran, Vrbnik, Baška, Mošćenička Draga i Punat.

Stalno unaprjeđenje poslovnih pomoćnih usluga i infrastrukture za osnivanje, razvoj i širenje poslovanja omogućit će poduzetnicima lakši pristup informacijama, znanje o mogućnostima razvoja i visokokvalitetnim poslovnim uslugama i infrastrukturi koju mogu koristiti. Korištenje usluga poduzetničke infrastrukture omogućit će osnivanje novih poduzeća, a već postojećim poduzetnicima će omogućiti unaprjeđenje znanja i kompetencija te će pridonijeti učvršćivanju položaja na tržištu.

2.2. Definiranje razvojnih potreba poduzetništva Primorsko-goranske županije

Temeljem izrađene Analize stanja poduzetništva Primorsko-goranske županije koja daje uvid o nefinancijskim i financijskim pokazateljima koji oblikuju opće stanje gospodarstva Županije definirane su razvojne potrebe poduzetništva kao i daljnje smjernice poticanja razvoja gospodarstva Primorsko-goranske županije, a koje su usklađene s Razvojnou strategijom Primorsko-goranske županije 2022. – 2027., kao i s nacionalnim razvojnim prioritetima i razvojnim prioritetima Europske unije.

Iako sva poduzeća djeluju u istom okruženju, globalno je prepoznata potreba prilagođavanja nekih aspekata poslovnog okruženja mikro, malim i srednjim poduzećima, zbog prirode njihovog poslovnog modela. Brojna međunarodna istraživanja koja prate kvalitetu institucionalnog i zakonodavnog okvira za poslovnu aktivnost (o lakoći poslovanja, o konkurentnosti, o poduzetništvu, o korupciji) konstatiraju da je složenost i netransparentnost zakonodavnog okvira najznačajnija prepreka jačanju poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj. Jedan od problema je i izostanak redovite evaluacije efekata zakonodavnog okvira na okruženje u kojem mala i srednja poduzeća posluju, naročito prilikom uvođenja novih regulatornih rješenja.

Povećanje konkurentnosti gospodarstva ključan je prioritet na putu razvoja i povećanja ukupne bruto dodane vrijednosti. Svjetsko gospodarstvo postalo je pod utjecajem globalizacijskih procesa fleksibilno, otvoreno i integrirano. Tehnološki napredak, znanje, obrazovanje, stručno osposobljavanje, slobodno kretanje rada i kapitala te drugi čimbenici kvalitete postali su generatori rasta koji uzrokuju stalne promjene na putu razvoja i podizanja nacionalne konkurentnosti.

Postoji potreba za poticajnim mjerama koje će utjecati na stvaranje pozitivnog stava prema osnivanju novih poduzeća isticanjem pozitivne strane poduzetništva. Promocija poduzetništva putem pružanja potpore osnivanju novih poduzeća, rast broja aktivnih poduzeća i jačanje institucija koje pružaju potporu poduzetnicima potrebna je kako bi se na taj način pridonijelo ravnomjernijem regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

Kao glavni razvojni problemi gospodarstva Primorsko-goranske županije ističu se nizak rast gospodarskog razvoja, nezaposlenost, te nedovoljna usmjerenost na tehnološki i inovacijski razvoj. Iz tog razloga, poduzetništvo PGŽ-a je osjetljivo na pojačanu konkurenciju iz EU.

Jačanje konkurentnosti poduzetništva Županije radi povećanja zaposlenosti i u cilju optimalnog korištenja svih gospodarskih resursa nužno je za razvoj Županije. Definiranom razvojnom politikom potrebno je osnažiti administrativnu podršku poduzetništvu, unaprijediti konkurentnost postojećih poduzetnika u Županiji te potaknuti i privući ulaganja koja će donijeti nova radna mjesta, znanje, tehnologiju i inovacije. Prostor za razvoj Županije vidi se u daljnjem jačanju udjela djelatnosti koji bi trebali povećati konkurentnost cjelokupnog gospodarstva, a isto tako omogućiti njezin održivi razvoj (prerađivačka industrija, turizam, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo).

Unapređenje uspješnosti gospodarstva u sektorima proizvođačkih i uslužnih djelatnosti postiže se većim ulaganjem u istraživanje i razvoj, višim stupnjem inovacija, većom primjenom novih i/ili digitalnih tehnologija u poslovanju, rastom izvoza te daljnjim razvojem poslovnih mreža i povezanosti. Fokus stoga treba biti i dalje na poboljšanju gospodarske aktivnosti, premošćivanju financijskog jaza, razvoju novih poduzeća i potpori aktivnim poduzetnicima, unapređenju poduzetničkih vještina i okoline u smislu osiguravanja odgovarajućih usluga poslovne podrške, umrežavanja, klastera i digitalizaciji poslovanja.

Poboljšanje gospodarske aktivnosti MSP-ova u sektorima proizvođačkih i uslužnih djelatnosti ostvariti će se daljnjim ulaganjem u unaprjeđenje učinkovitosti proizvodnje i proizvodnih procesa, odnosno poboljšanjem pružanja usluga kroz modernizaciju poslovnog procesa. Proizvodnja, iako nije dominantna djelatnost u malom i srednjem poduzetništvu PGŽ-a i dalje je vrlo važna za ukupno gospodarstvo, a što se jasno vidi u njezinu doprinosu zaposlenosti i visokoj orijentiranosti na izvoz. Izuzetno je važno podizanje intenziteta i stupnja inovativnosti te poslovne sofisticiranosti i to putem modernizacije tehnološke osnove, transfera tehnologije te općenito primjene novih znanja i standarda u proizvodnim procesima. Ulaganje u razvoj i istraživanje nameće se kao prioritet za uspješan razvoj i povećanje konkurentnosti poslovnih subjekata u Županiji. Naime, inovativni i tehnološki napredni proizvodi i usluge sadrže veću dodanu vrijednost, lakše pronalaze put do kupaca na globalnom tržištu, te imaju povoljan utjecaj na povećanje izvoza, a što u konačnici omogućuje razvoj lokalnog gospodarstva. Sektor uslužnih djelatnosti čini većinu mikro gospodarskih subjekata te se posebna pažnja pridaje unapređenju upravo ovih djelatnosti. Pored

toga, propulzivne i izvozno orijentirane djelatnosti su također znanjem intenzivne usluge kao što su računalno programiranje, specijalizirane dizajnerske usluge, tehničko ispitivanje i analiza, eksperimentalni razvoj, inženjerstvo i s njim povezano savjetovanje. Intenziviranje gospodarske aktivnosti MSP-ova potrebno je podržati i kroz poticanje razvojnog, inovacijskog, tehnološkog i poslovnog povezivanja poduzetnika te kroz daljnje poticanje klasterizacije. Potrebno je nastaviti stvarati nužne pretpostavke za proširenje, unapređenje i daljnji razvoj postojećih poduzetničkih aktivnosti, kao i razvoj novih inicijativa, što će pridonijeti povećanju konkurentnosti poduzetnika u PGŽ-u te povećanju zaposlenosti.

Premošćivanje financijskog jaza ostvaren je razvojem raznih financijskih mogućnosti i proširenjem spektra izvora financiranja i financijskih usluga za gospodarstvo. Za borbu protiv otežanog financiranja poduzetnika potrebni su instrumenti koji će omogućiti obogaćivanje ponude, smanjenje troškova i ublažavanje uvjeta za pristup financijskim sredstvima nužnim kako za početak tako i za unapređenje poslovanja već postojećih poduzetničkih inicijativa.

Potpora osnivanju novih poduzeća, rastu broja aktivnih poduzeća i jačanje institucija koje pružaju potporu poduzetnicima pridonijeti će ravnomjernijem i uravnoteženom razvoju. Nedovoljan broj ljudi smatra poduzetništvo pozitivnim ili naprednim u Republici Hrvatskoj. S ciljem podizanja atraktivnosti poduzetništva kao životnog opredjeljenja i načina samozapošljavanja, potrebno je nastaviti kontinuirano ulagati u promociju poduzetništva i obrta, te u jačanje institucija koje pružaju potporu poduzetnicima u pokretanju perspektivnih poduzetničkih inicijativa i razvojno-istraživačkih projekata. Kvalitetna institucionalna podrška pridonijeti će izlasku i pozicioniranju tvrtki na stranim tržištima, a time i jačanju gospodarstva PGŽ-a. Promidžba gospodarskih potencijala je od velike važnosti kako bi se ostvarila veća prepoznatljivost Županije i otvorile nove mogućnosti za realizaciju investicijskih projekata.

Nedovoljna razvijenost financijskog tržišta (dominacija bankarskih kredita) djeluje ograničavajuće na potrebe financiranja poslovnih pothvata u najrizičnijim fazama, kao što je pokretanje i rast. Nedostatak fondova rizičnog kapitala i poslovnih anđela godinama su prepoznati kao najveća ograničenja intenziviranja poduzetničkih aktivnosti, posebno onih koji imaju ambicioznija očekivanja. U financiranju poslovnih pothvata sudjeluju i državni programi u čijoj realizaciji sudjeluju Hrvatska banka za obnovu i razvitak i HAMAG-BICRO, preko kojih se plasiraju i sredstva iz EU fondova, u suradnji s poslovnim bankama.

Unapređenje poduzetničkih vještina u funkciji razvoja profesionalnih i poslovnih kompetencija koje zadovoljavaju potrebe modernog, konkurentnog i prilagodljivog tržišta rada, ciljni je i izrazito važan dio cjelokupnog obrazovnog sustava svake razvijene europske zemlje, a ujedno i temelj za gospodarski rast i razvoj.

Digitalna tranzicija poslovanja dodatno može pridonijeti unapređenju razvoja stvaranjem održivog i tehnološki naprednog gospodarstva te pridonijeti poboljšanju uvjeta života i rada u slabije naseljenim i udaljenim područjima.

Primorsko-goranska županija je poznata po svojoj industrijskoj proizvodnji, međutim proizvodnja na godišnjoj razini je opadala i prije epidemije. Pokazalo se da prevelika izloženost turizmu ne pogoduje razvoju, stoga bi upravo to trebalo biti motivacija za ulaganje u industriju županije. U tom smislu, potrebna je reindustrijalizacija, odnosno ulaganje u nove tehnologije, ali i poticajno poslovno okruženje, bolja infrastruktura, te visokoobrazovana radna snaga.

3. Razvoj poduzetništva u okviru Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine je hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj te služi za oblikovanje i provedbu razvojnih politika Republike Hrvatske. Nacionalna razvojna strategija sadrži dugoročnu viziju razvoja Republike Hrvatske i prioritete za ulaganje u desetogodišnjem razdoblju.

Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine određuju se razvojni smjerovi i strateški ciljevi, koji se detaljno razrađuju u kratkoročnim i srednjoročnim nacionalnim planovima i planovima razvoja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U okviru četiri razvojna smjera definirani su strateški ciljevi koji će pridonijeti ostvarenju vizije Hrvatske 2030. godine:

1. Održivo gospodarstvo i društvo,
2. Jačanje otpornosti na krize,
3. Zelena i digitalna tranzicija,
4. Ravnomjeran regionalni razvoj.

3.1. Održivo gospodarstvo i društvo

Hrvatska će svoj gospodarski rast i razvoj temeljiti na povećanju produktivnosti u javnom i privatnom sektoru, stvaranju i primjeni znanja te poticanju ulaganja, inovacija i novih tehnologija radi ostvarivanja tehnološki dinamičnog i izvozno orijentiranog gospodarstva.

Razvojnem smjeru „Održivo gospodarstvo i društvo” pridonosit će politike usmjerene prema ostvarivanju sljedećih strateških ciljeva:

1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo,
2. Obrazovani i zaposleni ljudi,
3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom,
4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske.

Prioritetna područja javnih politika za strateški cilj 1. „Konkurentno i inovativno gospodarstvo” su:

1. Razvoj globalno konkurentne, zelene i digitalne industrije,

2. Razvoj poduzetništva i obrta,
3. Razvoj znanosti i tehnologije,
4. Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma,
5. Poticanje razvoja kulture i medija.

3.1.1. SC1 Razvoj globalno konkurentne, zelene i digitalne industrije

U novim okolnostima uzrokovanim pandemijom, Hrvatska će svoj održiv rast i razvoj temeljiti na boljem iskorištavanju svojih resursa, izvezno orijentiranom, zelenijem i pametnijem gospodarstvu te na inovativnosti ljudi, čistim industrijama i novim tehnologijama koje imaju velik potencijal za otvaranje novih i bolje plaćenih radnih mjesta.

Tri promjene preobrazit će hrvatsku industriju do 2030. godine te joj omogućiti da ostane održiva i konkurentna: zelena i digitalna tranzicija i poboljšanje pozicije hrvatskog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti. Prelazak na konkurentniju, održiviju i digitalniju industriju nudi velike prilike, ali zahtijeva i javna i privatna ulaganja u modernizaciju i diversifikaciju proizvodnje. Modernizacija i dekarbonizacija energetske intenzivnih industrija će biti jedan od prioriteta. Cilj je stvoriti industrijske ekosustave koji će okupiti ključne razvojne dionike: akademski sektor, dobavljače, MSP-ove i velika poduzeća. Kako bi se povećala konkurentnost gospodarstva, poduzimat će se mjere i provoditi politike koje će povećavati inovativnost kroz snažnije stvaranje i prijenos znanja i interakciju između znanstveno-istraživačkog, kreativnog i proizvodnog sektora. To podrazumijeva i uspostavu digitalno-inovacijskih centara, centara kompetencija i centara za transfer tehnologije. Ciljano će se privlačiti strana ulaganja visokotehnoloških korporacija radi proširivanja mogućnosti za uklapanje u lance visoke dodane vrijednosti na temelju pametne specijalizacije. Pametna specijalizacija u izvezno orijentiranim sektorima koji se temelje na znanju i inovacijama nudi priliku za transformaciju hrvatskoga gospodarstva i povećanje njegove produktivnosti i konkurentnosti uz primjenu okolišno održivih tehnologija. Riječ je ponajprije o sektorima informacijske-komunikacijske tehnologije, digitalizaciji javnih usluga, proizvodnji računalne opreme, proizvodnji elektroenergetskih i proizvodnih strojeva i odgovarajućih tehnologija, kao i o farmaceutskoj industriji, kemijskoj industriji, obrambenoj industriji, automobilskoj industriji i brodogradnji. To obuhvaća također europske strateške lance vrijednosti te sektore koji se temelje na korištenju prirodnih resursa poput prehrambeno-prerađivačkog i drvno-prerađivačkog sektora.

3.1.2. SC2 Razvoj poduzetništva i obrta

Poduzetništvo će postati jedna od temeljnih društvenih vrijednosti i okosnica razvoja do 2030. Cilj je stvoriti uvjete za daljnji razvoj poduzetništva i unaprjeđenje konkurentnosti gospodarstva. U tu svrhu unaprjeđivat će se i reformirati poslovno okruženje, nastaviti administrativno rasterećenje, stvarati ozračje pravne sigurnosti primjenom načela „počnimo od najmanjih“ te poticati cjeloživotno obrazovanje i stjecanje ključnih kompetencija za poduzetništvo.

Kako bi poduzeća postala vitalni dijelovi gospodarstva potrebno im je osigurati ključnu ulogu u zelenom i digitalnom gospodarskom rastu i razvoju. U tu svrhu stvarat će se učinkovit gospodarski ekosustav s razvijenom poslovnom i istraživačkom infrastrukturom i poslovnim potpornim institucijama. To će potaknuti razvoj poduzetništva i vještina, modernizaciju i internacionalizaciju poslovanja. Omogućit će se nova proizvodna ulaganja i povećanje produktivnosti kroz bolji pristup financiranju i regionalne potpore, digitalizaciju poslovanja i primjenu novih tehnologija te jačanje pametnih vještina i digitalne pismenosti. Poticat će se poduzeća u kojima produktivnost i izvozni potencijali brzo rastu te koja poslovanje internacionaliziraju u ranoj fazi života poduzeća. Osim toga potaknut će se internacionalizacija poslovanja i postojećih poduzeća kako bi se s lokalnog i/ili regionalnog tržišta snažnije uključila na svjetsko tržište.

3.1.3. SC3 Razvoj znanosti i tehnologije

Središnja točka razvojnih prioriteta na području znanosti i istraživanja bit će povećanje ulaganja radi stvaranja znanja, širenja ideja, inovacija i njihove uspješne komercijalizacije. Za to će biti potrebno modernizirati zakonodavni okvir koji regulira rad akademskog znanstveno-istraživačkog sektora smanjivanjem usitnjenost sektora, jačanjem kriterija izvrsnosti i inovacijskog potencijala u ulaganjima iz javnih izvora financiranja. Promicat će se i drugi instrumenti koji ohrabruju znanstveno-poslovnu suradnju kao što su razvoj karijera istraživača ili financiranje temeljeno na rezultatima te će se osnažiti zakonodavni okvir koji regulira patente i intelektualno vlasništvo. Hrvatska ima značajan znanstveno-istraživački potencijal, no potrebno je potaknuti veze s privatnim sektorom kako bi se povećao udio ulaganja u istraživanje i razvoj u BDP-u. Za značajnije pokretanje razvoja na temelju istraživačko-razvojnih aktivnosti i primjene znanja nužna je uspostava okruženja koje će omogućiti i promicati ulaganja u razvojne projekte sa značajnim utjecajem na gospodarsku i društvenu dobrobit.

3.1.4. SC4 Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma

Kao strateška djelatnost, turizam s povezanim ugostiteljskim i uslužnim djelatnostima predstavlja značajan udio hrvatskog BDP-a, zbog čega je potrebno raditi na njegovoj održivosti te on treba biti poticajan za druge djelatnosti. Ulagać će se i u modernizaciju hrvatskog turizma i pozicioniranje Hrvatske kao visokokvalitetne destinacije. Potaknut će se razvoj turističke ponude i ulaganja privatnog sektora, posebice malih i srednjih poduzetnika kao i značajnijih brownfield i greenfield turističkih projekata bogatih sadržajima visoke dodane vrijednosti. Stvorit će se okvir za otvaranje novih radnih mjesta u turizmu i razvit će se nacionalni program sufinanciranja ulaganja u unaprjeđenje kvalitete smještajnih kapaciteta, posebno u segmentu luksuznih i malih obiteljskih hotela. Posebna će se podrška dati institucijama i turističkim tvrtkama kako bi prilagodile svoje usluge i ispunile radne uvjete u smislu zdravlja, sigurnosti i obnove povjerenja potrošača i ostvarile zajednička nastojanja za oporavak turizma, uključujuću spremnost na krizu i sustave upravljanja, protokole i vještine. Posebno će se ulagati u infrastrukturu povezanu s valorizacijom kulturne, povijesne i prirodne baštine, sukladno pametnoj mikro-regionalnoj specijalizaciji funkcionalnih i održivih turističkih regija.

3.1.5. SC5 Poticanje razvoja kulture i medija

Poticat će se pametan, održiv i uključiv rasta društva u cjelini. Poticanje stvaralaštva, ulaganje u umjetničku proizvodnju i distribuciju kulturnih sadržaja te jačanje aktivnog sudjelovanja građana u kulturi i razvoj publike, u čvrstoj povezanosti s kreativnim obrazovanjem i gospodarstvom, alati su za poticanje pametnog, održivog i uključivog rasta društva u cjelini. S obzirom na to da je kulturna baština jedan od važnijih nositelja nacionalnog identiteta, nastavit će se s ulaganjima u očuvanje, prezentaciju, promociju i turističku valorizaciju prirodne i kulturne baštine. Sve će se to raditi u skladu s najvišim stručnim standardima i suvremenim metodama, vodeći računa o zaštiti od prirodnih katastrofa i drugih rizika. Pritom će se koristiti digitalna tehnologija koja pruža brojne mogućnosti u procesu zaštite kulturne baštine, povećava njezinu vidljivost u domaćim i međunarodnim okvirima te stvara dodatni potencijal za njezino ekonomsko vrednovanje, korištenje i prezentaciju. U cilju razvoja medija osigurat će se stabilan normativni okvir i ekonomska održivost temeljena na povoljnom poreznom režimu. Uspostavit će se novi poticajni okvir za daljnji razvoj elektroničkih medija u skladu s vrlo brzim tehnološkim razvojem i potrebama prilagodbe suvremenim trendovima. Ulagat će se u razvoj medijske pismenosti, obrazovanje i stjecanje vještina za digitalno okruženje, kvalitetno novinarstvo, kao i medije zajednice.

3.2. Jačanje otpornosti na krize

Hrvatski građani živjet će u stabilnoj i sigurnoj zemlji jasno definiranog položaja u međunarodnom okruženju. Globalna kriza stavila je na kušnju zdravstvene sustave i sustave socijalne skrbi, društva i gospodarstva te način zajedničkog života i rada. Usmjerenost na jačanje otpornosti na krize dovest će do podizanja kvalitete života za sve građane. Tome će pridonijeti poboljšanje zdravlja građana, podizanje razine društvenih usluga i promicanje društvene uključenosti, kao i borba protiv siromaštva te stvaranje poticajnog okruženja za obitelj, demografska obnova i primjerene razine mirovina. Važan doprinos bit će i povećana sposobnost javnih službi za prevenciju različitih sigurnosnih prijetnji i reagiranje na njih.

Razvojnog smjeru „Jačanje otpornosti na krize” pridonosit će politike usmjerene prema ostvarivanju sljedećih strateških ciljeva:

5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život,
6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji,
7. Sigurnost za stabilan razvoj.

3.3. Zelena i digitalna tranzicija

Hrvatska će biti među europskim predvodnicima u pretvaranju klimatskih i ekoloških izazova u prilike, osiguravanjem pravedne i uključive tranzicije prema klimatskoj neutralnosti.

Zelena i digitalna tranzicija ostvarit će se prelaskom na čistu i dostupniju energiju, poticanjem zelenih i plavih ulaganja, dekarbonizacijom zgrada, razvojem kružnog gospodarstva, jačanjem samodostatnosti u proizvodnji hrane, razvojem biogospodarstva te očuvanjem i obnovom ekosustava i bioraznolikosti.

Hrvatska će postati predvodnica u zelenom gospodarstvu i uvođenju čišćih, jeftinijih i zdravijih oblika prijevoza promicanjem sigurne i održive prometne politike. Ulagać će se u digitalnu infrastrukturu i poticati uvođenje digitalnih rješenja u interesu građana i hrvatskog gospodarstva, čime će se dati doprinos u izgradnji digitalne budućnosti Europe.

Razvojnom smjeru „Zelena i digitalna tranzicija” pridonosit će politike usmjerene prema ostvarivanju sljedećih strateških ciljeva:

8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost
9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva
10. Održiva mobilnost
11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva.

3.3.1. SC11 Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

Jačanjem i izgradnjom strateških digitalnih kapaciteta, praćenjem razvoja digitalnih usluga i digitalne transformacije gospodarstva osigurat će se administrativni i zakonodavni okvir koji omogućava poduzetničke i tržišne slobode i primjenu naprednih tehnologija, štiti osobne podatke, pravo privatnosti i prava radnika, prava potrošača i građana općenito te isključuje bilo kakav oblik diskriminacije. Izuzetno je važno poticati povećanje digitalne zrelosti hrvatskih poduzeća radi povećanja globalne konkurentnosti i stvaranja rješenja za globalne društvene izazove. Moderna informacijska infrastruktura hrvatskim poduzetnicima osigurava dostupnost digitalnih javnih usluga. Nastavit će se s ulaganjem u državnu informacijsku infrastrukturu kako bi se uvođenjem interoperabilnih rješenja olakšao razvoj novih poslovnih modela temeljenih na digitalnim tehnologijama.

3.4. Ravnomjeran regionalni razvoj

Ravnomjeran regionalni razvoj nezaobilazna je sastavnica održivog i trajnog rasta, demografskog oporavka i smanjivanja socijalnih razlika. Većina manje razvijenih područja u Hrvatskoj suočava se s jednakim preprekama razvoju kao i zemlja u cjelini, no na manje razvijenim područjima te prepreke imaju još snažniji i još vidljiviji učinak na ekonomske i socijalne ishode. Podupiranjem teritorijalnih strategija, vođenih na regionalnoj razini, te poticajnim mjerama za aktivaciju svih neiskorištenih potencijala, osobito zemljišta i nekretnina, omogućit će se ravnomjerniji regionalni razvoj te pridonijeti boljem standardu i kvaliteti života svih dijelova Hrvatske. Tim će se strategijama, između ostalog, potaknuti razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima (brdsko-planinska područja i otoci), jačati regionalna konkurentnost kroz pametnu specijalizaciju i jačati uloga gradova u policentričnom razvoju urbanih područja-

Razvojnog smjeru „Ravnomjeran regionalni razvoj” pridonosit će politike usmjerene prema ostvarivanju sljedećih strateških ciljeva:

12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima,
13. Jačanje regionalne konkurentnosti.

3.4.1. SC13 Jačanje regionalne konkurentnosti

Politika regionalnog razvoja nije samo politika usmjerena na pojedine županije, općine ili gradove, već je to politika koja integrira cijelu Hrvatsku oslanjajući se na regionalna i nacionalna središta rasta. Horizontalne odnosno teritorijalno neutralne politike, kao što su politike za povećanje konkurentnosti i inovacija ili kvalitetnije upravljanje, temelj su rasta i stvaranja radnih mjesta na cijelom teritoriju, a time i temelj djelotvornih politika za ravnomjerniji razvoj. Jednako tako politike za razvoj ljudskih potencijala kroz obrazovanje i stvaranje vještina prvorazredan su instrument za jačanje regionalne konkurentnosti i povećanje kvalitete života i ljudskog kapitala na cijelom teritoriju.

U središtu regionalne politike za jačanje regionalne konkurentnosti bit će politika pametne specijalizacije, čiji je cilj podrška gospodarskom razvoju širenjem znanja, učenja, tehnologije i inovacija radi unaprjeđenja i transformacije aktivnosti koje već postoje na nekom području, ali i stvaranja sposobnosti za uspjeh u novim aktivnostima. Zajedničkim djelovanjem horizontalnih politika (usmjerenih na povećanje produktivnosti, učinkovitosti i inovativnosti) i politika pametne specijalizacije, koje se oslanjaju na osobitosti pojedinih područja i njihov teritorijalni kapital, unaprijedit će se i osnažiti sposobnost hrvatskih regija za sudjelovanje u domaćim i globalnim lancima vrijednosti, otključati potencijal njihova razvoja te omogućiti industrijska tranzicija.

4. Razvoj poduzetništva u okviru Plana razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.

Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027. je srednjoročni akt strateškog planiranja od značaja za jedinicu područne (regionalne) samouprave koji se donosi umjesto županijskih razvojnih strategija.

Planom razvoja definiraju se posebni ciljevi za provedbu strateških ciljeva iz dugoročnih akata strateškog planiranja (Nacionalne razvojne strategije, sektorskih i višesektorskih strategija) te on mora biti usklađen s nacionalnim planovima i prostornim planovima koji se donose na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini.

Plan razvoja Primorsko-goranske županije donosi se kako bi se definirao smjer daljnjeg razvoja Primorsko-goranske županije te osigurala strateška podloga za upravljanje razvojem Primorsko-goranske županije sukladno potrebama stanovnika, uz učinkovito i održivo korištenje raspoloživih resursa.

Istim su utvrđeni sljedeći prioriteti razvoja:

- Pametna regija konkurentnog gospodarstva baziranog na znanju i naprednim tehnologijama,
- Djeca i mladi u fokusu,
- Zelena tranzicija temeljena na održivom upravljanju i korištenju vlastitih resursa,
- Obrazovani stanovnici s kompetencijama i vještinama za poslove budućnosti,
- Ravnomjernim razvojem do europskog standarda i visoke kvaliteta života za sve građane.

U okviru navedenih prioriteta utvrđeni su posebni ciljevi:

- Konkurentno gospodarstvo temeljeno na znanju i inovacijama
- Gospodarski rast usmjeren na jačanje izvoza podizanjem produktivnosti i digitalnu transformaciju
- Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja
- Razvoj mikroregija aktiviranjem razvojnih potencijala

4.1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na znanju i inovacijama

Razlikuju se društva koja svoj rast baziraju na efikasnosti i naprednija društva koja svoj razvoj temelje na ključnim dimenzijama konkurentnosti - tehnološkoj spremnosti, poslovnoj sofisticiranosti i inovacijama. Upravo je razvoj navedenih dimenzija u fokusu javnih politika i ulaganja u sljedećih desetak godina, koji se dijelom preklapaju s financijskom perspektivom EU-a, a u kojoj pred Hrvatskom stoje značajna financijska sredstva iz fondova EU-a.

Novostvorenu vrijednost moguće je generirati isključivo zajedničkim ulaganjima javnoga sektora i tvrtki u istraživanje i razvoj kao izvora podizanja tehnološke sofisticiranosti i životnoga standarda. Utjecaj globalizacije i naprednih tehnologija sve više povećava jaz između razvijenih i manje razvijenih društava. Želimo li ostati konkurentni potrebno je značajnije ulaganje u tehnologiju, kompetencije, vještine i znanja ljudi. Ljudski resurs najvažniji je element konkurentnosti u ekonomiji znanja.

Ispred „tradicionalnih“ gospodarskih sektora na području županije stoji izazovan period transformacije temeljene na primjeni naprednih tehnologija, istraživanju i razvoju te uvođenju inovacija u procese poslovanja te poglavito u globalnu konkurentnost proizvoda i usluga. Dosadašnji poslovni modeli zamjenjuju se novima. U modernoj ekonomiji dominiraju koncepti kružnog gospodarstva, ekonomije dijeljenja, korištenja velikih podataka, globalnih platformi. Pritom se pred društvo i poslovne subjekte postavlja imperativ značajnog ulaganja u intelektualnu imovinu, opremu i postrojenja, u napredne tehnologije (umjetna inteligencija, machine learning, big data, IoT i sl.), digitalizaciju i pametnu specijalizaciju što će doprinijeti regionalnome razvoju te stvoriti otpornost županije na globalne izazove i krize.

Na području županije utvrdit će se ključni sektori razvoja te poduzeti potrebna ulaganja u njihovu transformaciju prema većoj dodanoj vrijednosti te okretanju industrijama temeljenim na naprednim tehnologijama, osobito plavom i zelenom rastu.

Relevantni dionici s područja županije nastaviti će se uključivati u europske mreže inovativnih regija koje surađuju na različitim projektima s mogućnošću kandidiranja inovativnih projekata za financiranje iz različitih izvora.

Konkurentnost se primarno sagledava kroz potencijale i procese. Kvaliteta poslovnog okruženja predstavlja uži koncept regionalne konkurentnosti. Bitno je poticati učinkovitost i brzinu rješavanja upravnih postupaka i s njima povezanih administrativnih procedura, smanjivati teret regionalne i lokalne regulacije i oporezivanja te poticati razvoj i implementaciju kvalitetnih politika. Regionalna i lokalna samouprava nastaviti će se osnaživanjem postojećega i stvaranjem kvalitetnoga poslovnoga okruženja, fokusiranjem na omogućavanje lakoće poslovanja u administrativnim procesima. Navedeno će se značajno manifestirati na pokretanje poduzetničkih pothvata, zapošljavanje i razvoj inovativnih tvrtki.

4.2. Gospodarski rast usmjeren na jačanje izvoza podizanjem produktivnosti i digitalnu transformaciju

S obzirom na izraženu regionalnu specijalizaciju u prerađivačkoj industriji, povoljan geografski položaj i transportne infrastrukturne kapacitete, nastaviti će se poticati izvozno orijentirane industrije. Jačanje izvoznih aktivnosti planira se temeljiti prvenstveno na podršci jačanju globalne konkurentnosti poduzetnika te na razvojnim programima usmjerenima na jačanje nastupa industrije na inozemnim tržištima (primjerice programima istraživanja i razvoja, informiranja poduzetnika o uvjetima poslovanja na stranim tržištima, programima međunarodnog certificiranja i

brendiranja proizvoda i usluga, programima (su)financiranja izvoznih aktivnosti i dr.). Potrebno je nastaviti strukturirano poticanje razvoja tvrtki, njihovih konkurentnih proizvoda i usluga te njihov plasman na inozemno tržište. Poseban fokus bit će na digitalizaciji poslovanja koja može znatno doprinijeti jačanju globalne konkurentnosti gospodarstva županije, kojeg gotovo u potpunosti strukturno čine mala i srednja poduzeća.

Turizam snažno utječe na ukupne prihode u županiji no turizam treba sagledavati kao iznimno važnu društvenu pojavu direktno povezanu s brojnim gospodarskim djelatnostima na području destinacije. Pokazatelj o doprinosu turizma govori o značajnoj ovisnosti BDP-a o rezultatima turizma, što je vrlo rizično s obzirom na osjetljivost turizma na različite utjecaje u receptivnim zemljama (npr. klimatski uvjeti, zdravstveni izazovi, politička stabilnost) kao i na emitivnim tržištima (zdravstveni izazovi, financijska kriza, promjene potražnje i slično). Planira se nastaviti trend podizanja kvalitete smještaja, kao i izgradnje smještajnih jedinica više razine kvalitete. Na taj način iz godine u godinu županija sve više postaje destinacija 4* i 5*, što se počinje odražavati na smanjenje negativnih utjecaja masovnog turizma te na povećanje ostvarenih prihoda od turizma, koji će s vremenom postati još izraženiji.

Bogata prirodna i kulturno-povijesna baština sažima važne atrakcijske elemente te se posebno ističe duga tradicija zdravstvenog turizma. Turistička ponuda se planira nastaviti usmjeravati na cjelogodišnje poslovanje uz kvalitetne sadržaje na razini destinacije, posebno kroz daljnji razvoj zdravstvenoga turizma (wellness/spa centri, uključivanje lječilišta i specijalnih bolnica u tržišnu ponudu visoko kvalitetnih usluga medicinskoga turizma, dentalni turizam, zdravstvena zaštita i drugi oblici skrbi za osobe starije dobi, tzv. „silver“ ili srebrna ekonomija).

U županiji su već pokrenute zelene inovacije u turizmu što u budućnosti može znatno povećati dodanu vrijednost turističkog sektora. Navedeno će zasigurno biti na korist lokalnim zajednicama i cijeloj regiji. Za daljnji održivi razvoj turizma, važno je osigurati poboljšanje komunalne i prometne infrastrukture uvođenjem odgovarajućih prometnih rješenja. Navedeno će snažno doprinijeti konkurentnosti turističke destinacije, odnosno učinkovitom korištenju prirodnih, kulturnih, ljudskih i kapitalnih resursa za razvoj i ponudu kvalitetnih, inovativnih, atraktivnih i eko turističkih proizvoda i usluga.

4.3. Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja

Pandemija virusa COVID-19 utjecala je na svjetsko gospodarstvo, gospodarstvo Hrvatske i županije u svim sektorima. Unatoč još uvijek velikoj neizvjesnosti u pogledu daljnje dinamike ove krize, Županija će u partnerstvu s odgovarajućim dionicima raditi na poticanju gospodarskog oporavka. Post-COVID razdoblje otvara nove mogućnosti za cijelu županiju. One se ogledaju u mjerama poticanja pametne specijalizacije i industrijske tranzicije, gdje će Županija imati ključnu ulogu. Na području Jadranske Hrvatske posebno će se poticati poduzetnici te istraživanje i razvoj u sektorima: plavoga rasta, zelenoga rasta, pametne industrije, zdravlja te usluga više dodane vrijednosti. Županija planira post-COVID proces obnove gospodarstva i društva te će u tu svrhu

poticati implementaciju održivih razvojnih rješenja na svim razinama, kako bi se poboljšala funkcionalna učinkovitost te omogućio bolji standard stanovništva.

Županija je jedna od vodećih hrvatskih županija u privlačenju izravnih stranih ulaganja, bilo da se radi o kumuliranim iznosima u EUR ili o vrijednosti u EUR po stanovniku. Sadašnju strukturu ulaganja u kojoj dominiraju strana ulaganja u nekretnine, turističku infrastrukturu ili iskorištavanja prirodnih bogatstava potrebno je usmjeriti prema transferu tehnologije i znanja, stranim ulaganjima u prerađivačku industriju te ostale brzo rastuće izvezno potentne sektore kao što je maritimni sektor, industrija zdravlja ili sektor digitalne ekonomije.

Za gospodarske subjekte bit će važno jačati upravljačke kapacitete za ostvarivanje boljeg pristupa izvorima financiranja (krediti, jamstva, sredstva EU fondova). Potrebe poduzetnika planiraju se zadovoljiti značajnim angažmanom i novom ulogom poduzetničkih potpornih institucija, a također će se poticati razvoj obrtništva i podržati proizvodno zanatstvo i proizvodnja hrane. Cilj je stvaranje preduvjeta za otvaranje novih radnih mjesta i podizanje razine zaposlenosti. Udio ulaganja u postrojenja i opremu postupno se povećava, budući da se radi o proizvodnoj imovini. Ovaj je trend u županiji poželjan te sugerira modernizaciju proizvodnih i drugih sustava te opreme, što je važan čimbenik održavanja konkurentnosti i sustizanja razvijenijih europskih regija.

4.4. Razvoj mikroregija aktiviranjem razvojnih potencijala

Županija obuhvaća tri mikroregije, Gorski kotar, Otoke i mikroregiju Priobalje. Iako se različite mikroregije nadopunjuju, a s obzirom na veličinu prostora potencijali jedne mikroregije ujedno su i prednosti.

U županiji će se pružati podrška projektima kojima se aktiviraju razvojni potencijali mikroregija i nastojati osigurati njihovo (su)financiranje iz lokalnih, regionalnih, nacionalnih i europskih izvora.

5. Prioriteti razvoja poduzetništva u području nadležnosti UO / Primorsko-goranske županije

Prioriteti razvoja poduzetništva u području nadležnosti Upravnog odjela za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije su:

- Pametna regija konkurentnog gospodarstva baziranog na znanju i naprednim tehnologijama,
- Ravnomjernim razvojem do europskog standarda i visoke kvaliteta života za sve građane.

U okviru navedenih prioriteta utvrđeni su posebni ciljevi:

- Konkurentno gospodarstvo temeljeno na znanju i inovacijama,
- Gospodarski rast usmjeren na jačanje izvoza podizanjem produktivnosti i digitalnu transformaciju,
- Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja,
- Razvoj mikroregija aktiviranjem razvojnih potencijala.

6. Mjere za provedbu prioriteta razvoja poduzetništva s ključnim aktivnostima i pripadajućim pokazateljima rezultata

U narednom poglavlju daje se prikaz doprinosa mjera prioritetima iz Plana razvoja Primorsko-goranske županije 2022-2027.

Korisnici poticaja iz ovog Programa mjera mogu biti mikro i mali subjekti malog gospodarstva definirani Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva (»Narodne novine« br. 29/02, 63/07, 53/12, 56/13 i 121/16) koji imaju registrirano sjedište odnosno prebivalište na području Primorsko-goranske županije (u daljnjem tekstu: poduzetnici) i to:

- postojeća i nova mikro i mala trgovačka društva sa sjedištem na području Primorsko-goranske županije,

- obrtnici i slobodna zanimanja sa prebivalištem na području Primorsko-goranske županije,

Poduzetnikom se smatra svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost bez obzira na njegov pravni status ili način financiranja.

Pod obrtnicima podrazumijeva se fizička osoba koja obavlja gospodarsku djelatnost obrta, slobodnog zanimanja te domaće radinosti u svoje ime i za svoj račun, registriranih sukladno Zakonu o obrtu (»Narodne novine« br. 143/13, 127/19, 41/20).

Mikro subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje ne prelaze dva od tri sljedeća uvjeta:

- prema financijskim izvješćima za prethodnu godinu ostvaruju godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura,
- imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura
- prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika.

Mali subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje ne prelaze dva od tri sljedeća uvjeta:

- prema financijskim izvješćima za prethodnu godinu ostvaruju godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 eura,
- imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 eura,
- prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 50 radnika.

Korisnici poticaja po ovom Programu ne mogu biti javne ustanove i trgovačka društva u vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Poticaji po ovom Programu ne mogu se dodijeliti poduzetnicima čija je pretežita djelatnost, utvrđena u Obavijesti o razvrstavanju Državnog zavoda za statistiku, jedna od sljedećih djelatnosti iz Odluke o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti NKD 2007 (»Narodne novine« br. 58/07 i 72/07):

- a) poslovanje nekretninama (NKD 2007 oznaka 68),
- b) pravne djelatnosti (NKD 2007 oznaka 69.1),
- c) djelatnost kockanja i klađenja (NKD 2007 oznaka 92),
- d) financijske djelatnosti i djelatnost osiguranja (NKD 2007 oznake: 64, 65, 66),
- e) upravljačke djelatnosti; savjetovanje u vezi s upravljanjem (NKD 2007 oznaka 70).

Poticaji po ovom Programu neće se odobriti osobama koje imaju nepodmirenih obveza na ime javnih davanja koje prati Porezna uprava osim ako im je odgođena naplata ili odobrena obročna otplata koja se redovito podmiruje.

Sukladno odredbama članka 1. Uredbe Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. prosinca 2013. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na de minimis potpore (dalje u tekstu: Uredba), poticaji se ne odobravaju poduzetnicima koji ostvaruju pravo na potporu prema posebnim aktima Europske komisije i to:

- koji djeluju u sektorima ribarstva i akvakulture,
- koji djeluju u primarnoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda,
- koji djeluju u sektoru prerade i stavljanja na tržište poljoprivrednih proizvoda, u slučajevima propisanim u članku 1. Uredbe,
- za djelatnosti usmjerene izvozu u treće zemlje ili države članice, odnosno poticaji koji su izravno vezane s izvezenim količinama, s uspostavom i funkcioniranje distribucijske mreže ili s drugim tekućim troškovima povezanim s izvoznom djelatnošću,
- za djelatnosti koje se uvjetuju uporabom domaćih proizvoda umjesto uvezenih.

6.1. Poticanje razvoja konkurentnih proizvoda i usluga ulaganjem u napredne tehnologije, razvoj, istraživanje i inovacije

Svrha provedbe mjere je provedba edukacija koje će provoditi poduzetničke potporne institucije, poticanje što većeg broja inovatora te podrška pri komercijalizaciji inovacija. Provedba edukacija koje će provoditi poduzetničke potporne institucije doprinosi povećanju broja zaposlenih i smanjenju broja nezaposlenih stanovnika županije. Poticanjem što većeg broja inovatora da stvaraju i prijave svoje inovacije te uključivanjem mladih u programe inventivnog rada osnažuje se i promiče inovatorstvo kao važan segment razvitka poduzetništva. Podrška pri komercijalizaciji inovacija (fizičkim i pravnim osobama) i pokretanje proizvodnje temeljene na vlastitoj inovaciji istovremeno omogućuje samozapošljavanje ili novo zapošljavanje.

Mjera	1.1. Stjecanje znanja i vještina za nezaposlene osobe, poduzetnike početnike te ostale poduzetnike
Ciljevi	Cilj mjere je na tržištu rada bolje pozicionirati nezaposlene osobe i poduzetnike. Uz bolju poziciju na tržištu rada, mjera omogućava korisnicima olakšavanje i unapređenje njihovog postojećeg/budućeg poslovanja i potiče rast i razvoj dionika malog gospodarstva. Također, cilj mjere je povećati broj novih poduzeća, povećati udio mladih poduzetnika i udio poduzetnika u djelatnostima s višom razinom dodane vrijednosti. Zadani ciljevi ostvarit će se provedbom dvije aktivnosti, održavanja informativnih radionica/edukacija/programa te savjetovanja korisnika od strane potpornih institucija.
Korisnici	Potporne institucije upisane u Jedinствeni registar poduzetničke infrastrukture (JRPI). Kao krajnji korisnici mjere predviđeni su: nezaposlene osobe evidentirane u HZZ-Područni ured Rijeka; studenti; mladi (potencijalni poduzetnici i/ili koji su podnijeli zahtjev za korištenje sredstava za poticanje zapošljavanja HZZ-u); poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva. Organizator i krajnji korisnici moraju imati registrirano sjedište/prebivalište na području Županije i raditi/djelovati na području Županije.
Provedba	Sufinanciranje provedbe aktivnosti održavanja informativnih radionica/edukacija/programa te savjetovanja korisnika od strane potpornih institucija, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Kriteriji odabira neće se primjenjivati, već će sredstva potpore dodjeljivati temeljem iskazanog interesa potencijalnih organizatora ili putem javnog poziva, ovisno o raspoloživim sredstvima proračuna.

Mjera	1.2. Razvoj inovacija
Ciljevi	Cilj mjere je promicanje inovatorstva, kao važnog segmenta razvoja poduzetništva. Cilj je potaknuti što veći broj inovatora da stvaraju i prijave svoje inovacije te da se uključuju mladi u programe inventivnog rada. Stvaranjem inovacija, omogućit će se razvoj novih i postojećih proizvoda, procesa i usluga te osigurati tehnološki napredak. Posljedično potaknut će se razvoj malog gospodarstva i jačati konkurentnost i inovativnost poduzetnika, inovativnim rješenjima koje će poduzetnici moći iskoristiti u poslovnim procesima i trženju svojih proizvoda i usluga.
Korisnici	Fizičke osobe - autori inovacija s prebivalištem na području Županije te mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, koji se ne bave poljoprivrednom djelatnosti i koji imaju registrirano sjedište na području Županije.
Provedba	Sufinanciranje troškova istraživačkih aktivnosti: Razvoj ideje, Izrada prototipa, Demonstracija tehničke izvedivosti, Analiza tržišta, Izrada studije izvedivosti, Izrada koncepta i/ili strategije za razvoj i/ili komercijalizaciju proizvoda (studija ili plan za komercijalizaciju), Provjera i zaštita intelektualnog vlasništva, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Kriteriji odabira se neće primjenjivati, već će se ocjenjivanje zaprimljenih zahtjeva provoditi u skladu s Pravilnikom koji će propisati način i kriterije ocjenjivanja.

Mjera	1.3. Komercijalizacija inovacija
Ciljevi	Cilj mjere je razvoj i promocija inovatorstva, novih proizvoda, postupaka i usluga (patenata i razvoja znanja) ili poboljšanje već postojećih inovacija, od strane mikro i malih poduzetnika malog gospodarstva na području Županije. Cilj je potaknuti poduzeća na stvaranje konkurentnih proizvoda, procesa i usluga temeljenih na znanju i inovacijama. Uvjeti, način i postupak odabira zahtjeva bit će detaljnije propisani posebnim Pravilnikom od strane Zaklade FIPRO.
Korisnici	Fizičke osobe - autori inovacije (koji su spremni ući u poduzetnički pothvat ili koji će ustupiti svoja prava drugim poduzetnicima) i mikro i mali poduzetnici registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva. Korisnik mora imati registrirano sjedište na području Županije.
Provedba	Sufinanciranje troškova razvoja i komercijalizacije inovacija, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Zahtjevi za dodjelu sredstava bodovati će se prema stupnju inovativnosti u odnosu na postojeća i dostupna rješenja, tržišnom potencijalu, poduzetničkoj sposobnosti prijavitelja, kvaliteti i izvedivosti projekta, potencijalu stvaranja novih radnih mjesta te razini ekološke prihvatljivosti.

6.2. Podrška razvoju turizma visoke dodane vrijednosti

Povećanjem konkurentnosti i turističke ponude te kvalitete i sadržaja javne turističke infrastrukture osigurava se ravnomjerniji turistički razvoj, jača se identitet Županije kao destinacije, ali i svih njezinih subdestinacija; trajna zaštita prostora i razvoj turizma na temeljima održivog razvoja i visokih ekoloških standarda; razvoj selektivnih oblika turizma.

Kao strateška djelatnost u Hrvatskoj, turizam predstavlja 11,4% izravnog udjela u BDP-u, a uz njega se vežu i brojne druge djelatnosti kao što su trgovina na malo, proizvodnja trgovačke robe, djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića, kulturne, sportske i rekreativne djelatnosti, cestovni, pomorski i vodni, željeznički i zračni putnički prijevoz, poljoprivreda, nautički čarter i slično.

Jedan od kriterija bit će i indeks turističke razvijenosti jedinica lokalne samouprave kojim će se ulaganja usmjeriti u slabije razvijena turistička područja kako bi se pridonijelo teritorijalnoj koheziji i istovremeno na okolišno održiv način odgovorilo na rastuću turističku potražnju u tim područjima.

Mjera	2.1. Povećanje dodane vrijednosti turističkih sadržaja te razvoj i unapređenje selektivnih oblika turizma u slabije razvijenim turističkim područjima Županije
Ciljevi	<p>Mjera ima za cilj povećanje kvalitete i dodatne ponude kod postojećih poduzetnika u turizmu, a sve s ciljem produženja turističke sezone, očuvanja radnih mjesta, novog zapošljavanja, rasta i razvoja turističkog gospodarstva. Također, uz već razvijeni morski turizam na području Županije, cilj je potaknuti razvoj ostalih oblika održivog turizma u slabije razvijenim turističkim područjima Županije, selektivnih oblika turizma. Selektivni oblici turizma obuhvaćaju ruralni, planinski, lovni, ribolovni, kulturni, zdravstveni, sportsko-rekreativni, aktivni i kreativni turizam, turizam hrane i vina, arheološki, botanički, promatranje ptica i drugi posebni oblici turizma.</p> <p>Obzirom da je sve veća potražnja za ovakvom vrstom turizma, kao i za ekološkim, autohtonim i tradicijskim proizvodima, sama Županija, ali i stanovnici, prepoznali su svoju slabost, a to je neiskorišteno bogatstvo prirodnih i kulturnih resursa i uvidjeli je kao priliku za daljnji razvoj turizma, kao ključne gospodarske grane Županije. Razvojem i unapređenjem dodatnih sadržaja u selektivnim oblicima turizma podigla bi se razina konkurentnosti poduzetnika u području turističke i ugostiteljske djelatnosti, a i samo područje bi s kvalitetnijom ponudom moglo postati atraktivnije mjesto za buduće investicije.</p>
Korisnici	<p>Mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva. Svi korisnici moraju imati registrirano sjedište/prebivalište na ruralnom području Županije - na području slabije razvijenih turističkih područja Županije (indeks turističke razvijenosti II-IV) te biti registrirani sukladno nacionalnom zakonodavstvu za obavljanje turističke i/ili ugostiteljske djelatnosti. Popis prihvatljivih djelatnosti bit će objavljen uz javni poziv za podnošenje zahtjeva za potporu.</p>
Provedba	<p>Sufinanciranje troškova ulaganja u vlastite postojeće kapacitete na ruralnom području Županije (objekte u kojima se pružaju usluge u turizmu - smještaj i/ili ugostiteljske usluge), u iznosu utvrđenom proračunom.</p>
Kriteriji odabira	<p>Prednost prilikom odobravanja zahtjeva imaju mladi poduzetnici (mlađi od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu u tijelo odgovorno za operativnu provedbu ove mjere), koji veličinom potpadaju u rang mikro poduzetnika i koji ulažu na području Gorskog kotara i čije se ulaganje odnosi na neki od oblika selektivnog turizma i/ili u povećanje i poboljšanje standardnih i propisanih uvjeta za osobe s invaliditetom.</p>

6.3. Podrška jačanju konkurentnosti mikro, malog i srednjeg poduzetništva

Sufinanciranjem troškova nabave opreme koja služi unaprjeđenju i modernizaciji obavljanja proizvodne djelatnosti, troškova digitalizacije poslovanja te troškova certificiranja proizvoda i procesa s naglaskom na ruralna područja olakšava se i unapređuje postojeće/buduće poslovanje poduzetnika, potiče se rast i razvoj dionika malog gospodarstva te povećava broj novih poduzeća

kao i udio mladih poduzetnika i udio poduzetnika u djelatnostima s višom razinom dodane vrijednosti.

Mjera	3.1. Sufinanciranje troškova opreme - prerađivačke djelatnosti
Ciljevi	Mjera će omogućiti poduzetnicima primjenu novih suvremenijih tehnologija, koje će doprinosti i povećanju produktivnosti i prepoznatljivosti. Rezultat provedbe aktivnosti bit će kvalitetniji proizvodi, bolje iskorištenje resursa i konkurentniji poduzetnici.
Korisnici	Mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, koji su prema Odluci o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti NKD2007 (NN 58/07 i 72/07) registrirani za područje C (Prerađivačka industrija), Odjeljak 10-32, i koji imaju registrirano sjedište na ruralnom području Županije. Popis prihvatljivih djelatnosti bit će objavljen uz javni poziv za podnošenje zahtjeva za potporu.
Provedba	Sufinanciranje troškova ulaganja u dugotrajnu imovinu, koja služi unaprjeđenju i modernizaciji obavljanja proizvodne djelatnosti korisnika, zelenoj tranziciji ili ekološki prihvatljivim proizvodnim procesima ili poboljšanju učinkovitosti resursa (ulaganja u zelene tehnologije, kružno gospodarstvo, obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost i dr.), u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Prilikom odabira prednost će imati poduzetnici početnici (poduzetnik koji posluje do 2 godine od datuma podnošenja Zahtjeva za potporu), mladi poduzetnici (mlađi od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu u tijelo odgovorno za operativnu provedbu ove mjere), poduzetnici koji veličinom potpadaju u rang mikro poduzetnika te ulaganja na području Gorskog kotara.

Mjera	3.2. Subvencioniranje troškova digitalizacije poslovanja i digitalni marketing
Ciljevi	Mjera će omogućiti poduzetnicima pristup specifičnim uslugama u području digitalizacije i digitalne transformacije, odnosno jačanje kapaciteta poduzetnika za provedbu digitalizacije i početak procesa digitalne transformacije. Neposredni cilj mjere je povećati razinu digitalne zrelosti poduzetnika koja će biti obuhvaćen ovim programom, te u konačnici povećati konkurentnost i otpornost obuhvaćenih poduzetnika korištenjem digitalnih tehnologija.
Korisnici	Mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, koji se ne bave poljoprivrednom djelatnosti i koji imaju registrirano sjedište na ruralnom području Županije.
Provedba	Sufinanciranje troškova ulaganja u nabavu računalnih programa i softvera za unaprjeđenje poslovanja, razvoj proizvoda i usluga, digitalni marketing, nabavu usluga i infrastrukture u oblaku, za izradu web stranica i mobilnih aplikacija, te nabavu licenci, osim licenci za operativne sustave, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Prilikom odabira prednost će imati poduzetnici početnici (poduzetnik koji posluje do 2 godine od datuma podnošenja Zahtjeva za potporu), mladi poduzetnici (mlađi od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu u tijelo odgovorno za operativnu provedbu ove mjere), poduzetnici koji veličinom potpadaju u rang mikro poduzetnika te ulaganja na području Gorskog kotara.

Mjera	3.3. Subvencioniranje certificiranja proizvoda i procesa
Ciljevi	Stvaranje povoljnijih uvjeta za uvođenje sustava upravljanja kvalitetom, okolišem i energijom, certificiranje sukladnosti proizvoda i usluga prema međunarodno priznatim standardima i normama.
Korisnici	Mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva u proizvodnim i uslužnim djelatnostima, registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva (obrta i pravne osobe). Svi korisnici moraju imati registrirano sjedište i/ili djelovati na ruralnom području Županije.
Provedba	Sufinanciranje troškova uvođenja i implementacije sustava upravljanja kvalitetom, okolišem i energijom kao i postupka recertifikacije, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Prilikom odabira prednost će imati poduzetnici početnici (poduzetnik koji posluje do 2 godine od datuma podnošenja Zahtjeva za potporu), mladi poduzetnici (mlađi od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu u tijelo odgovorno za operativnu provedbu ove mjere), poduzetnici koji veličinom potpadaju u rang mikro poduzetnika te ulaganja na području Gorskog kotara.

6.4. Podrška razvoju gospodarstva u post COVID razdoblju

Povoljnije financiranje sektora malog gospodarstva u području proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti kroz subvenciju kamata na poduzetničke kredite. Smanjenom kamatom omogućava se poduzetnicima lakši pristup izvorima financiranja radi unapređenja poslovnih aktivnosti, poticanja konkurentnosti, zadržavanja ili povećanja zaposlenosti i ukupnog razvoja malog gospodarstva. Putem pripreme dokumentacije u svrhu prijave investicijskih ulaganja na natječaje za sufinanciranje ulaganja pruža se potpora za prijavu čim većeg broja projekata za korištenje bespovratnih sredstava.

Mjera	4.1. Povoljnije financiranje sektora
Ciljevi	Cilj mjere je povoljnije financiranje sektora malog gospodarstva u području proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti kroz subvenciju kamata na poduzetničke kredite. Smanjenom kamatom omogućit će se poduzetnicima lakši pristup izvorima financiranja radi unapređenja poslovnih aktivnosti, poticanja konkurentnosti, zadržavanja ili povećanja zaposlenosti i ukupnog razvoja malog gospodarstva. Lakši pristup izvorima financiranja očituje se u nižim kamatama, dužem roku otplate kredita i jednostavnijoj obradi kreditnog zahtjeva. Dakle, cilj je povećati dostupnost financijskih instrumenata malim i srednjim poduzetnicima, za njihov daljnji rast i razvoj, a što će rezultirati građenjem i opremanjem novih poslovnih zgrada, ulaganjima u nove tehnologije te u konačnici otvaranjem novih i očuvanjem postojećih radnih mjesta.
Korisnici	Mikro, mali i srednji poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, koji imaju registrirano sjedište na području Županije (uključujući: fizičke osobe - pružatelje ugostiteljske

	usluge u domaćinstvu (iznajmljivače) registrirane u RH sukladno Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti i Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu; obiteljska poljoprivredna gospodarstva).
Provedba	Subvencije kamate na poduzetnički kredit i naknade za obradu poduzetničkih kredita koji financira projekt iz područja proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Kriteriji odabira se neće primjenjivati, već će se sredstva subvencija odobravati po redoslijedu zaprimanja prihvatljivih zahtjeva, do iskorištenosti ukupno raspoloživog iznosa kreditnih sredstava, u skladu s uvjetima pojedinog kreditnog programa.

Mjera	4.3. Poticanje energetske učinkovitosti
Ciljevi	Mjera se odnosi na mikro i male poduzetnike iz svih sektora djelatnosti, koji su u pripremi dokumentacije za ulaganje u korištenje obnovljivih izvora energije.
Korisnici	Mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva sa sjedištem na području Županije.
Provedba	Sufinanciranje troškova pripreme dokumentacije za ulaganje u korištenje obnovljivih izvora energije na području Županije, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Prednost prilikom odabira zahtjeva imaju ulaganja mladih poduzetnika (mlađih od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu u tijelo odgovorno za operativnu provedbu ove mjere), koji veličinom potpadaju u rang mikro poduzetnika.

Mjera	4.4. Priprema dokumentacije u svrhu prijave investicijskog ulaganja za sufinanciranje iz ESI fondova
Ciljevi	Mjera se odnosi na mikro i male poduzetnike iz svih sektora djelatnosti, koji su u pripremi dokumentacije za investicijska ulaganja u svrhu prijave investicijskog ulaganja za sufinanciranje iz ESI fondova.
Korisnici	Mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva sa sjedištem na području Županije.
Provedba	Sufinanciranje troškova pripreme dokumentacije (izrade poslovnog plana, investicijske studije, studije izvodljivosti te naknada za inženjere i arhitekta pri izradi projektno-tehničke dokumentacije u svrhu ishoda dozvole za građenje) za investicijska ulaganja na području Županije, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Prednost prilikom odabira zahtjeva imaju ulaganja mladih poduzetnika (mlađih od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu u tijelo odgovorno za operativnu provedbu ove mjere), koji veličinom potpadaju u rang mikro poduzetnika i koji će ulaganje provoditi na području Gorskog kotara.

6.5. Provođenje poticajnih mjera i politika u svrhu jačanja mikroregija (Gorski kotar i Otoci)

Povećanje broja novih poduzeća, udjela mladih poduzetnika i poduzetnika u djelatnostima s višom razinom dodane vrijednosti na području Gorskog kotara i otoka.

Mjera	5.1. Potpore novoosnovanim tvrtkama/obrtima - potpore poduzetnicima početnicima koji prvi put otvaraju obrt ili trgovačko društvo
Ciljevi	Cilj mjere je potpora poduzetnicima - početnicima koji prvi put otvaraju obrt ili trgovačko društvo, ili imaju prvi puta otvoren obrt ili trgovačko društvo, a koji posluju i imaju registrirano sjedište na području mikroregije Gorski kotar ili na području otoka (registrirani su nakon 01.01.2022.).
Korisnici	Fizičke osobe s prebivalištem na području mikroregije Gorski kotar i području otoka prve skupine koji prvi put otvaraju obrt ili trgovačko društvo, mikro i mali poduzetnici malog gospodarstva registrirani u RH sukladno važećem Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, koji se ne bave poljoprivrednom djelatnosti i koji imaju registrirano sjedište na području mikroregije Gorski kotar ili području otoka (registrirani su nakon 01.01.2022.). Popis prihvatljivih djelatnosti bit će objavljen uz javni poziv za podnošenje zahtjeva za potporu.
Provedba	Sufinanciranje troškova pri pokretanju gospodarske aktivnosti za nabavu opreme, alata, inventara i zaštitnih sredstava, uređenje poslovnog prostora (građevinski, instalacijski i radovi unutrašnjeg uređenja), izradu poslovnog plana/investicijskih programa, konzultantske i knjigovodstvene usluge, najam poslovnog prostora, potrebnu izobrazbu te izradu mrežne stranice i vizualnog identiteta tvrtke, u iznosu utvrđenom proračunom.
Kriteriji odabira	Prilikom odabira prednost će imati osobe mlađe od 30 godina, žene poduzetnice te poduzetnici koji prvi put otvaraju obrt ili trgovačko društvo i koji imaju registrirano sjedište na području mikroregije Gorski kotar ili na području otoka prve skupine.

7. Terminski okvir za provedbu mjera, aktivnosti i projekata

Sastavni dio Programa mjera za razvoj poduzetništva je terminski plan provedbe mjera, aktivnosti i projekata.

Mjere, aktivnosti i projekti na području županije planiraju se ostvariti do 2025. godine te sufinancirati iz sljedećih izvora:

- proračun Županije,
- proračuni jedinica lokalne samouprave,
- državni proračun,
- Europski strukturni i investicijski fondovi te ostali inozemni izvori,
- privatni izvori,
- ostali izvori.

Sredstva iz Proračuna Županije raspodjeljuju se sukladno Zakonu o proračunu („Narodne novine“ broj 87/08, 136/12, 15/15). Županija je razradila postupak ocjene i odabira projekata za sufinanciranje iz županijskog proračuna donošenjem Upute o ocjenjivanju razvojnih projekata u Primorsko-goranskoj županiji. Radi se o jedinom izvoru financiranja kojim Županija može upravljati te za koji može imati točan podatak o ulaganjima u određene projekte, programe i aktivnosti.

Važan izvor financiranja su sredstva iz europskih strukturnih i investicijskih fondova. Europska unija donijela je dugoročni proračun od 1074,3 milijarde eura u cijenama iz 2018. godine, u što je uključen i Europski razvojni fond. Zajedno s Europskim planom oporavka (Next Generation EU) od 750 milijardi eura, omogućit će se da se tijekom predstojećih godina osigura dosad najveći iznos sredstava od ukupno 1,8 bilijuna eura za potporu oporavku od pandemije bolesti COVID-19 i dugoročnim prioritetima EU-a u različitim područjima politika.

Iz Višegodišnjim financijskim okvirom za razdoblje 2021. – 2027. Republici Hrvatskoj je na raspolaganju oko 14,5 milijardi eura.

Hrvatska će u okviru instrumenta EU sljedeće generacije (do 2026. godine), a u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost imati na raspolaganju 9,9 milijardi eura, od čega će 6,3 milijardi eura biti bespovratnih sredstava te 3,6 milijardi eura zajmova. Sredstva će se dodjeljivati za razvoj infrastrukture i programe u sljedećim područjima: zelena tranzicija, digitalna transformacija, pametan, održiv i uključiv rast i radna mjesta, socijalna i teritorijalna kohezija, zdravlje i otpornost, politike za sljedeću generaciju, uključujući obrazovanje i vještine, a čija su prioritetna područja ulaganja definirana sukladno Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021.-2026.

8. Okvir za praćenje i izvještavanje – Popis ključnih pokazatelja ishoda i pokazatelja rezultata

Praćenje i izvještavanje sastavni su dijelovi procesa strateškog planiranja. Praćenje provedbe Programa mjera predstavlja proces prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja kojima se sustavno prati uspješnost provedbe ciljeva i mjera Programa, dok je izvještavanje proces pružanja pravovremenih i relevantnih informacija ključnim nositeljima strateškog planiranja na razini lokalne i područne (regionalne) samouprave te široj javnosti o statusu provedbe Programa.

Za prikupljanje podataka, praćenje i izvještavanje o realizaciji pokazatelja uspješnosti Programa za razdoblje od 2022. do 2025. godine nadležna je Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj.

Elementi koji su sadržani u Programu omogućavaju jednostavno praćenje ostvarenih rezultata. Ukoliko se tijekom provedbe Programa ukaže potreba ažurirati sadržaj u svrhu prilagodbe promjenama u prioritetnim politikama ili fiskalnom okruženju potrebno je to učiniti odmah.

Ciljevi praćenja i izvještavanja su:

- sustavno praćenje uspješnosti provedbe ciljeva i mjera akata strateškog planiranja,
- učinkovito upravljanje provedbom akata strateškog planiranja i kontinuirano unapređivanje javne politike korištenjem rezultata praćenja i izvještavanja,
- pružanje pravovremenih i relevantnih osnova donositeljima odluka prilikom određivanja prioriteta razvojne politike, donošenja odluka na razini strateškog planiranja i reviziju akata strateškog planiranja kroz analizu učinka, ishoda i rezultata provedenih ciljeva i mjera,
- utvrđivanje nenamjernih pozitivnih i negativnih posljedica provedbe planskih dokumenta,
- povezivanje politike, programa, prioriteta, mjera i razvojnih projekata i osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava i izvještavanje javnosti o učincima potrošnje javnih sredstava.

Okvir za praćenje provedbe Programa sadržan je u Prilogu 1., koji je sastavni dio ovog Programa.

KLASA: 024-04/23-01/1

URBROJ: 2170-01-01/5-23-12

Rijeka, 16. veljače 2023.

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
Županijska skupština

Predsjednik

Marko Boras Mandić

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Kretanje BDP-a na razini Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije, razdoblje 2009.-2019. godine.....	11
Tablica 2: Bruto dodana vrijednost po djelatnostima i ukupno, za Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2009. – 2019. godine, u tisućama HRK.....	13
Tablica 3: Broj pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji, za razdoblje 2013.-2021. godine	15
Tablica 4: Struktura pravnih subjekata prema veličini u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini	16
Tablica 5: Struktura pravnih subjekata prema veličini u Primorsko-goranskoj županiji po mikroregijama u 2021. godini.....	18
Tablica 6: Broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine.....	19
Tablica 7: Struktura broja zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije po mikroregijama u 2021. godini.....	22
Tablica 8: Ukupni prihod kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, u tisućama HRK.....	23
Tablica 9: Ukupni prihod kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije u mikroregijama u 2021. godini, u tisućama HRK.....	25
Tablica 10: Neto financijski rezultat poslovanja poduzeća Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2020. godine, u tisućama HRK.....	27
Tablica 11: Neto financijski rezultat poslovanja pravnih subjekata Primorsko-goranske županije u mikroregijama u 2021. godini, u tisućama HRK.....	28
Tablica 12: Zaposlenost stanovništva Primorsko-goranske županije prema djelatnostima, za razdoblje 2011. – 2021. godine.....	30
Tablica 13: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021. godine, po spolu.....	34
Tablica 14: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., po dobi.....	36
Tablica 15: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema stupnju obrazovanja.....	38
Tablica 16: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema radnom stažu.....	39
Tablica 17: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema skupini zanimanja.....	41
Tablica 18: Aktivni ustrojbeni oblici u Primorsko-goranskoj županiji za promatrano razdoblje 2011.-2021.....	42
Tablica 19: Postotak obrta u ukupnim ustrojbenim oblicima Primorsko-goranske županije, za razdoblje 2011.-2021.....	44
Tablica 20: Ukupni broj zaposlenih u obrtništvu Primorsko-goranske županije za razdoblje 2011.-2021. godine.....	44
Tablica 21: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2013.-2021. godine.....	46
Tablica 22: Razmjena roba i usluga s inozemstvom kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, u tisućama HRK.....	48
Tablica 23: Struktura inozemnih ulaganja u RH i u PGŽ za razdoblje 2011. - 2021. godine, u mil. EUR	50
Tablica 24: Ukupna inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju u 2021. godini, po djelatnostima, u mil. EUR.....	53

Tablica 25: Inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju prema podrijetlu ulagača u 2021. godini, u mil. EUR.....	55
--	----

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1: Kretanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku na razini Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije, razdoblje 2009.-2019. godine.....	11
Grafikon 2: Bruto dodana vrijednost, ukupno za Primorsko-goransku županiju za razdoblje 2009. – 2018. godine, u mil. kn.....	14
Grafikon 3: Broj pravnih subjekata u Primorsko-goranskoj županiji, za razdoblje 2013.-2021. godine.....	16
Grafikon 4: Struktura pravnih subjekata po broju subjekata prema NKD-u u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini.....	17
Grafikon 5: Broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine.....	20
Grafikon 6: Broj zaposlenih kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije po djelatnosti u 2021. godini.....	21
Grafikon 7: Najveći ukupni prihodi prema djelatnostima kod poduzeća Primorsko-goranske županije po djelatnosti u 2020. i 2021. godini.....	24
Grafikon 8: Neto financijski rezultat poslovanja poduzeća Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2020. godine.....	27
Grafikon 9: Kretanje ukupnog broja zaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2011.-2021. godine.....	32
Grafikon 10: Zaposlenost stanovništva u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2011. – 2021. godine po sektorima.....	33
Grafikon 11: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021. godine, po spolu.....	35
Grafikon 12: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., po dobi i grupama stanovnika.....	37
Grafikon 13: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema stupnju obrazovanja.....	38
Grafikon 14: Ukupan broj nezaposlenih u PGŽ za razdoblje 2011.-2021., prema godinama radnog staža.....	40
Grafikon 15: Aktivni ustrojbeni oblici u Primorsko-goranskoj županiji za promatrano razdoblje 2011.-2021. godine.....	43
Grafikon 16: Promjene u strukturi zaposlenih u obrtništvu Primorsko-goranske županije za razdoblje 2011.-2021. godine.....	45
Grafikon 17: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini, u postocima.....	46
Grafikon 18: Razmjena roba i usluga s inozemstvom kod pravnih subjekata Primorsko-goranske županije za razdoblje 2013.-2021. godine, u tisućama HRK.....	48
Grafikon 19: Izvoz pravnih subjekata Primorsko-goranske županije prema djelatnosti u 2021. godini.....	49
Grafikon 20: Struktura ukupnih inozemnih ulaganja u RH i u PGŽ u 2021. godini.....	50

Grafikon 21: Struktura inozemnih ulaganja u RH i u PGŽ za razdoblje 2011. - 2021. godine, u mil. EUR.....51

Grafikon 22: Struktura inozemnih ulaganja u PGŽ za razdoblje 2011. – 2021 godine, u mil. EUR.....52

Grafikon 23: Ukupna inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju u 2021. godini, po djelatnostima, u mil. EUR.....53

Grafikon 24: Inozemna ulaganja u Primorsko-goransku županiju prema podrijetlu ulagača 2021. godine, u mil. EUR.....55